

ΚΡΗΤΙΚΑ 512.

Η ΕΘΝΙΚΗ
ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
(Ε Ο Κ)

ΤΜΗΜΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ

ΥΠΟ Ε. Λ. ΠΕΤΡΑΚΗ

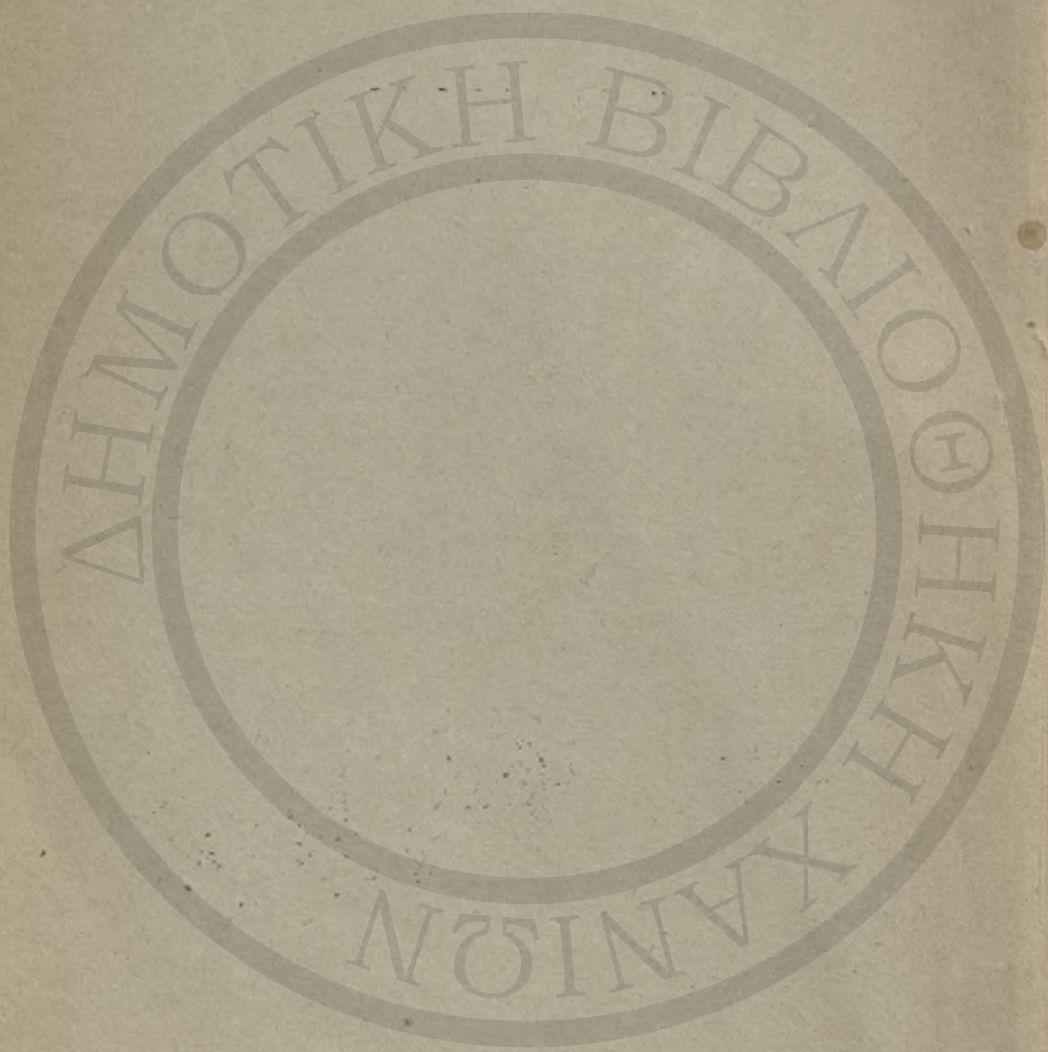
Διευθυντοῦ τοῦ Λυκείου «Ὁ Κοραΐς»

ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

1953

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 — ΧΑΝΙΩΝ —
 ΑΔΕ. αριθ. 4934A
 Χρονολ. Εισαγ. _____
 Ειδικότης. Οργανισμός Χρημάτων
 *Αριθ. 369 ΠΡΕΤ

ΚΡΗΤΙΚΑ 512

Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

(Ε Ο Κ)

ΤΜΗΜΑ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
 ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ

ΥΠΟ Ε. Λ. ΠΕΤΡΑΚΗ

Διευθυντού του Λυκείου «Ο Κοραΐς»

ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΕΚΘΕΣΕΩΣ:

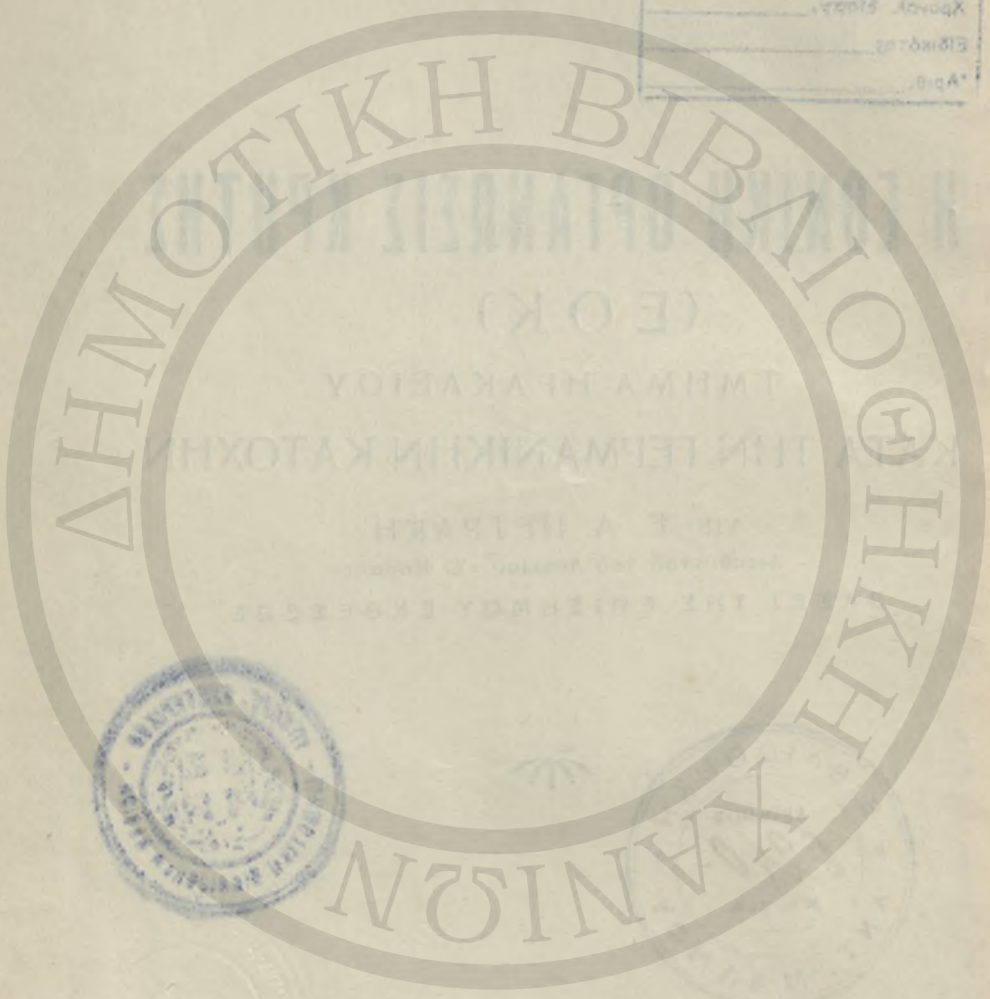

XXI-1-LIV

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

1953

—	—
—	—
—	—
—	—
—	—

საქართველოს ენციკლოპედია
1953

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Λέγεται συνήθως ὅτι ἡ ἱστορία δὲν γράφεται ἀπὸ τοὺς συγχρόνους. Καὶ εἶν' ἀλήθεια, ὅτι ὁ γράφων τὴν ἱστορίαν ἐφ' ὅσον εἶναι σύγχρονος μὲ τὰ γεγονότα πὸν ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς, θὰ εἶναι πολὺ δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, νὰ μὴν ἐπηρρασθῇ ἀπὸ τὰς ὑποκειμενικὰς διαθέσεις καὶ κοσμοθεωρίας του, προκειμένου νὰ δώσῃ τὴν μορφήν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν γεγονότων αὐτῶν.

Ἄλλ' εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἡ ἱστορία ἐγράφη ἤδη, ἀπὸ τῆς στιγμῆς πὸν συντελέσθησαν αἱ πράξεις πὸν τὴν ἀπαρτίζουν, καὶ δὲν ὑπολείπεται παρὰ ἡ ἀντικειμενικὴ ἔκθεσις καὶ ἐκτίμησις των. Αὐτοὶ τὰ γεγονότα ἔγιναν κατὰ ἓνα καὶ μόνον τρόπον— τὸ καθένα τὸν ἰδικόν του — καὶ δὲν ἀφήρουν περιθώριον εἰς αὐθαιρέτους προσθήκας, ἀφαιρέσεις ἢ ἀλλοιώσεις. Τὴν ἀκριβῆ ὁμῶς μορφήν, τὸν συγκεκριμένον σκοπὸν καὶ τὴν ἀληθινὴν σημασίαν ἐκάστου γεγονότος, ποῖος ἄλλος εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὴν γνωρίζῃ καλύτερον ἀπὸ ἐκεῖνους οἱ ὁποῖοι ὡς αὐτόπται μάρτυρες καὶ συντελεσταὶ τῶν γεγονότων, εἶναι συνδεδεμένοι ἀναπόσπαστα μὲ αὐτὰ ; Αὐτὸ πὸν ὀνομάζομεν γεγονότα εἶναι πράξεις ἀνθρώπων καὶ ἐπομένως οἱ ἐμπνευσταὶ καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν πράξεων αὐτῶν εἶναι δι' αὐτὰς οἱ καλύτεροι καὶ ἀξιοπιστότεροι μάρτυρες, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι δὲν ἀμφισβητεῖται ἡ ἀντικειμενικότης, ἡ ἀνιδιοτέλεια καὶ γενικῶς ἡ ἀνθρωπίνῃ ἀξία των. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ σφάλεσθαι ἀνθρώπινον, δὲν εἶναι ἠδύνατον εἴτε εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν γεγονότων, εἴτε εἰς τὴν ἐκτίμησιν αὐτῶν νὰ ἔχουν ἰδίαν ἀντίληψιν, ἢ ὁποῖα νὰ μὴ συμφωνῇ μὲ τὴν προσωπικὴν ἀντίληψιν ἄλλων ἐπίσης αὐτοπτῶν μαρτύρων. Ἡ διασταύρωσις ἐπομένως τῶν πληροφοριῶν καὶ ἡ ἐπαλήθευσις ἀποτελεῖ τὸ κύριον ἔργον τοῦ ἱστορικοῦ. Τοῦτο ὁμῶς δὲν ἐλατ-

τώνει οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὴν ἀλήθειαν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ αὐτόπται μάρτυρες τῶν γεγονότων, ὅταν εἶναι «ἄνδρες χρηστοί» εἶναι ἢ καλυτέρα πηγὴ ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας ἔκθεσις δὲν εἶναι βέβαια ἢ ἱστορία ὅλης τῆς Ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ἐν Κρήτῃ. Εἶναι ὅμως ἀναμφισβητήτως ἢ ἱστορία ἐκείνης τῆς Ὄργανώσεως, (Ἐθνικὴ Ὄργάνωσις Κρήτης — ΕΟΚ — Ἡρακλείου) ἢ ὁποία, παράλληλα μὲ τοὺς ὀλίγους ἐνόπλους «ἀντάρτας» τοῦ Ψηλορείτη καὶ τῆς Δίκτης ἀπετέλεσε τὴν Ἐθνικὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν Κεντρικὴν Κρήτην.

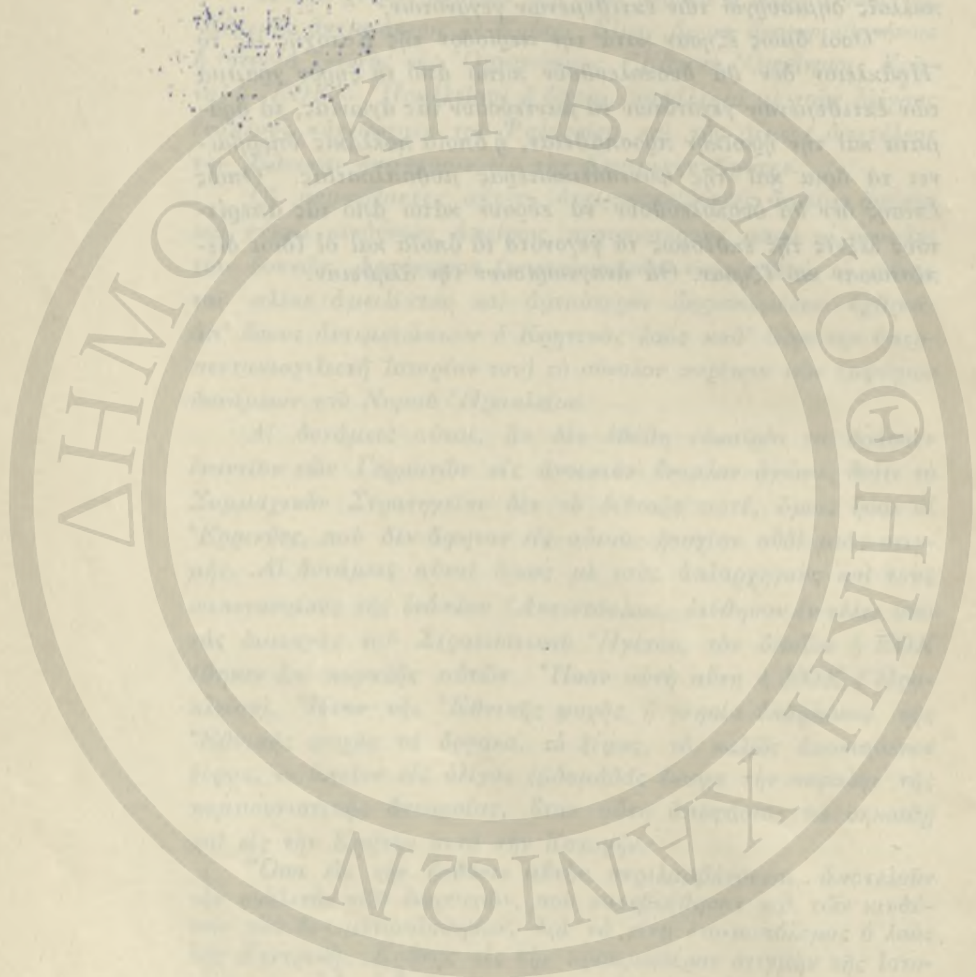
Οἱ συμπήξαντες αὐτὴν, ἀντιμετωπίζοντες ἄσπλοιο ἡμέραν καὶ νύκτα κινδύνους ἀπείρως περισσοτέρους παρὰ οἱ ἔνοπλοι τῶν βουνῶν, ὠργάνωσαν (κυριολεκτικῶς «κάτω ἀπὸ τὴ μύτη» τοῦ πλέον ἀμειλίχτου καὶ ἀσπιώτερου ὠργανομένου ἐχθροῦ, ἀπ' ὅσους ἀντιμετώπισεν ὁ Κρητικὸς λαὸς καθ' ὅλην τὴν ὑπερπεντακισχιλιετῆ ἱστορίαν του) τὸ σύνολον περίπου τῶν ἐμφύχων δυνάμεων τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου.

Αἱ δυνάμεις αὐταί, ἂν δὲν ἐδόθη εὐκαιρία νὰ δράσουν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν εἰς ἀνοικτὸν ἔνοπλον ἀγῶνα, διότι τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον δὲν τὸ διέταξε ποτέ, ὅμως ἦσαν αἱ Ἐρρινύες, ποὺ δὲν ἄφηναν εἰς αὐτοὺς ἡσυχίαν οὐδὲ μιᾶς στιγμῆς. Αἱ δυνάμεις αὐταὶ ὅμως μὲ τοὺς ὀπλαρχηγούς καὶ τοὺς καπεταναίους τῆς ἐνόπλου Ἀντιστάσεως, ἐτέθησαν ἐν τέλει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἡγέτου, τὸν ὁποῖον ἢ ΕΟΚ ἔθρηκεν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν. Ἦσαν αὐτὴ αὐτὴ ἢ ΕΟΚ (Ἡρακλείου). Ἦσαν τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς ἢ γρηοῖα ἐκδήλωσις, τῆς Ἐθνικῆς ψυχῆς τὰ ὄργανα, τὸ ξίφος, τὸ καλῶς ἀκονισμένον ξίφος, τὸ ὁποῖον εἰς ὀλίγας ἐβδομάδας ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας, ὅταν αὐτὴ ἀπεφάσισε νὰ σηκωθῇ καὶ εἰς τὴν Κρήτην μετὰ τὴν Κατοχήν.

Ὅσα εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν περιλαμβάνονται, ἀποτελοῦν τὸν σκελετὸν τῶν ἐνεργειῶν, ποὺ κατεβλήθησαν καὶ τῶν κινδύνων ποὺ ἀντιμετωπίσθησαν, διὰ νὰ γίνῃ ἐτοιμοπόλεμος ὁ λαὸς τῆς Κεντρικῆς Κρήτης εἰς τὴν κρισιμοτέραν στιγμὴν τῆς ἱστορίας του. Ἄν ἢ ἔκθεσις τῶν γεγονότων αὐτῶν εἶναι ξηρὰ καὶ ἀπλῆ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ συμπήξαντες τὴν ΕΟΚ (Ἡρακλείου) μὴ ἔχοντες ἄλλην φιλοδοξίαν ἐκτὸς τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ἐθνικοῦ καθήκοντος, δὲν ἔχουν ἀνάγκην οὔτε διθυγράμβους

νά ψάλλον εἰς τὸ ἔργον των, οὔτε καὶ νά χρωματίζουσι τὰ γε-
νότα διὰ νά τὰ καταστήσουσι ἐντυπωσιακώτερα. Λέγουσι ἀπλῶς
τὴν ἀλήθειαν ὅπως τὴν ἔζησαν, ὡς αὐτόπται μάρτυρες καὶ ἐν
πολλοῖς δημιουργοὶ τῶν ἐκτιθεμένων γεγονότων.

“Ὅσοι ὁμως ἔζησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς εἰς τὸ
Ἡράκλειον δὲν θὰ δυσκολευθοῦν νῆτιν ἀπὸ τὸ ξηρὸν γραμμα-
τῶν ἐκτιθεμένων γεγονότων νά μαντεύσουσι τὰς ἀγωνίας, τὰ δρά-
ματα καὶ τὴν ἡρωϊκὴν προσπάθειαν, ἢ ὅποια πολλὰκις ὑπερβαί-
νει τὰ ὅρια καὶ τῆς φανταστικώτερας μυθοπλασίας. Ὅπως
ἐπίσης δὲν θὰ δυσκολευθοῦν νά εὔρουσι κάτω ἀπὸ τὰς ἀπερί-
τους λέξεις τῆς ἐκθέσεως τὰ γεγονότα τὰ ὅποια καὶ οἱ ἴδιοι διε-
πίστωσαν καὶ ἔζησαν. Θὰ ἀναγνωρίσουσι τὴν ἀλήθειαν.

...το εἶδος αὐτὸ τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη

...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη

...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη

...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη
...τοῦ βιβλίου καὶ τὴν ἀνάγκη

I

Ἡ κατὰ τὸ τελευταῖον δεκαήμερον τοῦ Μαΐου 1941 αὐτόματος ἐξέγερσις τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ τῆς Κρήτης—ὁ μάχιμος τοιοῦτος εὗρίσκετο εἰς τὰ μέτωπα — ἐναντίον τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, ποῦ ἔδωκε τὸν ἰδιότυπον χαρακῆρα τῆς περιφήμον Μάχης τῆς Κρήτης, δὲν ἐτεσματίσθη μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Νήσου ὑπὸ τοῦ οὐρανοκατέβατου εἰσβολέως. Τούναντιον. Ἀπετέλεσεν ἀπλῶς τὴν ἀρχὴν ἐνὸς ἀδιακόπου καὶ ἀδυσωσωπότητου ἀγῶνος τῶν Κρητῶν κατὰ τοῦ κατακτητοῦ, ὁ ὁποῖος διήρκεσε τέσσαρα ὀλόκληρα χρόνια καὶ ἔληξε μόνον μὲ τὴν πλήρη ἐκδίωξιν του κατὰ Μαΐον τοῦ 1945. Ἡ καταπληκτικὴ αὐτὴ εἰς ἔντασιν καὶ χρονικὴν διάρκειαν ἀντίστασις τοῦ ἀόπλου Κρητικοῦ λαοῦ δὲν ἦταν ἀπόρροια μόνον τῆς γνωστῆς ἀπὸ τὴν ἱστορίαν λατρείας του πρὸς τὴν ἑλευθέραν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ ὀργανικῆς ἀδυναμίας τῶν Γερμανῶν νὰ ἐκτιμήσουν κατ' ἀξίαν καὶ νὰ σεβασθοῦν τὴν φλογερὰν φιλοπατριάν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἡρωικοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀνικανότης αὐτῆ τῶν Γερμανῶν, τρομοκρατημένων ἀπὸ τὸ ἐξαφνικὸ γι' αὐτοὺς ἀστραποβόλημα τῆς κρητικῆς ψυχῆς, τοὺς ὤθησεν εἰς τὴν πλέον ἀψυχολόγητον καὶ ἀντίθετον πρὸς τὰ συμφέροντά των ἐνέργειαν : Ἀντὶ τῆς γενναιόφρονος συμπεριφορᾶς ἀπέναντι ἐνὸς τόσον ἀξίου ἐκτιμήσεως ἠττημένου, αὐτοί, μὲ τὴν νοστοροπιάν ἀξέστου καὶ ἐγωπαθοῦς βαρβάρου, ποῦ δὲν γνωρίζει καὶ δὲν ἐκτιμᾷ παρὰ μόνον τὴν κτηνώδη βίαν, πρῶτον μὲν ἐξαρακῆρισαν τὴν ἀντίστασιν τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ ὡς «ἐγὼλημα κατὰ τοῦ διεθνοῦς δικαίου» διότι, λέγουν, ἐτόλμησεν, ἀστράτευτος (τσιβίλ) καὶ . . . χωρὶς στρατιωτικὴν στολὴν, νὰ σηκώσῃ τὰ ὄπλα κατὰ τῶν ὀργανωμένων στρατιωτῶν τοῦ Χίτλερ, καὶ ἐν συνεχείᾳ κατεδίωξαν ἀνηλεῶς, τιμωροῦντες ἀκρίτως διὰ θανάτου,

καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς των, πάντα Κρήτα, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπληροφοροῦντο, ὅτι ἐπολέμησε κατὰ τῶν ἀλεξипτωτιστῶν. Καὶ τοῦτο μὲ τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὸ «σύστημα» τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι, μόλις ἔγιναν κύριοι τῆς Κρήτης, δὲν ἄφηναν καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι σκοπὸς καὶ ἀπόφασίς των ἦτο νὰ κουτσοκεφαλίσουν τὸν ἄρρενα πληθυσμὸν τῆς Νήσου ἀπὸ τὰ ζωτικώτερα καὶ πατριωτικώτερα στοιχεῖα του, ὥστε νὰ μένουν ἀπερίσπαστοι εἰς τὰς περαιτέρω ἐκ τοῦ «Φρουρίου τῆς Κρήτης» ὡς βάσεως ἐπιχειρήσεις των.

Μὲ τὴν νοοτροπίαν ὅμως αὐτὴν καὶ τὰ σχέδια τοῦ Γερμανοῦ, ὁ εὐφυῆς καὶ γενναῖος κρητικὸς λαὸς ἐνισχύθη ἀκόμη περισσότερον εἰς τὴν ἀπόφασίν του νὰ ἀνυδράσῃ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαύριον τῆς Κατοχῆς ἐμελέτα τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ κατόρθωνε νὰ μεταβάλλῃ εἰς ἐνεργὸν δρᾶσιν τὴν παθητικὴν του ἀντίδρασιν.

II

Ἐπὶ τοῦ ψυχολογικοῦ αὐτοῦ ἐδάφους δὲν εἶναι παράδοξον οὔτε τὸ ὅτι ἀνεφάνησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐνοπλιοί—ἔστω καὶ ὀλιγοπληθεῖς—ἀνταρτικαὶ ὀμάδες εἰς τὰ κρητικὰ βουνά, οὔτε τὸ ὅτι ἐσχηματίσθησαν ἐνωρίτατα εἰς ἄλλα διαμερίσματα τῆς Νήσου, ἀσύνδετοι εἰς τὴν ἀρχὴν, ὀλοένα ὅμως συνδεόμενοι πρὸς ἀλλήλας καὶ συστηματοποιούμενοι συνωμοτικαὶ ὀργανώσεις, μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τὸν πραγματικὸν πόλεμον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μόλις θὰ παρουσιάζετο ἡ κατάλληλος εὐκαιρία.

Πρώτη τοιαύτη σοβαρὰ ἐθνικὴ ὀργάνωσις εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ὑπὸ τὸν γενναῖον ἐν τιμητικῇ ἀποστρατεία Ταγματάρχην Ἀλέξανδρον Ραπτόπουλον καὶ τὸν ἀξιωματικὸν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ Φάκαρον, ὡς σύνδεσμον μετὰ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διαμορφωθείσα εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς ἐπαρχίας Βιάννου καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν συνεχόμενον τμήμα τοῦ Μονοφατισίου, μὲ τὴν συνεργασίαν σημαινόντων πατριωτῶν τοῦ δια-

μερίσματος, ὡς ὁ ἀείμνηστος Ἀνδρέας Γαλανάκης, οἱ Κουτεντάκηδες καὶ πλείστοι ἄλλοι.

Ἡ ὀργάνωσις αὕτη, ἤδη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1941, διὰ τῆς αὐτοπροσώπου ἐνεργείας τοῦ Ραπτοπούλου, εἶχεν ἐγκαταστήσει εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου κεντρικὴν δι' ὀλοκληρον τὸν Νομὸν Ἐπιτροπὴν, τὴν ὁποίαν ἀπετέλεσαν: ὁ ἰδεώδης πατριώτης Ἀντώνιος Καστρινάκης βιομήχανος. Στυλιανὸς Γιαμαλάκης ἰατρός, Ἐμμανουὴλ Πετράκης, διευθυντὴς τοῦ Λυκείου ὁ «Κοραῆς», Μηνᾶς Γεωργιάδης Δήμαρχος Ἡρακλείου καὶ Γεώργιος Σκουλᾶς δικηγόρος. Αἱ πρῶται συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ἔγιναν εἰς τὸ Λύκειον «Κοραῆς» ἡ λειτουργία τοῦ ὁποίου, μὲ συνεχεῖς ἐπισκέψεις γονέων καὶ κηδεμόνων, δὲν ἔδιδεν ὑπονοίας εἰς τὴν Γκεσταπό. Τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς παραρτήματα ὁ ἀρχηγὸς Ραπτόπουλος εἶχεν ἰδρύσει καὶ εἰς Ρέθυμνον καὶ Χανιά.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ 1942 ὁ Ραπτόπουλος συνελήφθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀντιληφθῆ τὰς κινήσεις ἀγγλικῶν ὑποβρυχίων εἰς τὰ παράλια Μονοφατισίου—Βιάννου, ὁπόθεν ἐφηνγαδεύοντο στρατιωτικοί, κυρίως ἀγγλοὶ, ποὺ δὲν εἶχον κατορθώσει νὰ φύγουν κατὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Νήσου καὶ περιθάλλοντο ἀπὸ τὸν ἐγγῶριον πληθυσμὸν. Ἀφοῦ ἐπὶ μῆνας ἔβασανίσθη, μεταφερόμενος ἀπὸ φυλακὴ σὲ φυλακὴ καὶ ἀνακρινόμενος, ἐκλείσθη τελικῶς εἰς τὴν Ἀγυιάν, ὅπου καὶ ἐξετελέσθη κατ' Ἀύγουστον τοῦ 1942 μὲ τὸν ὑπασπιστὴν του κτηνίατρον Σταματουλάκην.

Ἡ σύλληψις τοῦ Ἀρχηγοῦ ἀνέκοιψε, φυσικά, τὴν δρᾶσιν τῆς Ὄργανώσεως, τῆς ὁποίας ἄλλως τε καὶ τὰ λοιπὰ ἰθύνοντα ἐν Ἡρακλείῳ, ὡς ἀνωτέρω ἐσημειώθη, μέλη συνελήφθησαν, ὄχι ὡς τοιαῦτα ἀλλ' ὡς ὄμηροι μετὰ πολλῶν ἄλλων σημαινόντων Ἡρακλειωτῶν καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς συρματοπλέγματα, κατὰ τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ Μαΐου 1942.

Ἐκ τῶν ὁμήρων τούτων κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου (1942) ἐτουφεκίσθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν 62, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Ἀντώνιος Καστρινάκης, Μηνᾶς Γεωργιάδης καὶ Γεώργιος Σκου-

λάς. Ἐκ τῶν μελῶν δηλ. τῆς νομαρχικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὁργανώσεως ἐξέφυγαν τὸν θάνατον μόνον οἱ: Πετράκης καὶ Γιαμαλιάκης, ἀπολυθέντες ἄγνωστον διατί, ὅπως ἄγνωστον εἶναι τὸ διατί ἐξετελέσθησαν καὶ οἱ ἀνωτέρω 62, ἐκτὸς ἂν θεωρηθῇ ἐπαρκῆς δικαιολογία τὸ γεγονός, ὅτι τὴν παραμονὴν τῆς ἐκτελέσεως τῶν 50 ἐκ τῶν 62, κάτεστράφησαν 17 γερμανικὰ ἀεροπλάνα εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ καταδρομικῶν τμημάτων ἀποβιβασθέντων ὑπὸ ὑποβρυχίου, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἀμέσως τὴν ἐπαύριον ἀνευρεθεῖσα εἰς τὴν παραλίαν βόρκα ἀπὸ καουτσούκ.

III

Ἦδη ὅμως καὶ πρὸ τῆς ἐξαρθώσεως τῆς πρώτης αὐτῆς ἐθνικῆς Ὁργανώσεως, ἐγίνοντο — ἰδίως κατὰ Σάββατον, ὅτε οἱ μόνιμοι καὶ ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παρουσιάζονται εἰς τὸ ἐν Ἡρακλείῳ Γερμανικὸν Φρουραρχεῖον διὰ τὸ «παρῶν» — συνενόσεις ἀσύνδετοι πρὸς σύμπληξιν ἄλλης Ὁργανώσεως. Εἰς τινὰ σχετικὴν συγκέντρωσιν, πού ἔγινε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1942 εἰς τὴν Κλινικὴν τοῦ ἱατροῦ Βρεττάκη, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος, ἐκτὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ: Μενέλαος Λυγνός, Κ. Καστρινογιάννης (δολοφονηθεὶς μετὰ τὴν Κατοχὴν ὑπὸ τοῦ Α. Μιχελιδάκη), Ν. Πλεύρης, Ἐ. Γιακουμάκης, Εὐάγγελος Νοικοκυράκης, Εὐάγγελος Ψαλτάκης, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Μπετεινάκη, Γ. Κατσιροντάκης καὶ Γεώργιος Δουνδουλάκης, ὡς σύνδεσμος τοῦ ἐν Κρήτῃ κλιμακίου τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου, ἀπεφασίσθη νὰ ἰδρυθῇ συνωμοτικὴ Ἐταιρεία, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐθνικὴ Ὁργάνωσις Κρήτης» (ΕΟΚ) μὲ σκοπὸν τὴν κατὰ πάντα τρόπον ἐνίσχυσιν τοῦ Συμμαχικοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ μὲ χαρακτηριστὰ καθαρῶς Ἑλληνικὸν καὶ ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τῆς ἐν Καίρῳ εὐρισκομένης τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ἡ μὲν συνέχισις τῶν συνεννοήσεων μετὰ τῶν ἐν Ἡρακλείῳ παραγόντων ἀνετέθη εἰς τὸν ἱατρὸν Λυγνόν, ὁ δὲ Δουνδουλάκης ἀνέλαβε νὰ φέρῃ εἰς ἐπαφὴν τὴν σχηματισθησο-

μένην Ἐπιτροπὴν μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Κλιμακίου τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου.

Κατόπιν τούτου καὶ ἐντὸς ὀλίγου αἱ συνεννοήσεις ἀπέληξαν εἰς τὸν καταρτισμὸν, διὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὄλου ἀγῶνος, πενταμελοῦς Ἐπιτροπῆς, ἐδρενούσης ἐν Ἡρακλείῳ καὶ ἀποτελουμένης ἀπὸ ὅσων πολιτικὰ μέλη (Μενέλαον Λυγγὸν διευθύνοντα, Κωνσταντῖνον Βρεττάκη καὶ Ἐμμανουὴλ Πετρούκη) καὶ δύο στρατιωτικὰ (τοὺς Ἀντισυνταγματάρχας Ἀντώνιον Μπετεινάκη διὰ τὸν Νομὸν Ἡρακλείου καὶ Νικόλαον Πλεύρη διὰ τὸν Ν. Λασηθίου). Μολονότι ἐκρίνετο εὐκαίριον νὰ μετέχη ὡς ἑκτερομέλεις καὶ ὁ τότε εἰς Δίκητην (Λασηθιώτικα Βουνὰ) λημεριάζων καπετὰν Μανώλης Μπαντουβᾶς, τὸ πρᾶγμα δὲν εὐρέθη πρακτικῶς ἐφαρμόσιμον καὶ ἡ σκέψις ἐγκατελείφθη, μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνεχοῦς—κατὰ τὸ δυνατόν ἐπαφῆς μετ' αὐτοῦ. Συγχρόνως, διὰ λόγους συγκαλύψεως, ἐκρίθη σκόπιμον νὰ τηρηθῆ μυστικὸς ὁ καταρτισμὸς τῆς ὡς ἄνω Ἐπιτροπῆς, νὰ ἀφεθῆ δὲ πιστευομένη ὡς κυρίως ἐπιτροπὴ ἢ ἐπαρχιακὴ τοιαύτη Πεδυίδος, ποὺ εἶχε καταρτισθῆ προηγουμένως εἰς τὸ Γεράκι, μὲ συμμετοχὴν τῶν Μπετεινάκη, Πλεύρη, Γ. Κριτωτιάκη ἱατροῦ, Γ. Νιργιανοῦ καὶ ἄλλων.

Τὰ τρία πολιτικὰ μέλη τῆς ὡς ἄνω κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς συνητήθησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ 1943 εἰς τὴν παρὰ τὴν ὁδὸν Ἐβανς ἐν Ἡρακλείῳ οἰκίαν τῆς Μαρίας Ἀνδρουλάκη—χήρας δικηγόρου ἐξ Ἀρχανῶν—μετὰ τοῦ Ἀγγλοῦ Ταγματάρχου Μιχαὴλ Λή—Φέρμορ, ἀντιπροσώπου τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου, συνοδευομένου καὶ ὑπὸ τοῦ συνδέσμου Γ. Δουνδουλάκι. Κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἐπίσημον συνεδρίασιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐτέθησαν αἱ βῆσεις τῆς λειτουργίας της καὶ καθωρίσθησαν οἱ σκοποὶ της. Εἰς τὰ ἀπουσιάζοντα, διὰ λόγους προφυλάξεως, στρατιωτικὰ μέλη, ἀνεκοινώθησαν τὰ πορίσματα τῆς συσκέψεως μὲ τὰ ὁποῖα ἔμειναν ἀπολύτως σύμφωνοι.

Ἴδου οἱ σκοποὶ: Πρωταρχικὸς καὶ κύριος ἡ ὁ ρ ὁ γ ἄ ν ω σ ι ς π υ ρ ῆ ν ω ν εἰς ὅλην τὴν ὑπαιθρον, δευτερεύοντες δὲ ἢ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου ὑποβοήθησις τοῦ Συμμα-

χικοῦ ἀγῶνος, ὡς ἡ μετίδοσις πληροφοριῶν, ἡ συνεργασία εἰς δολοφθοράς, ἡ ἔκδοσις μυστικοῦ τύπου, ἡ προώθησις νέων ομάδων κτλ.

Ὡς πρὸς τὴν ὁργάνωσιν τῶν πυρήνων διηκροίσθη, ὅτι ἡ μύησις τῶν καταλλήλων προσώπων εἰς ἕκαστον χωρίον θὰ ἐγένετο μετὰ πολλῆς περισκέψεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ τρόπον τισούτον, ὥστε ἐν δεδομένη στιγμή νὰ τίθενται ἐπὶ ποδὸς οὐράδες κρούσεως, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἐμπείρων ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν. Αἱ ομάδες δὲ αὐταὶ θὰ ἔκαναν τὴν ἐμφάνισίν των μόνον κατόπιν διαταγῆς τοῦ Συμμ. Στρατηγείου, εἰς περίπτωσιν π. χ. συμμαχικῆς ἀποβίσεως εἰς Κρήτην, ἢ ἄλλης παρομοίας ἀνάγκης, θὰ ἐξωπλίζοντο ἐγκαίρως κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς χρησιμοποιήσεώς των, θὰ ἐπλασιάζοναν αὐτομάτως τὸ σύνολον περίπου τῶν μαχομένων ἀνδρῶν τοῦ τόπου καὶ θ' ἀπετέλουσαν τὴν δύναμιν, ἡ ὁποία θὰ κατέστρεφε τὰς συγκοινωνίας καὶ τὰ μετόπισθεν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ θὰ διέσπειρεν εἰς τὰ τάξεις του τὸν πανικόν, διὰ νὰ καταστῇ ἀσφαλῆς ἡ ἐπιτυχία τῆς οἰασθήποτε συμμαχικῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὴν Νῆσον. Δεδομένου δὲ ὅτι τὸ ἠθικόν τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο ἐκτάκτως ἀνεπαινεμένον ἐξ ἀντιθέτου δὲ ἡ ἐπαγρύπνησις τοῦ ἐχθροῦ ἐντατικὴ, μεγίστη ἡ δύναμίς του καὶ γνωστὴ ἡ ἐτοιμότης του νὰ προβαίῃ εἰς οὐραδικὰς ἐκτελέσεις βάσει τοῦ δόγματος τῆς «οὐραδικῆς ἐϋθύνης» ἡ μύησις δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δυναμικότητα τῶν προσώπων, διὰ νὰ μειωθῶν εἰς τὸ ἐλάχιστον οἱ ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν ἀκριτομυθιῶν κίνδυνοι. Διὰ τοὺς ἰδίους λόγους ἐπεβάλλετο ὅπως ἡ Ὄργάνωσις ἀποφεύγῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὰ ἔγγραφα καὶ γενικῶς τὰ γραπτὰ τεκμήρια.

IV

Ἀμέσως μετὰ τὸν καθαρισμὸν τῆς ἡ Ἐπιτροπῆ ἐπελήφθη τοῦ ἔργου τῆς, συσκαπετομένη συνήθως εἰς τὴν κλινικὴν τοῦ δι-

ευθύνοντος μέλους αὐτῆς, ἱατροῦ Λυγνοῦ, ἡ ὁποία ὡς τοιαύτη ἐσυγκράτετο ὑπὸ πελατιῶν τόσον ἐκ τῆς πόλεως, ὅσον καὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἔδιδεν ὀλιγωτέρας ἀφορμὰς ὑποψιῶν εἰς τὸν καχύποπτον κατακτητὴν καὶ τὰ λαγωνικά του. Ἐκ τῶν πρώτων μελετημάτων αὐτῆς ἦτο ἡ ἐπισημοποίησις καὶ ὁ διορισμός της ἀπὸ μέρους τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὡς καὶ ἡ τακτοποιήσις τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς τῶν κινήσεών της. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα διηυθετήθη εὐκόλως, δεδομένου ὅτι ἡ ΕΟΚ ἦτο μὲν Ὀργάνωσις καθαρῶς Ἑλληνικῆ (διότι τὰ μέλη αὐτῆς, εἰς προτάσεις γενομένας πρὸς αὐτὰ νὰ θεωροῦνται ὄργανα τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὡς τοιαῦτα νὰ μισθοδοτοῦνται, ἠρνήθησαν οἱ τῶς) συνειργάζετο ὁμοῦ στενῶς καὶ ἐξηοτάτο ἀπὸ τὸ ἐν Κρήτῃ κλιμάκιον τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου, τὸ ὁποῖον ἀντεπροσώπευε καὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ αὐτὸ ἀνέλαβε νὰ καταβάλλῃ τὰ ἔξοδα κινήσεως τῶν συνδέσμων, τὰ μόνον ἄλλως τε ἀπαιτούμενα εἰς τὴν ἀρχήν.

Ἐνα καὶ ἡμῶν περίπου μῆνα μετὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἔφθασαν τὰ ἐκ Καίρου ἀναμενόμενα σήματα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτῆς. Ταῦτα ἐστάλησαν ὡς εἰκός, διὰ τοῦ ἀσυρμάτου εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ ἀντιπρόσωπον τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου (ποῦ εἶχε τότε τὸ λημέρι του εἰς τὸ Ἀμίρι) διὰ νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους, πρῶτον πού ἐγίνε κατόπιν ὀλοκλήρου περιπετείας τῶν συνδέσμων, κατὰ τὴν ὁποίαν παρ' ὀλίγον νὰ πέσουν στὰ χεῖρα τῆς γερμανικῆς ἀντικατασκοπείας.

Παραθέτομεν αὐτὸ ὄσιον τὸ γράμμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ταγματάρχης Μιχαὴλ Λῆ Φέρμορ συνώδευσε τὰ ἐκ Καίρου τηλεγραφήματα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Ε. Τσουδεροῦ.

Ἄγαπητοί μου φίλοι,

«Ἐλαβα ἀπὸ τὸν Πρόεδρον σας κ. Τσουδερόν τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα, ποῦ σὰς ἐνδιαφέρει:

«Ἀπὸ τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν πρὸς τοὺς Μπετ. καὶ Πλ... (4 ἄτομα ἐν ὄλῳ, ἓνα διὰ κάθε Νομόν).

«Σᾶς ἀναγνωρίζω ἐπισήμως ὡς ἀντιπροσώπους τῶν Νομῶν σας εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ὀργανώσεως Κρήτης, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις καὶ τὸ Βρετανικὸν Στρατηγεῖον θὰ μεταδίδῃ τὰς διαταγὰς τῶν εἰς τὸν Κρητικὸν λαόν.

Ἄναγνωρίζω καὶ ὄλους τοὺς Ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας ὑπηρετοῦντας ὑπὸ τὴν αἰγιδά σας, ὡς μέλη τοῦ Βασιλικοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ, διὰ μισθόν, προαγωγὴν κλπ. ἐπὶ τῆς ἰδίας βάσεως, ὅπως καὶ τὸν Στρατὸν εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

Τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται τώρα εἰς Κάϊρον (Σημ. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἄπ. Κατεχάκη συνοδευομένου καὶ ὑπὸ τοῦ Α. Καστρινογιάννη ἰδιωτικῶς ταξιδεύοντος, τοῦ εἶχαν ἀναχωρήσει διὰ Κάϊρον πρὸς λήψιν ὁδηγῶν πρὶν νὰ καταρτιθῇ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ), θὰ ἐπιστρέψουν με ὁδηγίας με τὴν πρώτην εὐκαιρίαν.

«Σᾶς εὐχομαι πᾶσαν εὐτυχίαν καὶ ἐλπίζω νὰ σᾶς συναντήσω ὄλους εἰς Κρήτην».

ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

«Σᾶς συγχαίρω θερμῶς διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν καὶ εὐθύνην αὐτήν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ γράψετε οἱ δύο σας ἰδιαιτέρως μιὰν κατάλληλον ἀπάντησιν καθένας εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ δύο εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, ποῦ θὰ ἀντιπροσωπεύουν τὰς Ὀργανώσεις τῶν δύο Νομῶν σας. Τέσσαρα (4) τηλεγραφήματα ἐν ὄλῳ με ὀλίγα λόγια, θὰ τὰ στείλω κάτω ἀμέσως.

«Ἐλαβα καὶ ἓνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, τὸ ὁποῖον ἐσωκλείω μέσα στὸ ἄλλο γράμμα, τὸ ὁποῖον στέλλω διὰ μέσου σας στὴν ἑξαμελῆ Ἐπιτροπὴν. Θὰ ἀνακοινώσετε τὰ δύο τηλεγραφήμαμα εἰς αὐτούς, τοὺς ὁποίους θὰ διακρίνετε καταλλήλως. Πιστεύω πῶς θὰ ἐνθαρρύνουν πολὺ αὐτούς ποῦ θὰ τὰ διαβάσουν. Μοῦ δίδουν ἐμένα μιὰν ζῶηρην ἱκανοποίησιν, διότι ἀποδεικνύει πῶς ὀλόκληρη ἡ ὑπόθεσις σας κατέχει μιὰν ἀπὸ τῆς πρώτης θέσεως τῶν σκέψεων τῶν Στρατηγείων μας. Δὲν προβλέπω ὅμως, ὅπως γράφω εἰς τὸ γενικόν μου γράμμα, ἐπιχειρήσεις ἀμέσως καὶ θὰ εἶναι μία πολὺ λεπτὴ δουλειὰ νὰ βρῖσκη καὶ νὰ κρατήσῃ κανεὶς τὴν ἀκριβῆ ἰσορροπίαν μεταξὺ τοῦ ὑπερβολικοῦ θάρρους καὶ τῆς ὑπερβολικῆς ἀπογοητεύσεως, ἐὰν τὰ πράγματα ἀναβάλλονται λιγάκι· μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο τῶν καθηκόντων σας.

«Αὐτὴ ἡ μεταβολὴ δὲν ἀλλάζει κατ' ἀνάγκην τὴν τακτοποίησιν τὴν ὁποίαν βρήκαμεν τὸ περασμένον μῆνα, μὲ τὴν διαφορά ὅτι σεῖς θὰ εἴσαστε οἱ ἀναγνωριστέοι στέλεχοι (Σημ. Τηρεῖται ἡ γραφὴ τοῦ πρωτοτύπου) τῶν δύο Νομῶν σας. Θὰ ἔχη ἀνάγκη ὁ κ. Πλεύρης ἀπὸ μίαν νομικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς τὸ Λασιθί, σὰν αὐτὴν ποὺ ἔχομεν εἰς τὸν Νομὸν Ἡρακλείου. Σὰς παρακαλῶ πολὺ νὰ μὲ εἰδοποιήσετε σύντομα, μὲ ὀνόματα καὶ λεπτομέρειες μὸλις μπορεῖτε. Πάντως θὰ ἦταν καλὰ ἔαν οἱ δύο Νομοὶ συνεχίζουσι νὰ συνεργάζωνται εἰς στενὸν σύνδεσμον.

«Ἡ μεγίστη δυσκολία ἐν περιπτώσει ἐπιχειρήσεων πιθανὸν θὰ εἶναι ἡ σύντομη μετάδοσις τῶν διαταγῶν καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐλπίζω πολὺ πῶς ἡ ἐπιφυλακτικὴ μείωσις τῶν ἐπαρχιακῶν στελεχῶν καὶ ὑποστελεχῶν συνεχίζεται καλὰ.

«Ἀναγνωριστέος ἀπὸ τὸ Στρατηγεῖον στέλεχος διὰ τὸν Νομὸν Ρεθύμνης εἶναι ὁ φίλος μας ὁ Χρῆστος (Σημ. Πρόκειται περὶ τοῦ Τζιφάκη). Ἐλπίζω πῶς θὰ λάβετε ἐπαφὴν μὲ αὐτὸν ὅσο μπορεῖτε γρηγορώτερα, καὶ νὰ κρατήσετε τὴν στενὴν μὲ τοὺς τρεῖς φίλους μας (ὁ Γυμνασιάρχης καὶ οἱ δύο ἰατροί), τοὺς στέλνω αὐτὸ τὸ γράμμα τὸ ἴδιο ἢ μετὰ δώσατε καὶ σεῖς σὰς παρακαλῶ, διότι δὲν ἔχω τὴν ὥρα νὰ γράφω ἰδιαιτέρη ἐπιστολήν. Θέλω νὰ σὰς προλάβῃ αὐτὸ τὸ γράμμα πρὸ τῆς συνεδριάσεως τῆς 18 Ἀπριλίου, εἰς τὴν ὁποίαν δυστυχῶς δὲν θὰ μπορῶ νὰ εἶμαι παρών.

«Συγχαρητήρια πάλι καὶ πολλοὺς φιλικοὺς χαιρετισμοὺς ἀπὸ τὸν φίλον σας

Μιχαήλς»

Ὁ ἴδιος σύνδεσμος, ποὺ ἐκόμισε τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Λῆ Φέρομορ ἀνεκοίνωσε καὶ τὰ ψευδώνυμα, μὲ τὰ ὅποια θὰ ἀναφέροντο εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὰ οἰαδήποτε σήματα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἦσαν δὲ ταῦτα—κατὰ τὴν ἀλφαβητικὴν σειρὰν τῶν πραγματικῶν ἐπιθέτων των— τὰ ἐξῆς: Ἀχιλλεὺς, Λεωνίδας, Πατρικίος, Πλάτων καὶ Πελοπίδας, (Βορετάκης, Λυγνός, Μπειτινάκης, Πετράκης, Πλεύρης).

Ἡ Γερμανικὴ ἀντικατασκοπεῖα καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπικίνδυνος καὶ ἐν ἑκ τῶν ὀργάνων της—ὁ Μπόργης ἐκ Πελοποννήσου ποὺ ἔφθασε εἰς Κρήτην μὲ τὰ ὑπολείμματα τοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ —εἶχεν ἀρκετὰ προχωρήσει εἰς τὴν παρακολού-

θησιν τῶν κινήσεων τῶν ὀργάνων τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας. Ὁ Λυγνὸς ἐπέτυχε νὰ μάθῃ ὅτι εἰργάζετο εἰς τὸ ΒΑ. γωνιαῖον μαγαζάκι τοῦ τσιμεντοστρώτου στενοῦ τῶν κροσπολείων, καὶ ὅτι ἐπέκειτο ἔρευνα τῆς οἰκίας Μαρίας Ἀνδρουλάκη. Εἰδοποίησε λοιπὸν τὸν Δουνδουλάκη, ὁ ὁποῖος ἐξεδήλωσεν ἐκπληξιν, διότι εἰς τὸ ἴδιον μαγαζὶ εἰργάζετο καὶ αὐτός. Ἐκεῖ ἔμεινεν ἐπίσης μ' ἓνα καροτσάκι καὶ ἡ χήρα Ἀξιωματικοῦ Ἀνδρεάδακι, τῆς ὁποίας ὁ υἱὸς ἦτο εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ὑπηρεσίαν πληροφοριῶν. Μὲ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Ὁ Λυγνὸς ἔπεισε καὶ τὴν Ἀνδρουλάκη καὶ τὸν Δουνδουλάκη νὰ φύγουν. Ἐφυγαν ἐπίσης καὶ ὁ Ἰωσήφ Μιγάδης καὶ ὁ Κ. Καστρινογιάννης διὰ τὸν ἴδιον λόγον. Τὴν δὲ ἐπομένην τὸ πρωτὶ σταλεῖς ὑπὸ τοῦ ἴδιου (τοῦ Λυγνοῦ) ὁ γνωστὸς αὐτοκίνητησιτῆς καὶ ἀτρόμητος πατριώτης Ἀστρινὸς Ἰατρᾶκης παρέλαβεν ἀπὸ τὸ σπιτι τῆς Μαρίας Ἀνδρουλάκη ἓνα τσουβάλι μὲ ἀλληλογραφίαν καὶ ταχυβόλα καὶ τὰ μετέφερεν εἰς τὴν κλινικὴν τοῦ Λυγνοῦ, ἐνῶ ἄλλα πολεμικὰ εἶδη (πυρομαχικὰ κλπ.) μετεφέρθησαν εἰς Κνωσόν. Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ὑπῆρχον, ἀπρονοήτως καὶ δνόματα. Εὐτυχῶς ὅλα κατώρθωσεν ὁ Ἰατρᾶκης νὰ τὰ ἐξαγάγῃ μὲ τὸ αὐτοκίνητόν του πρὸς Ἀσσίτες, ὅπου κατηνθύνθησαν κατὰ διαστήματα καὶ μετὰ προφυλάξεων καὶ οἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμενοι—ὄργανα τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας.

Μόλις ὁμως εἶχον ἐξέλθει ἀπὸ τὴν πόλιν ἔγινεν ἡ ἔρευνα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἀνδρουλάκη, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Λυγνὸς εἶχε πληροφορίας, ὅτι ἀπὸ πολλοῦ παρηκολουθεῖτο καὶ ἀπὸ πρόσωπα ἐκκινουῦντα ἀπὸ τὴν οἰκίαν Κ. Μαμαλάκη.

Ἡ Ἀνδρουλάκη ἀντεπεξῆλθε ψυχραίμως τότε, δὲν ἐθεωρήθη ὁμως φρόνιμον νὰ παραμῆνῃ περισσότερον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀπεστάλη μετὰ τινος ἡμέρας πρὸς ἀπόκρυψιν εἰς Ἀποῖνι, πρὸς τὸν ἀείμνηστον ἥρωα Μῆτσον Βαλαβάνην, ὁ ὁποῖος βραδύτερον, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ πατριωτικοῦ του καθήκοντος, ἐξετελέσθη κατὰ τρόπον θηριωδέστατον.

Οὕτω διελύθη ἡ ἐν τῇ πόλει Ἀγγλικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τινος ἡμέρας καὶ ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Δουνδουλάκη ἐπροτάθη εἰς τὸν

Λυγνόν νά ἀναλάβῃ τήν διεύθυνσίν της, λόγῳ τοῦ ὅτι ἦτο ὁ μόνος καιατοποισμένος, ἀλλά δὲν ἀπεδέχθη διὰ νά μείνῃ ἀποκλειστικῶς εἰς τήν ἀνεγνωρισμένην ὑπὸ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως Ὁργάνωσιν. Οὐχ ἦττον ἐπὶ ὀλόκληρον μῆνα τήν ὑπηρεσίαν αὐτήν καὶ τήν μετὰ τῶν συνδέσμων συνεννόησιν διεξῆγεν ὁ Λυγνός, μέχρις ὅτου τήν 8 - 5 - 1943 ἀνέλαβε αὐτήν ὁ Μιχ. Ἀκουμιανίτης, ὁ ὁποῖος, μὲ ἐξαιρετικὴν ἀντίληψιν καὶ ψυχραμίαν προικισμένος, ὅμι μόνον κατώρθωσε νά κατατοπισθῇ συντόμως, ἀλλά καὶ ἐξελέχθη εἰς ἄριστον ὄργανον, ἐργαζόμενος μὲ τὸ ψευδώνυμον Μ. Καλογιάννης.

V

Μετὰ τὸν καὶ ἐπίσημον πλέον διορισμὸν τῶν μελῶν της ἡ Ἐπιτροπὴ ἤρχισε συστηματικὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὑπάθερου, σύμφωνα μὲ τὰς τεθείσας βασικὰς γραμμάς.

Ἀπὸ τὸν Νομὸν Λασηθίου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὀρισθῆ διὰ τὸν Πλεύρη, κυρίως τὰ διαμερίσματα πρὸς γειτνιαζοῦν μὲ τὸν Νομὸν Ἡρακλείου καὶ συγκεκριμένως αἱ Νότιαι καὶ Δυτικαὶ κλιτύες τῆς Δίκτης, δηλ. αἱ ἐπαρχίαι Βιίννου καὶ Πεδιάδος ὡς καὶ τὸ καθαυτὸ ὄροπέδιον τοῦ Λασηθίου, ἐπηρεάζοντο περισσότερον καὶ εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἐν λόγῳ ἀξιωματικόν. Δηλαδὴ ἓνα σημαντικὸν μέρος τοῦ Ν. Ἡρακλείου, κατὰ λογικὴν ἀνάγκην, εὐρίσκετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του. Τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς καὶ διένεξις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μπετεινάκη περὶ τοῦ ποῖος προηγῆται εἰς τὴν ἐπετηρίδα τῶν Ἀξιωματικῶν, συνετέλει ὥστε αἱ μεταξὺ τῶν σχέσεις νά μὴν εἶναι ἀπολύτως ὀμαλαί, ὅπως θὰ ἔπρεπεν. Εἰς τοῦτο δὲ συνέβαλλε καὶ ἡ διαφορὰ τῶν χαρακτήρων τῶν.

Ὁ Πλεύρης, φύσει ἐπιφυλακτικὸς καὶ ὑπολογιστικὸς, προέβαινε εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ὡς ἄνω διαγραφέντος τομέως, ἀθροῦβως λόγῳ καὶ τῆς γερμανικῆς ἐπαγρυπνήσεως. Τοῦναντίον ὁ Μπετεινάκης, χαρακτῆρ φύσει ὀρηκτικὸς, παρεσύρετο ἀπὸ τὸν ἀναμφισβήτητα φλογερὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν ζωηρὰν φιλοδο-

ξίαν του εις εκδηλώσεις και ακριτομυθίας επικινδύνους. Πάντως ἐκινήθη δραστηρίως πρὸς δυσφόρους περιφέρειας τοῦ Νομοῦ, ἐρχόμενος εις ἐπαφήν με ἀξιωματικούς, τοὺς ὁποίους ἐμύει εις τὴν ὁργάνωσιν.

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐνεργείας ταύτας καὶ ἐν στενῇ συνεργασίᾳ τὰ πολιτικά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ καταλλήλων προσώπων κύρους καὶ ἐπιρροῆς, ἐπεδίδοντο εις τὴν ὁργάνωσιν τοῦ Νομοῦ πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν. Περισπασμοὶ ὅμως καὶ δυσκολίαι εις τὸ ἔργον της παρουσιάζοντο σχεδὸν καθημερινῶς. Ἐκτὸς τῆς πλέον ἐντεταμένης προσοχῆς, πού κατεβάλλετο ὑπ' αὐτῆς πρὸς ἀποφυγὴν καὶ ἐξουδετέρωσιν τῆς κοιτασκοπείας τοῦ ἐχθροῦ ἐκτὸς τῶν ἀφανιάστων κινδύνων, εις τοὺς ὁποίους ὑπεβάλλετο διαρκῶς ἡ ζωὴ τῶν μελῶν της, συνωμοτούντων κυριολεκτικῶς κάτω ἀπὸ τὴν μύτη σκληροῦ καὶ ἀμειλίχτου τυράννου, ἡ Ἐπιτροπὴ ἦτο ἠναγκασμένη νὰ ἀσχολῆται ἄλλοτε με τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν ἀντιζηλιῶν τῶν στρατιωτικῶν μελῶν της, ἄλλοτε με τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις ἄλλων ἀξιωματικῶν, ἄλλοτε με ἀμελέτητα καὶ ἐπικίνδυνα κινήματα καπεταναίων, ἄλλοτε με ἐκβιασμοὺς ὑπόπτων προσώπων, τὰ ὅποια ἦσαν ἱκανὰ καὶ εις καταδόσεις νὰ προβοῖν, ἂν δὲν ἐχρηματοδοτοῦντο, διότι ἐνόμιζον ὅτι αἱ λίραι τοῦ ἀγγλικοῦ θησαυροφυλακίου ἦσαν εις τὴν διάθεσιν της, καὶ ἄλλοτε με ὀχληρὰς ἐνεργείας μοροφιλοδόξων. Καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἡ Ἐπιτροπὴ ἔπρεπε νὰ παρακολουθῆ με ἐντεταμένην προσοχὴν τὰς ἀντεθνικὰς ἐνεργείας τοῦ κομμουνιστικοῦ Ε.Α.Μ. διὰ νὰ τὰς ἐξουδετερώνη, χωρὶς νὰ ἔρχεται εις φανεράν μετ' αὐτοῦ σύγκρουσιν, ἐφόσον καὶ τοῦτο θὰ ἐτήρει τὰ προσχήματα. Καὶ τοῦτο διὰ νὰ ἀποφευχθῆ με κάθε θυσίαν ὁ ἐκφυλισμὸς τοῦ εὐγενεστέρου τῶν ἀγώνων, εις ἐμφύλιον σπαραγμόν, εις τὸν ὁποῖον τὰ κομμουνιστικὰ ἐνεργούμενα ἦσαν ἐτοιμα νὰ ἀποδυθοῦν κάθε στιγμῆν, ἂν δὲν ἐφοβοῦντο τοὺς Γερμανοὺς.

Θὰ ἀναφέρωμεν μερικὰ χαρακτηριστικὰ ἐπεισόδια, ἀπὸ ἐκεῖνα πού ἐδυσχέραναν περισσότερο τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1943, πρωτοβουλίᾳ τοῦ Καπετάν

Μανώλη Μπαντουβᾶ συνεκαλεῖτο εἰς τὴν θέσιν Βαθύπετρο, νοτιῶς τῶν Ἀρχανῶν, συνέδριον παραγόντων τῆς ἀντιστάσεως, διὰ τὸ ὁποῖον οὔτε ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Συμμ. Στρατηγείου εἶχε δώσει τὴν συγκατάθεσίν του, οὔτε ἡ ἐπίσημος Ἐπιτροπὴ τοῦ ἀγῶνος. Διότι παρομοία συγκέντρωσις καὶ ἄσκοπος ἦτο καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνουν ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Κρήτην εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνος. Εἰς τὸν Μπετεινάκιν, ὁ ὁποῖος ἔδειξε τὴν μεγαλυτέρον προθυμίαν συμμετοχῆς, ὁ διευθύνων τὴν Ἐπιτροπὴν ἱατρὸς Λυγγὸς συνέστησεν ἐπιμόνως νὰ μὴ συμμετάσχη, ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐνεργήσῃ, ὥστε νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον ὁ ἀριθμὸς τῶν συνέδρων, δι' εὐνοήτους λόγους. Τοῦναντίον εἰς τὸν Πλεύρη συνέστησεν, ὅταν ἡ συγκέντρωσις εἶχε καταστῆ ἀναπόφευκτος, νὰ μεταβῇ διὰ νὰ κρατηθῇ ἡ συζήτησις εἰς ὀλιγώτερον ὀλισθηρὸν ἔδαφος. Δὲν μετέβη ὅμως, ἐνῶ περὶ τὰ 70 ἄλλα πρόσωπα ἔλαβον μέρος, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν κομμουνιστῶν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραδόξου αὐτῆς συνελεύσεως ἦτο περίπου οἷον προεβλέπετο, διότι, κατὰ τινὰ ἀπὸ τὰς ἀκάρπους συζητήσεις, ἔγινεν ὀξεῖα λογομαχία τοῦ Μπετεινάκι μὲ ἀντιπρόσωπον τῶν κομμουνιστῶν, συνεπεία τῆς ὁποίας οἱ τελευταῖοι οὗτοι, ἀμέσως μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συσκέψεως, ἔθηκαν εἰς κυκλοφορίαν πολυγραφημμένα δελτία καὶ φήμας, ὅτι τάχα ὁ Μπετεινάκις ἐτοιμάζει δικτατορίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως...

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους τοῦ ἰδίου ἔτους ἐπανῆλθεν ἐξ Αἰγύπτου, ὅπου εἶχε μεταβῆ μετὰ τοῦ Ἄπ. Κατσακίη, ὁ Ἀριστείδης Καστρινογιάννης, διαφημίζων, ὅτι ἦτο ἐντεταλμένος ὑπὸ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως μὲ μυστικὴν ἀποστολήν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἠθέλει νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ὡς μυριζοῦσαν σοβιῆτ, ὅπως ἔλεγεν, ἀλλὰ μόνον εἰς τοὺς στρατιωτικούς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν κατώρθωσε νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸν Πλεύρη, προσήγγισε τὸν Μπετεινάκιν, τοῦ ὁποίου ἔγινε σύμβουλος ὄχι ὀφέλιμος. Ἐν τῷ μεταξὺ πληροφοροῖαι ζητηθεῖσαι ἀπὸ τὸ Κάρρον καθίστων γνωστόν, ὅτι ἐκόμιζε μίαν τυπικὴν ἐπιστολήν τοῦ Ἰουδεδροῦ καὶ χρηματικὸν ποσόν, παραδοτέον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν

Υπηρεσίαν. Τὰ λοιπὰ ἦσαν ἀπλούστατα ἠθελημένα ἀνακρίβεια.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους τοῦ 1943 ἐσημειώθη, ὡς γνωστόν, ἡ πτώσις τοῦ Μουσολίνι καὶ ἡ κατάρρευσις τοῦ Ἰταλικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Δυτικῶν Συμμάχων. Τὰ σχετικὰ γεγονότα εἶχαν σπουδαῖον ἀντίκτυπον εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἀπέληξαν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ τραγικώτερα ἐπεισόδια τῆς κατοχῆς—τὴν καταστροφὴν τῆς Βιάννου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀπησχόλησαν δὲ καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν ἐντατικώτατα.

Ἴδου πῶς ἐξειλίχθησαν τὰ πράγματα: Ἀμέσως μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μουσολίνι καὶ ἀκριβῶς τὴν 27ην Ἰουλίου τοῦ 1943—ἐπεῖγον σημεῖωμα ἐκ Νεαπόλεως, προερχόμενον ἀπὸ τὴν ἐαμίζουσαν (ἄσχετον μὲ τὴν κατόπιν σχηματισθεῖσαν ΕΟΚ Λασηθίου) Νομαρχιακὴν Ἐπιτροπὴν Λασηθίου (εἰς τὴν ὁποίαν ὁ κομμουνιστὴς δικαστικὸς Χατζηανδρέου εἶχε παρασύρει καὶ τὸν Ρούσον Κούνδουρον) καὶ στελλόμενον πρὸς τὸν Ἄγγλον Λογαγὸν Σήφην, ἀνέφερον ὅτι οἱ Ἰταλοί, οἱ ὁποῖοι κατεῖχον, ὡς γνωστόν τὸν Νομὸν Λασηθίου, ἤθελαν νὰ παραδώσουν τὰ ὄπλα εἰς τοὺς Ἕλληνας μᾶλλον παρὰ εἰς τοὺς Γερμανοὺς. Τὸ σημεῖωμα παρέλαβεν εἰς τὸ Ἡράκλειον ὁ Ἐλευθέριος Μαλαγαρδῆς. διὰ νὰ τὸ στείλῃ εἰς τὸν ἐν Ἀγ. Μύρωνι διαμένοντα Ἀνθυπομοίραρχον τῆς Χωρῆς Ν. Δραμυτηνόν, ὁ ὁποῖος θὰ τὸ ἔστειλεν εἰς τὸν προορισμὸν του. Ὁ Μαλαγαρδῆς συνεννοήθη μὲ τὸν Λυγγὸν καὶ τὸ σημεῖωμα διεβιβάσθη εἰς τὸν Δραμυτηνόν, ὁ ὁποῖος καὶ τὸ ἀνέγνωσε καὶ ἀνεκοίνωσε τὸ περιεχόμενον του εἰς τοὺς ἐκεῖ ἀξιωματικούς Χαιρέτην καὶ Καζαντζάκην. Καὶ οἱ τρεῖς δὲ μαζί, (τοῦ Καζαντζάκη μᾶλλον παρασυρθέντος) νομίσαντες ὅτι ἐφθασεν ἡ ὥρα τῆς δόξης, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔγραψαν ἐνθουσιώδεις ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς Μπετεινάκην καὶ Πλεύρην, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν ἐν Πενταμῶδι κατὰ τὴν Κατοχὴν διαμένοντα Πρόξενον τῆς Ἰταλίας ἐν Ἡρακλείῳ Πιερ Κόρπην διὰ νὰ ἀπαιτήσουν τὴν εἰς αὐτοὺς παρὰ δόσιν τῶν Ἰταλῶν...

Τὴν ἐπαύριον (28 Ἰουλίου) ἦλθεν εἰς τὸ Ἡράκλειον ἀπὸ τὴν Νεάπολιν ἡ Χριστοθέα Χαραλαμπάκη καὶ εἶπεν εἰς τὸν Μα-

λαγαρδῆν ἐκ μέρους τοῦ Ταβάνα (᾿Υπασπιστοῦ τοῦ Στρατηγοῦ Κάρτα καὶ ᾿Αρχηγοῦ τῆς ᾿Ιταλικῆς ἀντικατασκοπείας) ὅτι οὗτος ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν ᾿Εθνικὴν Ὀργάνωσιν ᾿Ηρακλείου, τῆς ὁποίας, ὡς ἰσχυρίζετο, ἐγνώριζε τὴν ὑπαρξιν. Τὴν ἐπομένην ὅμως ἐφθασε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ταβάνα, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ Μαλαγαρδῆ κατευθύνθη ἀμέσως εἰς τὴν κλινικὴν τοῦ Λυγνοῦ. Στὴν ἀρχὴν ὁ Τ. ἦτο νευρικός καὶ φοβισμένος καὶ ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι ἠδύνατο νὰ συνεννοηται ἀπ' εὐθείας γαλλιστὶ μὲ τὸν Προϊστάμενον τῆς ᾿Εθνικῆς Ὀργανώσεως, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ἐπεθύμει νὰ μὴν παρίσταται εἰς τὴν συνέντευξίν των οὐδ' αὐτὸς ὁ ὡς διερμηνεὺς κληθεῖς μηχανικὸς Ν. Πετράκης. Κατὰ τὴν πρόδοον ὅμως τῆς συνομιλίας καὶ κατόπιν ἐπανειλημμένων καθησυχαστικῶν διαβεβαιώσεων τοῦ Λυγνοῦ, ἐπέισθη ὅτι ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἐπαφή του μὲ δύο τοῦλάχιστον ἀκόμη πρόσωπα, ἀπολύτως ἀρμόδια διὰ τὴν ὑπόθεσίν του—τὸν Πλεύρην στρατιωτικὸν ἠγήτορα τῆς ΕΟΚ εἰς τὸ Λασσηθι καὶ τὸν Μ. ᾿Ακουμιανάκη—ἀντιπρόσωπον τῆς ᾿Αγγλικῆς ὑπηρεσίας, οἱ ὁποῖοι κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν θὰ ἤρχοντο δι' ἄλλην αἰτίαν ἐντὸς ὀλίγου. Μὲ τὴν ἄφιξιν καὶ αὐτῶν ἡ συνομιλία ἤρχισεν ἐπισήμως πλέον καὶ ὁ Τ. ἐξέθεκε τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του. Εἶπε δηλ. ὅτι ἤρχετο μὲ τὴν συγκατάθεσιν, ἄλλ' ὄχι καὶ τὴν ἐξουσιοδότησιν τοῦ Στρατηγοῦ Κάρτα, νὰ διαπραγματευθῆ συνεργασίαν μὲ τοὺς Ἕλληνας πατριώτας καὶ ᾿Αγγλους καὶ ὅτι τὸ πρῶγμα ἐπείγει, διότι οἱ Γερμανοὶ ἐσκόπευαν νὰ ἀφοπλίσουν τοὺς ᾿Ιταλούς, ὡς προετοιμασία δὲ διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν ἐπρεπε νὰ θεωρηθῆ ἡ ὑπ' αὐτῶν πρόσκλησις ὄλων τῶν ᾿Ιταλῶν Ἀξιωματικῶν εἰς ᾿Αρχάνες, τάχα πρὸς διασκέδασιν. Ἐν συνεχείᾳ ἐδήλωσεν ὅτι ἐν περιπτώσει συμφωνίας καὶ ὑποσχέσεως τῶν ᾿Αγγλων νὰ ἀποστείλουν ἀμέσως δυνάμεις εἰς Κρήτην οἱ ᾿Ιταλοὶ θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ κρατήσουν προγεφύρωμα ἐπὶ 2—3 ἡμέρας. Ἐπέμεινε πολὺ εἰς τὴν περιφρούρησιν τῆς τιμῆς τῆς ᾿Ιταλικῆς σημαίας καὶ τῶν ὀπλων. Πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ τὴν αἴρεσιν τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Κάρτα. Εἰς ταῦτα, φυσικὰ εὐρέθησαν σύμφωνοι καὶ οἱ τρεῖς συνομιληταὶ τοῦ Ταβάνα καὶ συνετάχθη πρόχειρον συμφωνητικόν.

Κατόπιν τούτου ὁ Τ. ἔφυγε εἰς Νεάπολιν καὶ ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον μὲ τὴν δῆλωσιν, ὅτι ὁ Κάρτα ἀπεδέχετο τὴν συμφωνίαν καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν φέρωμεν (τὸν Ταβάνα) εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Συμμ. Στρατηγείου Ταγματάρχην Λὴ Φέρμορ.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Λυγνὸς μὲ τὸν Ἀκουμιανάκην καὶ τὴν ἀδελφὴν του Φιλίαν μετέβησαν εἰς Γερακάρι (Ἄμαριου) καὶ ὠδήγησαν εἰς Ἡράκλειον τὸν Λὴ Φέρμορ, μὲ πολλὰς προφυλάξεις καὶ δυσκολίας λόγῳ τῶν Γερμανῶν. Τὸ πρῶτον ἐκεῖνο βράδυ ὁ Λὴ Φέρμορ ἔμεινε εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀκουμιανάκι εἰς τὴν Κνωσσὸν ἀκριβῶς παραπλευρῶς τῆς Βίλλας Ἀριάδνης ὅπου τὸ Γερμανικὸν Στρατηγεῖον! Τὰς ἐπομένας ἡμέρας ὁ Λὴ Φέρμορ ἔμεινε ἄλλοτε εἰς τὴν Κλινικὴν Βρεττάκι καὶ ἄλλοτε εἰς τὸ ὀδοντοιατρεῖον Σταυρινίδου, ὅπου συνειργάζετο μὲ πολλὰ μέλη τῆς Ὁργανώσεως.

Τὴν ἐπομένην (3—8—43) ὁ Ταβάνα, τὸν ὁποῖον ὠδήγησεν ἐκ Νεαπόλεως καὶ πάλιν ὁ Λευτέρης Μαλαγαρδῆς, συνητητήθη εἰς τὸ σπίτι τοῦ ὀδοντοῖατροῦ Σταυρινίδη μὲ τὸν Λὴ Φέρμορ καὶ ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Κάρτα, ἣ ὁποία ἦτο ἀρνητικὴ. Διότι ὁ Γερμανὸς διοικητὴς τοῦ Φρουρίου Κρήτης στρατηγὸς Μπρόιερ, πού εἶχε μεταρῆ ἔν τῷ μεταξύ εἰς Λασῆθι, μετέπεισε τὸν Ἰταλὸν Στρατηγὸν διαβεβαιῶν αὐτὸν περὶ ἀγαθῆς συμπεριφορᾶς τῶν Γερμανῶν ἔναντι τῶν Ἰταλῶν συμμάχων τῶν. Ὁ Λὴ Φέρμορ, κατόπιν τούτου, ἐζήτησε προσωπικὴν συνάντησιν μὲ τὸν Κάρτα εἰς Λασῆθι καὶ ἐτηλεγράφησεν εἰς τὸ Συμμ. Στρατηγεῖον ὅτι τὸ κάμνει ὑπὸ προσωπικὴν του εὐθύνην. Ἄλλ' ὁ Ταβάνα ἐπανελθὼν εἰς Ἡράκλειον τὴν 7 Αὐγούστου ἀπῆντησεν ἐκ μέρους τοῦ Κάρτα καὶ πάλιν ἀρνητικῶς, μέσῳ τοῦ Μαλαγαρδῆ.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν διαπραγματεύσεων, ὁ Λὴ Φέρμορ, ἀφοῦ ἔμεινε ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὸ Ἡράκλειον καὶ συνητητήθη μὲ τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ συνειργάσθη μετ' αὐτῶν καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ διευθύνοντος ἱατροῦ Λυγνοῦ ἐπὶ τῆς νέας τροπῆς, τὴν ὁποῖαν ἐλάμβανεν ὁ ἀγὼν, ἀνεχώρησε μέσῳ Ἐμπάρου, διὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Καπετὰν Μανώλη Μπαντουβᾶ

εις τὸ λημέρι του, εὐρισκόμενον τότε εἰς τὸν ὄρεινόν ὄγκον τῆς Δίκτης ἀνωθεν τῶν Μαλλῶν εἰς θέσιν «Βρύση τοῦ Χαμέτη». Εἰς τὸ ἴδιο λημέρι μετέβη, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Λη Φέρομο, καὶ ὁ Λυγνός, κατόπιν δεκαεξαώρου πορείας, τὴν 15 Αὐγούστου, πρὸς συνέχισιν τῶν συνεννοήσεων, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ἡγεσίαν τῆς ΕΟΚ.

Μὲ τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν, πού ἐδημιουργήθη κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λόγῳ τῆς Ἰταλικῆς καταρρεύσεως, ὁ Μπαντουβᾶς, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνταρτικὴ οὐμὰς μέχρι τότε δὲν περιελάμβανε περισσοτέρους τῶν 15 ἀνδρῶν, εἶχε προσκαλέσει καὶ ἄλλους πρὸς ἐνίσχυσίν του, (ὁ Λυγνός τοὺς ὑπελόγησεν εἰς 100) καὶ ἦτο φανερόν, ὅτε κάτι ἐσχεδίαζε.

Κατὰ τὴν εἰς τὸ Ἡράκλειον ἐπάνοδόν του ὁ Λυγνός ἀνεκίωσεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν εἰς Δίκτην ἐπίσκεψιν. Τὰς ἡμέρας αὐτὰς συνέπεσε καὶ τὸ σαμποτάζ τῶν Πεζῶν, ὅπου κατεστράφησαν μεγάλα ποσότητες γερμανικῶν πυρομαχικῶν καὶ βενζίνης. Εἶχεν ἐπακολουθήσει ἀθρόοι τουφεκισμοὶ χωρικῶν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἡ τρομοκρατία εἶχεν ἐνταθῆ εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν ὑπαίθρον. Διὰ τὸ σαμποτάζ αὐτὸ ἀξίζει νὰ σημειωθοῦν ὀλίγα λέξεις.

Τοῦτο εἶχεν ἀποφασισθῆ ὑπὸ τοῦ Στρατιγείου καὶ διετέθησαν οἱ πρὸς τοῦτο Κομμάτος, ὁ διοικητὴς τῶν ὁποίων ἔστειλε τὸν ἀξιωματικὸν Πέτρον Βαλαβάνην, μέλος τῆς Ὁργανώσεώς μας, εἰς Ἀρχάνας πρὸς συνεννόησιν μετὰ τῶν ἐκεῖ ἐταίρων πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Ὁ Ψαλτάκης ὁμοῦς (ὑλασπιστὴς τοῦ Μπετεινάκι) ἀπέφυγε νὰ τὸν ἐνισχύσῃ, καὶ ἐπειδὴ ὁ Βαλαβάνης δὲν ἐγνώριζεν ἐκεῖ ἄλλον τινὰ καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐπιτελέσεως ἐπλησίαζεν, ἐφθασεν ἀσθμαίνων εἰς Ἡράκλειον καὶ ἐζήτησε τὰς ὁδηγίας καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Ἐπιτροπῆς. Ὁ Λυγνός τότε τὸν συνέδεσε μὲ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Ἀγγλικῆς Ὑπηρεσίας Ἀκουμιανάκιν καὶ τοῦ συνέστησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἀρχάνας καὶ νὰ συναντήσῃ τὸν ἴδιον τὸν Μπετεινάκιν, διὰ τὸν ὁποῖον τοῦ ἔστειλε μὲ τὸν μαθητὴν τότε τοῦ Γυμνασίου Λουκᾶν Πετράκη καὶ σχετικὸν σημείωμα.

Ὁ Μπετεινάκης τὸν ἐβοήθησεν ἀποτελεσματικῶς, καθὼς καὶ ὁ Ἰωάννης Γενετζάκης καὶ ὁ υἱὸς του Γεώργιος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε καὶ μέρος εἰς τὸ σαμποτάζ. Καὶ οἱ δύο (πατὴρ καὶ υἱὸς) ἦσαν ἄνδρες ἐμψυχωμένοι καὶ διακρίνοντο διὰ τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὴν ΕΟΚ.

Ἐνταῦθα ἐπίσης πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ, ἂν καὶ ἦτο κατ' ἀρχὴν ἀντίθετος πρὸς τὴν διενέργειαν σαμποτάζ καὶ διότι τὸ ἠθικὸν τοῦ κρητικῆς λαοῦ δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἐνισχύσεως καὶ διότι εἶχε τρομακτικὴν πεῖραν τοῦ εἰς αἶμα τιμήματος, μὲ τὸ ὁποῖον τὰ ἐπλήρωσεν ὁ ἐγχώριος πληθυσμὸς, ἐκτεθειμένος ἀνυπεράσπιστος εἰς τὴν ἀγριότητα τῶν Γερμανῶν, ὅμως πειθαρχικὰ συνήργησε πάντοτε πρὸς ἐπιτυχίαν των, ὁσάκις διετάσσοντο καὶ ὀργανοῦντο ὑπὸ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου, χωρὶς νὰ ζητηθῇ ἐκ τῶν προτέρων ἡ γνώμη της.

Ἐξ ἀντιθέτου τὸ ΕΑΜ ἦτο πάντοτε ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς νὰ προσβάλλωνται ἰδίως μεμονωμένοι Γερμανοὶ εἰς τὴν ὑπαίθρου, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀντιποίνων καὶ τῶν καταστροφῶν, εἰς τὰς ὁποίας κατόπιν προέβαινον οἱ κατακτηταί. Καὶ τοῦτο διότι οἱ κομμουνισταὶ ἠγέται ἠλαύνοντο πάντοτε ἀπὸ τὸ δόγμα τῆς «ἀπαθλιώσεως» τὸ ὁποῖον τοὺς παρεῖχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρουσιάζονται σωτῆρες δυστυχῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ψαρεύουν εἰς θοῶν νερά. Καὶ τοῦτο παρὰ τὰς ρητὰς διαταγὰς τὰς ὁποίας εἶχαν λάβει ἀπὸ τὸ Συμμ. Στρατηγείου.

Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀνάγεται καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ Συμμ. Στρατηγείου, ἀνακοινωθείσα ὑπὸ τοῦ Λη Φέρμορ εἰς τοὺς στρατιωτικὸς ἠγέτορας Πλεύρη καὶ Μπετεινάκη, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ὄργανώσεως εἰς τοὺς δύο Νομούς, θὰ παρείχοντο εἰς ἕκαστον 30 χροσαῖ λίραι μηνιαίως.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του καὶ ὁ αἰμοσταγῆς δῆμιος Σούμπερτ, τύπος ἐγκληματικῆς ἐκφύλου, ὁ ὁποῖος εἶχε διαδεχθῆ τὸν Χάρτμαν, ἀρχηγὸν τῆς Γερμανικῆς ἀντικατασκοπείας. Ὁ ὑπὸ τοῦ Σούμπερτ καραρτισμὸς πραγμα-

τικού ἢ ποσπάσματος ἐκτελειῶν ἀπὸ Γερμανοῦς καὶ τινα ἐντόπια κοινωνικά ἀποβράσματα (Τζουλιίδες, Παπυ Λευτέρηδες κλπ.) εἶχεν ὠθήσει τὴν τρομοκρατίαν εἰς ἀφάνταστον βαθμὸν τόσον εἰς τὴν πόλιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ὑπαιθρον τοῦ Νομοῦ.

Τότε ἐπίσης ἔγινε λόγος καὶ περὶ λειτουργίας ἐν Ἡρακλείῳ γραφείου Ἀξιωματικῶν, τῶν ὁποίων οἱ κυριώτεροι (Διακάκις κ. ἄ.) ὀλίγην ἐνέπνεον ἐμπιστοσύνην, ὡς χαριζκῆρες καιροσκόποι μᾶλλον καὶ ἀσταθεῖς. Ἀλλὰ τόσον ὁ Πλεύρης ὅσον καὶ ὁ Μπετεινάκις ἐνόμισαν καλὸν νὰ τοὺς μῆσουν εἰς τὴν Ὄργανωσιν. Φαίνεται μάλιστα, ὅτι ὠμίλησαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Μοίραρχον Ἰωάννην Πωλιουδάκιν, πειθήνιον ὄργανον τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξόχως πονηρὸν καὶ ἱκανὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ μυστικὸν ἀναλόγως τῶν προσωπικῶν συμφερόντων του.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω γίνεται εὐνόητον ὅτι, ἐκτὸς τῆς τρομοκρατικῆς ἀτμοσφαιρας, ἐνετάθη τότε καὶ κάποια ἀόριστος μὲν ἀλλὰ λίαν ἀνησυχητικὴ ὑπόνοια, ὅτι καί τι τὸ συγκεκριμένον εἶχαν μυρισθῆ περὶ τῆς Ὄργανώσεως οἱ Γερμανοί. Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς δὲν ἀπέκλειαν τὸ ἐνδεχόμενον τῆς συλλήψεώς των ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Ἰδιαιτέρως εὐνοϊκὴ εὐκαιρία διὰ τοὺς Γερμανοὺς θὰ ἦτο ἡ κατὰ Σάββατον παρουσιάσις μας εἰς τὸ Γερμανικὸν Φρουραρχεῖον διὰ τὸ «παρόν», τοσοῦτο μᾶλλον, καθὼς οἱ εἶχομεν παρατηρήσει ὅτι εἰς τίς καρτέλλες, ποὺ εἶχαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν γιὰ τὸν καθένα οἱ Γερμανοί, τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἄλλων γνωστῶν ἀκραφῶς ἐθνικοφρόνων ἀξιωματικῶν, ἐσημειοῦντο μὲ διπλῆ καὶ τριπλῆ κόκκινη γραμμὴ, ἐνῶ τὰ τῶν θεωρουμένων ὡς συμπαθοῦνταν καὶ φίλων διὰ τοὺς Γερμανοὺς, ἐσημειοῦντο μὲ κυανῆν τοιαύτην.

Τὴν 10 Σεπτεμβρίου (1943) παρουσιάσθη εἰς τὴν Κλινικὴν τοῦ Λυγνοῦ ἐκ Νεαπόλεως ἑκτακτος ἀγγελιοφόρος—ὁ Σιμινελάκης—διὰ νὰ εἰδοποιήσῃ ὅτι παρίστατο ἀνάγκη νὰ φύγῃ ἀμέσως διὰ Νεάπολιν ὁ Πλεύρης πρὸς νέαν συνεννόησιν μὲ τὸν Ταβιάνα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Πλεύρης εὗρίσκετο εἰς Σταμνιοὺς, εἰδοποιήθη σχε-

τικῶς μὲ τὸν ἐξαιρετικὰ ἱκανὸν σύνδεσμον Ἐμμαν. Κόπακαν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἦτο πλέον ἀργά (10 μ. μ.) καὶ ἡ ἐπομένη ἦτο Σάββατον καὶ ὁ Πλεύρης ᾤφειλε νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸ Φρουραρχεῖον, ἐπροτίμησεν οὗτος νὰ ἔλθῃ εἰς Ἡράκλειον, ὅπου ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Λυγνοῦ ἀπεφασίσθη νὰ φύγῃ τὸ ἀπόγευμα τῆς 11 Σ]βρίου διὰ Κασταμονίτσαν (ὅπου καὶ τὸ λημέρι τοῦ Τόμ) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Νεάπολιν. Τὴν 10 π. μ. ὅμως τῆς αὐτῆς ἡμέρας εἰδοποιήθη καὶ ὁ Λυγνὸς νὰ κρυφθῆ, διότι εἰς συν-ομιλίαν τοῦ Παλιουδάκι καὶ Σοῦμπερτ. γινομένην εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ πρώτου, ἠκούσθη ἀναφερόμενον καὶ τὸ ὄνομά του. Αὐτὸ συνέλιπτε μὲ πληροφορίαν, πὺ εἶχεν ἐξ ἄλλης θετικῆς κατὰ τὴν γνώμην του πηγῆς ὁ Πλεύρης, ὅτι ἐπέκειτο ἡ σύλληψις 10 ἀτόμων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ ὁ Λυγνός.

Συνεπεῖα τῶν πληροφοριῶν τούτων ἀνεχώρησαν καὶ οἱ δύο μαζὶ πρὸς τὸ βουνὸ καὶ ἐπῆγαν δι' αὐτοκινήτου μὲν μέχρι Ξειδᾶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ πεζῆ μέρου τῆς μάνδρας Σηφογιάννη ἐπὶ νῆς Δίκτης, παρὰ τῆς «Καρᾶς τὸ Πηγίδι» ὅταν ἐνύκτωνε. Περωνίας ἀπὸ τὰ Πεζὰ ὁ Λυγνός εἰδοποίησε διὰ σημειώματος καὶ τὸν Μπετεινάκι νὰ φυλαχθῆ.

Εἰς τοῦ Σηφογιάννη τὴν Μάνδρα εὐρέθη τότε καὶ ὁ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανελθὼν καὶ ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας Ταγματάρχης (ἀρχαιολόγος) Τόμ Νταμπάμπιν, μετὰ τοῦ ὁποίου ἤρχισεν ἀμέσως ἡ συζήτησις διὰ τὸ φλέγον Ἰταλικὸν ζήτημα, ἐστάλη δὲ καὶ σύνδεσμος εἰς Νεάπολιν, διὰ πληροφορίας. Κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν κατέφθασε καὶ σύνδεσμος τοῦ Μπαντουβᾶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς Δίκτης. κομίζων σημειώμα του πρὸς τὸν Νταμπάμπιν, τὸ ὅποιον ἔδωκεν οὗτος πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸν Λυγνόν. Εἰς τὸ σημειώμα ὁ Μπαντουβᾶς ἀνέφερεν δι' ἐξ ἐ τ ἔ λ ε σ ε ν εἰς Σ ύ μ η ν δ ύ ο Γ ε ρ μ α ν ο ὺ ς καὶ σ υ ν ἔ λ α β ε δ ῶ δ ε κ α καὶ ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις ἐσυνεχίζοντο. Ὁ Τόμ οὐδεμίαν ἐκδήλωσιν ἔκαμεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, πρᾶγμα, πὺ ἐξέπληξε τὸν Λυγνόν, ἀναλογιζόμενον τὰς συνεπεῖας πὺ θὰ εἶχεν ἀφεύκτως διὰ τὸν

πληθυσμὸν τῆς περιφείας τὸ γεγονός. Τὴν πρωΐαν ὅμως τῆς ἐπομένης διελυκάνθη τὸ μυστήριον: Νέον σημεῖωμα τοῦ Μπαντουβᾶ ἐπληροφόρει, ὅτι ἡ συμπλοκὴ μὲ τοὺς Γερμανοὺς ἐσυνεχίζετο καὶ ἐπεξετείνετο καὶ ὅτι οὗτος ἐσκόπευε, χρησιμοποιῶν ὡς ὀμήρους τοὺς 12 αἰχμαλώτους πὺν εἶχε στὰ χέρια του, νὰ πείσῃ τοὺς Γερμανοὺς νὰ μὴν προβοῦν εἰς ἀντεκδικήσεις. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ σημειώματος αὐτοῦ ὁ Νταμπάμπιν ἐπήδηξεν κυριολεκτικῶς ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ἐκπληξιν διὰ τὴν συμπλοκὴν καὶ ἐξήγησεν, ὅτι ἡ ἀπάθειά του ἀφ' ἐσπέρας ὠφείλετο εἰς τὸ ὅτι δὲν ἀντελήφθη τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «ἐξετέλεσε».

Ἀμέσως ἔγραψεν ἐπιπληκτικὸν σημεῖωμα πρὸς τὸν Μπαντουβᾶν, ἐπιρρίπτων εἰς αὐτὸν τὰς εὐθύνας διὰ τὰ συμβησόμενα. Εἰς τὸ σημεῖωμα τοῦτο τοῦ Νταμπάμπιν ἔγραψεν ὀλίγας λέξεις ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα καὶ ὁ Πλεύρης πρὸς τὸν Μπαντουβᾶ.

Τὴν ἰδίαν ἐσπέραν ἀφίχθησαν ἐκ Μ. Ἀνατολῆς καὶ οἱ Ἄδελφοὶ Ἀπόστολος καὶ Ζαχ. Κατεχάκης, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Α. Ζωηδάκη. Ὁ Μπαντουβᾶς ὅμως, συγχρόνως μὲ τὸ πρὸς τὸν Νταμπάμπιν σημεῖωμα τῆς πρωΐας, εἶχε στείλει διὰ τοῦ Γρηγορίου Χναράκι καὶ ἄλλο σημεῖωμα, τὸ ὁποῖον ἀπηυθύνετο πρὸς Γερμανικὴν ὑπηρεσίαν, καὶ ἐπρότεινε νὰ ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴν προβοῦν οἱ Γερμανοὶ εἰς ἀντίποινα κατὰ τοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ σημεῖωμα τοῦτο κατόπιν ὠρισμένων περιπετειῶν ἔφθασε τὴν ἐπομένην εἰς Ἀρχάνες καὶ ἐτοποιηθῆ ἐπιτηδεῖως ἐπὶ τῆς κλίνης Γερμανοῦ Ἀξιωματικοῦ.

Τὸ σημεῖωμα τοῦτο δὲν ἐλήφθη, φυσικά, ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἱ ὅποιοι πῦρ καὶ μανίαν πνέοντες, ἠτοίμασαν ἐσπευσμένως ὀλόκληρον ἐκστρατεῖαν ἐξοντωτικοῦ παραδειγματισμοῦ πρὸς τὴν Βιάννον.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τοῦ Σηφογιάννη τὴ Μάνδρα ἐλήφθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν σημεῖωμα τοῦ Λη Φέρμορ ἐκ Νεαπόλεως ὅπου εἶχε μεταβῆ μετὰ τοῦ Ἀκουμιανάκι, διὰ τοῦ ὁποίου σημειώματος ἐκαλεῖτο νὰ ἀναχωρήσῃ πάραυτα πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ Πλεύρης, ὅστις καὶ ἀνεχώρησεν. Ἄλλ' αἱ διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Ταβάνα

καὶ Κάρτα δὲν ἀπέληξαν εἰς οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμα, οὐδ' αἰ εἰδήσεις τοῦ ἀσυρμάτου περὶ τῶν Ἰταλικῶν ζητήματος γενικώτερον, ἀνέφερόν τι τὸ οὐσιαστικόν. Καὶ συγκεκριμένως, δὲν ἀνέφεραν τίποτε περὶ ἐπικειμένων συμμαχικῶν ἀποβάσεων εἰς Κρήτην, τὰς ὁποίας, φαίνεται, ἐθεώρει βεβαίας ὁ Μπαντουβᾶς, καὶ ἐκ τῆς βεβαιότητος ταύτης ξεκινῶν, ἤρχισε τὰς ἐπιχειρήσεις εἰς Βιάννον, χωρὶς νὰ συμβουλευθῆ ὄυτε τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον, ὄυτε τὴν Ὀργάνωσιν. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην μεταβάλλει εἰς βεβαιότητα τὸ γεγονός, ὅτι, ἤδη πρὶν ἀρχίσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον ἑνὸς μεμονωμένου φυλακίου τῶν Γερμανῶν εἰς τὴν Σύμνη, εἶχε στείλει μηνύματα εἰς τὸ Μαλεβούζι ἐπειγόντως ζητῶν ἐνισχύσεις — ὡς ἀνέφερε σύνδεσμος τῆς ΕΟΚ ἐλθὼν εἰς Ἡράκλειον τὴν 11 Σ]βρίου—ἐπίσης δὲ καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐκυκλοφόρησαν εἰς Ἀρκαλοχωρί φῆμαι (καὶ προκηρῦξεις) περὶ ἐπικειμένων ἀποβάσεων, φῆμαι αἱ ὁποῖαι δὲν ἐξεπορεύθησαν βέβαια, ὄυτε ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον, ὄυτε ἀπὸ τὸν ἀσύρματον τοῦ Στρατηγεῖου. Ἄλλως τε ἀπομένει, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀνεπίδεικτον ἀμφισβητήσεως τὸ ὅτι, εἰς τὴν πρώτην εἰδήσιν περὶ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Μπαντουβᾶ εἰς τὴν Βιάννον, ὁ ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τοῦ Συμ. Στρατηγεῖου ἔσπευσε νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ ὑπεύθυνον διὰ τὰς συνειρίας τοῦ ἀσυνέτου διαβήματός του. Καὶ ἦσαν, δυστυχῶς, φρικώδεις αἱ συνέπειαι. Διότι αἱ ἰσχυραὶ Γερμανικαὶ δυνάμεις, ποὺ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Βιάννου ἐπῆγαν μὲ ρητὰς διαταγὰς ὀλοκληρωτικῆς ἐξοντώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐπαρχίας, Οἱ ἄνδρες ἐτουφεκίζοντο ὁμαδικῶς καὶ χωρὶς ἐξεροζώνοντο ἐκ θεμελίων. Καὶ ὁ στρατηγὸς Μίλλερ ἀπὸ τῆς Ἀρχάνας, ὅπου εἶχε τὸ στρατηγεῖον του, δὲν ἔπαυε νὰ τηλεφωνῇ: «Ἐκτελέσατε» καὶ «ἐκτελέσατε».

Τρόμος καὶ ἀπόγνωσις εἶχε κατακαλύψει ὅλων τὰς ψυχάς. Αἱ λεγόμεναι «Ἑλληνικαὶ» Ἀρχαί, ὄυτε ἐτόλμων ὄυτε ἴσχυον νὰ ἀντιδράσουσιν εἰς τὸ παραλήρημ' αὐτὸ τῆς καταστροφῆς, ποὺ εἶχε κυριεύσει τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ τὸν στρατηγὸν μέχρι τοῦ τελευταίου στρατιώτου. Εἶχαν μεθύσει ἀπὸ τὸ αἷμα καὶ δὲν ἐφεί-

δοντο οὐδενός. Ἐτουφέκισαν γέροντες κληήρεις 80 καὶ 90 ἐτῶν!

Ὁ μόνος, ποὺ ἐτόλμησε νὰ κινήθῃ διὰ νὰ περισώσῃ κάτι, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ περισωθῇ, ἦτο ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Ἐγγέλιος Παλλιδάκης, Πρωτοσύγγελλος τῆς Μητροπόλεως καὶ ἀναπληρωτῆς τοῦ καθ' ὄλην σχεδὸν τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς ἀπουσιάζοντος εἰς Ἀθήνας (ἐν ἀρχῇ μὲν ἀκουσίως κατόπιν ὄμως ἐκουσίως) Μητροπολίτου Κρήτης Βασιλείου. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἀναχωροῦντα διὰ Βιάννον, οἱ Γερμανοὶ διεβίβασαν τὴν ἐντολὴν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Γερμανοὺς αἰχμαλώτους τοῦ Μπαντουβᾶ, ἐπὶ ποινῇ συνεχίσεως μέχρι τέλους τῶν μέτρων ἐξοντώσεως τοῦ πληθυσμοῦ!

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς κυρίως ἀρχίζει ἡ ἔξοχος δραῖσις τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ κληρικοῦ, ὁ ὁποῖος, μὲ ἀσύγκριτον θάρρος καὶ διπλωματικὴν φρόνησιν ἠγάγκαζε τοὺς Γερμανοὺς νὰ τὸν σέβονται καὶ νὰ τὸν φοβοῦνται, ἀναδειχθεὶς ἀντάξιός τε διάδοχος μεγάλων Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν τοῦ παρελθόντος. Ἐπανελθὼν ἀπρακτος εἰς Ἡράκλειον, ἐν συγκεντρῶσει τῶν Ἀρχῶν καὶ ἐνώπιον τοῦ Γερμανοῦ Φρουράρχου, ἔψεξε δρυμύτατα καὶ δημοσίᾳ τὰς ἀπανθρώπους γερμανικὰς μεθόδους, ἐνῶ ὅλοι οἱ τιτλοῦχοι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐξάρωναν σὰν λαοί, τινὲς μάλιστα καὶ δὲν ἀπέκρυπταν, ὅτι εὑρίσκαν τελείως δικαιολογημένα τὰ μέτρα τοῦ τυράννου! Ἐκτοτε ὁ ἡρωϊκὸς αὐτὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ (ὁ ὁποῖος εἶχε μνηθῆ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ΕΟΚ) δὲν ἔπαυσε νὰ προκινδυνεύῃ, προασπίζων πάντα διωκόμενον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Ἀλλ' αἱ συνέπειαι τῆς ἀβασανίστου πρωτοβουλίας Μπαντουβᾶ δὲν ἐτελείωσαν μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς Βιάννου. Διότι αὐτὸς μὲν ἠναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Συμμ. Στρατηγείου νὰ φύγῃ εἰς Λίγυπτον μὲ τινὰς ἐκ τῶν μονίμων ἀνδρῶν τῆς ομάδος του, οἱ ἑκκακτοὶ διεσκορπίσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐνῶ οἱ ἀπομείναντες ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην Μπαντουβᾶν ομάδος 9 — 12 ἐθνικοφρόνων ὁπαδῶν, ἀπετέλεσαν μικρομάδα ὑπὸ τὸν Ποδιᾶν καὶ ἀπέβησαν ἐκτοτε ὁ κομμουνιστικὸς ἀνταρτικὸς πυρῆν. Ὁ δὲ ἀπορφανισθεὶς πληθυσμὸς τῆς ἐπαρχίας

Βιάννου, περιελθὸν εἰς κατάστασιν ἀπειρογράπτου ἀθλιότητος, δὲν ἄργησε, φυσικά, νὰ γίνῃ λεία τῆς κομμουνιστικῆς δολιότητος καὶ νὰ ἀποτελέσῃ κυριολεκτικῶς σοβιετοκρατουμένην περιοχὴν, μέχρι τοῦ 1947, ὅτε μετὰ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ποδιᾶ, συνετρίβη ὀριστικῶς ὁ κομμουνιστικὸς συμμοριτισμὸς εἰς τὴν κεντρικὴν καὶ ἀνατολικὴν Κρήτην.

Καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο μὲν ἀσφαλῶς κανεῖς, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τραγικοῦ αὐτοῦ ἐπεισοδίου καὶ μόνου, νὰ ψέξῃ τὸν Μπαντουβᾶν δι' ἔλλειψιν πολεμικοῦ πατριωτισμοῦ. Μεχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς εἶχε γινεῖ θρυλὸς καὶ πραγματικὸς ἥρωσ εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Κρητῶν, σημαντικὴ δὲ ἐνόχλησις τῶν Γερμανῶν. Ἀλλὰ καὶ δὲν δύναται κανεῖς νὰ μὴν παραδεχθῆ ὅτι ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἦτο ἀρκετὰ φωτισμένος, ὥστε νὰ μὴν παρασῴρῃται εἴτε ἀπὸ ὑπέρμετρον ἐγωῖσμόν καὶ τερατώδη φιλοδοξίαν, εἴτε ἀπὸ δολερὰς εἰσηγήσεις μερικῶν ἐκ τῶν περὶ αὐτόν, οἱ ὁποῖοι, ὅπως ὁ Ποδιᾶς, ἀναμφισβητήτως ἦσαν ὄργανα τῶν κομμουνιστῶν τοῦ ΕΑΜ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὅμως ἡ περιπέτεια τῆς Βιάννου εἶχε καὶ ἄλλας θλιβεράς συνεπειάς. Τὴν 17 Σεπτεμβρίου, κατὰ διαταγὴν τοῦ θηριώδους Μίλλερ, συνελήφθησαν ἐκτὸς τοῦ Μπετεινάκι, (τοῦ ὁποίου εἶχε σημειωθῆ ἡ μετάβασις πρὸς συνίνιτησιν τοῦ Μπαντουβᾶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν συμπλοκῶν) καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν ὡς οἱ: Πλεύρης, Γιακουμάκης, Μπέρκης, Διακάκης, Σπαντιδάκης κ. ἄ. Ὅλοι ὠδηγήθησαν ἀμέσως εἰς τὰς φυλακὰς Ἀγιάς, ὅπου καὶ ἐδικάσθησαν. Καὶ πέντε μὲν ἐξ αὐτῶν (οἱ Α. Μπετεινάκις, Ε. Γιακουμάκις, Τ. Μπέρκης, Ζωγραφάκις καὶ Πατριανάκις Μ.) κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἐξετελέσθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν καὶ μεσολαβήσεων. Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν καὶ ἡ Ἀγγλικὴ Ὑπηρεσία διέθεσε σημαντικὰ ποσά, ἐν πολλοῖς χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἕδ χρυσᾶς λίρας πρὸς ἐξαγορὰν τοῦ Σοῦμπερτ.

Ἐνῶ ἀκόμη ἐκρατοῦντο οἱ ἀνωτέρω καὶ ἐδικάζοντο, σπουδαρχίδαί τινές, ἔχοντες ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀντ]ρχην Ε. Χαιρέτην,

τὸν Δραμυτινόν, τὸν Ι. Γιαννιδάκιν, καὶ προεξοφλοῦντες τὸν θάνατον τῶν ὑποδίκων, ἐκινήθησαν διὰ τὰ ὑποκιταστήσουν αὐτοὶ καὶ τοὺς στρατιωτικοὺς ἡγήτορας καὶ ὀλόκληρον τὴν ἐπίσημον Ἐθνικὴν Ὀργάνωσιν. Πρὸς τοῦτο ὁ Χαιρέτης ἐξαπέλυσε πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις τοῦ Νομοῦ πολλαπλᾶ ἀντίγραφα σχινοτενοῦς προκηρῦξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκήρυσεν ἑαυτὸν φυσικὸν διάδοχον τῶν συλληφθέντων καὶ ἀρχηγὸν τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἀνέγραφε τὰ ὀνόματα δεκάδων βλοκληρῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπειτέλουν τὰ σπουδαιότερα στελέχη τῆς.

Εἶναι θαῦμα τὸ ὅτι δὲν ἔπεσε καμιὰ ἀπὸ τὰς προκηρῦξεις αὐτὰς εἰς τὰ χέρια τῶν Γερμανῶν. Ἄλλως τὸ Ἡράκλειον δὲν θὰ ἐθρήνηει μόνον πολλὰ ἀκόμη ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα τέκνα του, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη Ἐθνικὴ Ὀργάνωσις του θὰ ἐξηρθηροῦτο πιθανώτατα ἀνεπανορθώτως, ἐπ' ὠφελεία τῶν κομμουνιστῶν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ οἱ ἐκ τῶν κρατουμένων τότε καταδικασθέντες εἰς θάνατον, ἐπὶ ἀπλῆ ὑπονοίᾳ ἀναποδείκτων ἐπαναστατικῶν ἐνεργειῶν, θὰ κατεδικάζοντο ἐπὶ τῇ βάσει συγκεκριμένων καὶ θετικῶν στοιχείων.

Εὐτυχῶς ἡ ἐπέμβασις τοῦ Συμμ. Στρατηγείου ἔθηκε τέρμα εἰς τὴν ἀφρονα αὐτὴν ὑπόθεσιν διότι ὁ Χαιρέτης διὰ σημειώματος τοῦ Νταμπάμπιν ἐκλήθη νὰ σταματήσῃ «προσωρινῶς» τὰς ἐνεργείας του περισυλλέγων καὶ ἀνακαλῶν τὰς προκηρῦξεις του, νὰ μεταφερθῆ δέ, ἂν ἤθελεν, εἰς Κάϊρον. Καὶ εἰς μὲν τὸ Κάϊρον δὲν ἀνεχώρησεν, ἀπέσχεν ὅμως ἀπὸ περαιτέρω ἐνεργείας, ἐννοήσας τὴν ἔννοιαν τοῦ «προσωρινῶς». Ἄλλ' ὁ Γιαννιδάκις μετεφέρθη εἰς Κάϊρον (ἀφοῦ προηγουμένως ἐξήτησε διαφόρους οικονομικὰς ἐνισχύσεις ἐνοχλῶν τακτικὰ τοὺς Λυγνὸν καὶ Βρετάνιν) ὡς καὶ ὁ Δραμυτινός, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀγαθοῦ μᾶλλον συνειδότης καὶ λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς προθυμίας του νὰ ὑποβοηθῆ ὅπως δῆποτε τὸν ἀγῶνα, εἶχεν ἀναμιχθῆ εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ποικιλοτρόπως εἶχεν ἐκτεθῆ εἰς τὰ ὄμματα τῶν Γερμανῶν. Ἡ λύσις τῆς εἰς Μέσσην Ἀνατολὴν διοχετεύσεως διαφόρων ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ἐθεωροῦντο διὰ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα λόγον μ ἄ λ λ ο ν ἐ π ι ζ ῆ μ ι α εἰς τὸν ἀ γ ῶ ν α ,

ήτο όμολογουμένως ή περισσότερον άνώδυνος και ειχεν εφαρομοσθή, ώς είδομεν προηγουμένως, και εις την περίπτωσιν Μπαντουβᾶ.

“Όσον άφορᾶ τοὺς άξιωματικούς, τοὺς συλληφθέντας συγχρόνως μετά τοῦ Μπετεινάκι, ώς άνωτέρω έλέχθη, ἄλλὰ μὴ καταδικασθέντας καὶ άφεσθέντας έλευθέντες (Πλεύρης, Διακάκης κλ.) φήμη άνεπιβεβαίωτος μὲν επισήμως, ἄλλ’ επιμόνως κυκλοφορήσασα, έφερεν ότι οὔτοι ειχον αναλάβει άπέναντι τῶν Γερμανῶν ώρισμένας ύποχρεώσεις, ὅχι άσχετους μὲ τὰ ύπὸ τῶν Γερμανῶν οργανούμενα Τάγματα Ἀσφαλείας. Γεγονός πάντως είναι, ότι περί τὸ τέλος τοῦ 1943 καὶ τὰς άρχάς τοῦ 1944 κατεβάλλοντο παρὰ τῆς Γερμανικῆς Ἀρχῆς δραστήριοι ένεργεια νά ιδρυθῆ και εις τὸ Ἡράκλειον τοιοῦτον Τάγμα. Είχαν μάλιστα στρατολογηθῆ και μερικοὶ άνδρες, μὲ τὴν άπατηλὴν διαβεβαίωσιν, ότι θὰ ἦσαν στρατιῶται τῆς Ἑλλάδος και θὰ έξυπηρετοῦν τὴν άγροτικὴν ιδίαν ασφάλειαν και θὰ άπήλασσον τὴν ύπαιθρον άπό τὴν μάστιγα τῆς ζωοκλοπῆς. Γεγονός εἶν’ έπίσης, ότι κατά τινά εις Γιοφυράκια και τὴν εις έξοικικὴν οἰκίαν τοῦ Α. Κατσαχάκη γενομένην συνάντησιν τοῦ Τόμ Νταμπάμπιν και τοῦ Πλεύρη, ὁ τελευταῖος ειχεν ύποστηρίξει τὴν ιδέαν, ότι πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ έθνικοῦ άγώνος κατά τῶν Γερμανῶν θὰ ήτο, άν ύπὸ τὸ πρόσχημα καταρτισμοῦ Τάγματος Ἀσφαλείας, ὡς έπεθύμουν οἱ Γερμανοί, κατηρτίζετο, έξοπλιζόμενον ύπὸ τούτων, εν τῆ οὐσίᾳ μονὰς Ἑλληνικῆς δυνάμεως. Τὸ πᾶν θὰ έξηρτάτο άπό εκείνον, πού θὰ εἰτίθετο επί κεφαλῆς.

Εὐτυχῶς ή άμέσως κατοπιν γενομένη συνάντησις εις τὸ ἴδιον μέρος τοῦ Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως Λυγνοῦ, μὲ τὸν Τόμ, έπεισε τοῦτον, ότι παρομοία ένεργεια δέν ήτο καθάρᾳ και τὸ Στρατηγεῖον ὄφειλε νά μὴν επιτρέψη νά παιχθῆ τὸ διπλοῦν αὐτὸ παιγνίδι. Κατόπιν τούτου ὁ Τόμ έγραψεν σχετικῶς πρὸς ματαίωσιν τοῦ σχεδίου. Ἀλλὰ και ή δημοσία γνώμη σύσσωμος εις τὸ Ἡράκλειον, ύποδαυλιζόμενη καταλλήλως ύπὸ τῆς ΕΟΚ., ήτο τόσον αντίθετος πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ σχηματι-

σμοῦ τῶν ἑλεεινῶν αὐτῶν ὀργάνων τῆς Γερμανικῆς πονηρίας, ὥστε ἡ προσπάθεια ἐναυάγησεν ἐν τῇ γενέσει τῆς. Ἄλλως τε ἐπικαιρῶς ἔγινε τότε καὶ ὁ ὑπὸ συμμαχικῶν ἀεροπλάνων (κατόπιν σχετικῶν πληροφοριῶν τῆς ὑπηρεσίας) βομβαρδισμὸς τοῦ πρὸς τὴν βορείαν πλευρᾶν τοῦ Μουσείου οἰκήματος, ὅπου ἐστρατωνίζοντο (Κλινικὴ Μορᾶκη) οἱ ὀλίγοι στρατολογηθέντες ταγματасφαλίται, συνεπεῖα τοῦ ὁποῦ ἐφρονεύθησαν μὲν 5 — 6 ἔξ αὐτῶν, διελύθησαν δὲ ὀριστικῶς οἱ ὑπόλοιποι.

Ἡ ματαίωσις τῆς δημιουργίας καὶ εἰς τὸ Ἡράκλειον Ἰάγματος Ἀσφαλείας, ἀπετέλεσεν ἀσφαλῶς μίαν ἀπὸ τῶν σπουδαιότερας ἐπιτυχίας τῆς Ὄργανώσεως, διότι ἀπεφεύχθησαν οὕτω τὰ ἐγκλήματα καὶ οἱ σπαραγμοὶ ποὺ διέπραξε κατόπιν τὸ ΕΑΜ μὲ πρόφασιν τὴν παρουσίαν τῶν ταγμάτων αὐτῶν εἰς ἄλλα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος.

Ἦδη προτοῦ νὰ λήξῃ ἡ δίκη τῆς Ἀγυῖας, εἰς ἐπανειλημμένας συσκέψεις τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τοῦ Ἀντιπροσώπου τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου Τόμ Νταμπάμπιν, γενομένας ἐν Ἡρακλείῳ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συνδέσμου Ἐμμανουὴλ Κόπακα, ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς, σύμφωνα μὲ τὴν δημιουργουμένην ἐκ τῆς συλλήψεως τῶν ἀξιωματικῶν κατάστασιν. Ἀπεφασίσθη ἐπίσης ἡ συμπλήρωσις τῆς ὀργανώσεως τοῦ Νομοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τῆς μέχρι τοῦδε πείρας. Οὕτως ἀπεφασίσθη ἡ Ἐπιτροπὴ διὰ τὸν Νόμον Ἡρακλείου νὰ εἶναι πενταμελής. Νὰ παραμείνουν δηλ. τὰ τρία πολιτικά μέλη αὐτῆς (Λυγνός, Πετράκις, Βρεττάκις) νὰ προσληφθῇ νέον τοιοῦτον ὁ ἰατρὸς Γιαμαλάκης (κατὰ σύστασιν τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Νταμπάμπιν Παραδεισανοῦ) νὰ κληθῇ δὲ ἀπὸ τὴν Μ. Ἀνατολήν, εἰς στρατιωτικὸς, ὡς πέμπτον μέλος αὐτῆς. Ποῖον θα ἦτο τοῦτο ἀφέθη νὰ καθορισθῇ βραδύτερον, Ἡ προεδρεία τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνετέθη καὶ πάλιν εἰς τὸν ἰατρὸν Λυγνόν, ὡς περισσότερον κατατοπισμένον καὶ δυνάμενον νὰ κινήται εὐχερέστερον, λόγῳ τῆς φύσεως τῆς ἐργασίας του.

Τὴν ἀπόφασιν διὰ τοὺς δικαζομένους εἰς τὴν Ἀγυῖαν καὶ τὸν τουφεκισμὸν τοῦ Μπετεινάκι καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπηκολούθη-

σαν ημέραι τρομοκρατίας καὶ διαρκoῦς ἀγωνίας, τὴν ὁποίαν οὔτε νὰ περιγράψῃ κανεὶς εἶναι εὐκόλον, οὔτε νὰ γίνῃ πιστευτὴ ἀπὸ τοὺς μὴ ζήσαντας αὐτὴν εἶναι δυνατὸν. Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ τελευταίου γερμανικοῦ κτήνου ἢ τοῦ τυχόντος κοινωνικοῦ ἀποβράσματος, πὺ ἐχρησιμοποιοεὶ ὡς ὄργανόν του ὁ Κατακτητὴς.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἐκινήθη ἐπὶ ὀλοκληρον μῆνα, πρὸς ἀποκοίμησιν τῆς ἀντικατασκοπείας. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁμοῦ συνεκεντροῦντο αἱ πληροφορίαι διὰ τὴν διεύρυνσιν τοῦ δικτύου τῶν στελεχῶν τῆς Ὀργανώσεως εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ ἐπηρεολούθησεν ἐντατικωτέρα ἢ μύησις νέων μελῶν καὶ ἡ στενωτέρα σύνδεσις μετὰ τῶν παλαιοτέρων.

Οὕτω κατὰ τὸ τελευταῖον τμήμα τοῦ 1943 σγεδὸν ὄλαι αἱ περιοχαὶ τοῦ Νομοῦ εἶχον περιληφθῆ εἰς τὴν Ὀργάνωσιν. Τὸ Καινούριον καὶ ἡ Πυργιώτισσα με βασικὰ στελέχη τὸν Γ. Κατσιρντάκιν καὶ τὸν βουλευτὴν Κων]τῖνον Πολυχρονάκη, ὁ ὁποῖος βραδύτερον ἀπετέλεσε μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Νομοῦ

Ἐσχηματίσθησαν οὕτω πυρῆνες εἰς τὰ Πιτσιδία ὑπὸ τὸν ἐφ. ὑπολοχαγὸν Ἐμμ. Παπαγιαννάκιν καὶ τὸν κτηνοτρόφον Στυλ. Τσιτερῆν, εἰς τοὺς Βόρρους ὑπὸ τοὺς Ἐμμ. Ἄριστ. Νικολιδάκιν καὶ Ἄριστ. Πωλιουδάκιν (ἐκτελεσθέντας ὑπὸ τῶν Γερμανῶν), ὡς καὶ τοὺς: Ἄντώνιον καὶ Ἰωάννην Πολυχρονάκηδες, Στέφ. Κρασαγάκιν, Ἐμμ. Κρασαγάκιν, Ἐμμ. Σφακάκιν ἱατρόν, Χαρίλαον Στεφανίδην φαρμακοποιόν, καὶ Γεώργιον Καμπουράκιν· εἰς τὸν Κουσὲν ὑπὸ τὸν ἐν ἀποστρατεία Ταγματάρχην τῆς Χωρ]κῆς Γ. Παπαχατζάκιν, εἰς τὴν Σίββαν (Πυργιωτίσσης) ὑπὸ τὸν ἐφ. λοχαγὸν Σπυρ. Τρουλλινόν, εἰς τὸ Καμηλάρι ὑπὸ τὸν ἐφ. λοχαγὸν Γεώργ. Τζωριτζακάκιν, εἰς τὴν Γρηγοριὰν ὑπὸ τὸν ἥρωα Γεώρ. Κουκλινόν (Τσουνην) ἐκτελεσθέντα ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, κατόπιν φρικτῶν μαρτυριῶν, ἀλλὰ μὴ ὁμολογήσαντα· εἰς τὰ Σκούρβουλα ὑπὸ τὸν Ἐμμ. Κυριακάκιν, τοῦ ὁποῖου ὀλόκληρος ἡ οἰκογένεια προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα.

Τὸ Β. Δ, Μονοφάτσι ὠργανώθη ἀπὸ τὸν δραστήριον καὶ γενναῖον ἐφ. Ἄξιωματικὸν Γ. Σμπῶκον· τὸ Α. Μονοφάτσι με

τοὺς Ἀρχιμανδρίτην Θεοφύλακτον Συμυριωτῆν, Γρηγ. Ἀδαμάκιν, Ἐμμ. Παπιδημητρόπουλον καὶ Β. Κονιόν, οἱ ὅποιοι καὶ κατηγορήθησαν εἰς ἐπαρχιακὴν Ἐπιτροπὴν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ πρώτου. Ὁ Σκινιάς μὲ τοὺς Γεώργιον καὶ Κων. Πετράκιν ὡς καὶ τὸν ἐν τιμητικῇ διαθεσιμότητι γενναῖον καὶ ἔξαιρετικῶς διορατικὸν καὶ σόφρονα ἀξ)κὸν Ἄνδρ. Γαλανάκιν, ὁ ὁποῖος ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Αἴγυπτον, διότι ἐδιώκετο διὰ παλαιότερον δρᾶσιν του. Ὁ Πύργος μὲ τὸν ὑπέροχον πατριώτην Ἀλέξανδρον Ἐληώτην συμβουλευογράφον. Ὁ Χάρακας μὲ τὸν Καρουζάκιν ὁ Θραμανός μὲ τὸν διακὸν Γεώργ. Βασιλάκιν, ἀνεψιὸν τοῦ παλαμῆζου Ἀνθίμου Βασιλάκι, Ἡγουμένου τῆς Μονῆς Ἐπανωσήφης, ἣ ὁποία χάρις κυρίως εἰς αὐτὸν εἶχε γίνεαι κέντρον καὶ στήριγμα τοῦ ἔθνικου ἀγῶνος. Ὁ Πατισίδερος καὶ ἡ περιοχὴ του μὲ τοὺς Κατσουράκιν καὶ Κυπριωτῆκιν· τὸ Ἀρχαλοχωρὶ μὲ τοὺς Ἀρχαύλην καὶ Μ. Πετράκιν, ὡς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Καναδάκι. Ἡ ἄνω Βιάννος μὲ τὸν Μενελ. Καρπαθάκιν καὶ τὸν ὑπὸ τῶν Ἐπιμυτῶν δολοφονηθέντα μετ' ὀλίγου μῆνας, Γυμνασιάρχην Λουλάκιν. Οἱ Πατισίδες καὶ τὸ Σκαλάκι μὲ τὸν πατῆρ Γεώργιον Θεοδοσιάκιν, ἀδελφὸν τοῦ πρωτομάρτυρος, Ἀρχιμ. Φωτίου Θεοδοσιάκι, τὸν Χ. Λιαλάκιν καὶ τὴν ἐξόχως πατριωτικὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἐμμ. Ζωγραφιστοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ μεγαλύτερος υἱὸς Παῦλος (ὁ Καπετᾶν Παυλῆς) ἀνεδείχθη ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων στελεχῶν τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως. Ἡ Ἐπισκοπὴ μὲ τὸν ἀτρόμητον Δημήτριον Τζατζᾶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ἀντώνιον καὶ Εὐάγγελον Νοικοκυράκιν. Τὸ Καλὸ Χωριὸ μὲ τοὺς Κ. Ε. Φουντουλάκιν καὶ Λάζαρον Πετρίδην. Οἱ Γοῦβες μὲ τὸν Ἀντώνιον Καπετανάκιν, ὁ ὁποῖος ὄμως συντόμως μετέστη εἰς τὸ Ε.Α.Μ. διὰ προσωπικοὺς λόγους. Οἱ Ποταμιᾶς μὲ τὸν Σοφοκλῆ Δετοράκιν. Τὸ Ἀβδοῦ μὲ τὸν Νικόλαον Φραγκάκιν καὶ Θ. Πανακουλάκιν. Ὁ Μοχὸς μὲ τοὺς Γ. Κρητισωτῆκιν, Γ. Καπετανάκιν καὶ Ἀριστόδημον Σταματάκιν. Οἱ Γωνιᾶς μὲ τὸν Ν. Καλογεράκιν. Οἱ Ἄσχοι μὲ τὸν Μανοῦσον Σταυρουλάκιν. Ἡ Χερσόνησος μὲ τὸν Θεόφρ. Κοζύρη. Τὰ Μάλια μὲ τὸν Μοίραρχον Ν. Γραμματικάκιν. Οἱ Δαφνῆς μὲ τοὺς Ι. Καλαϊτζάκιν, Ταγ]-

οχην, Τζωρακολευθεράκιν Ιατρόν, Κουγιουμουτζάκιν Ἐμμ. καὶ Καλαϊτζάκιν. Ἡ Ἀδύγενική μὲ τὸν Πρεβελιανάκιν τὸν Ιατρόν Στρατάκιν καὶ τοὺς γενναίους Συμ. Τριανταφυλλάκιν καὶ Ζ. Χαιρέτην. Ἡ Σίβα μὲ τὸν Μίξιμον Σενετάκιν καὶ Ἰ. Κουλεντάκιν. Τὰ Πρεβελιανὰ μὲ τὸν Γ. Σεβαστιάκιν. Ὁ Πρινιάς μὲ τὸν Ζερβάκιν. Ἡ Γέργερη μὲ τὸν Κυριακίδη. Τὰ Μούλια μὲ τὸν Τσιανάκιν.

Καὶ ὀλίγον βραδύτερον τὸ Καστέλλι Πεδιάδος καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ μὲ τὸν Ἀντώνιον Γαλανάκιν. Τὸ Κανλῆ—Καστέλλι μὲ τὸν Περίανδρον Σαπουντζάκιν. Ἡ περιοχὴ Ρογδιᾶς μὲ τὸν Καπετανάκιν. Ὁ Ἄγ. Μύρων μὲ τὸν Κυριακάκιν καὶ Μ. Λεμπιδάκιν. Ἡ Πυργοῦ μὲ τὸν Μιχ. Βρεττάκιν. Ὁ Κρουσῶνας μὲ τοὺς Μενέλαον Ξυλούρη, Ἰ. Ἀνδρεαδάκιν, ἀδελφοὺς Δομαλάκηδες, Χαράλ. Γιαννιδάκιν καὶ τοὺς ἐνθουσιώδεις Ἀνθ[ισ]ιάς τῆς Χωροφυλακῆς Ἀριστοτ. Ὁρφανὸν καὶ Ἀντώνιον Φραγκάκιν. Ἡ περιφέρεια Κουνάβων μὲ τὸν Μιχ. Σταυρακίαν καὶ τὸν Παλμετάκιν. Οἱ Ἀρχάρες μὲ τοὺς Γενετζιάκηδες (πατέρα καὶ υἱὸν) καὶ πολλοὺς ἄλλους ποὺ εἶχε μύσει ὁ Μπετεινάκις, ὡς καὶ τοὺς δραστηρίους χωροφύλακας Στρατῆν Σαβιολάκιν καὶ Κωνστ. Βουζουνιεράκιν 1). Οἱ Ἀσσίτες μὲ τὸν Μιχαὴλ Χριστοδουλάκιν. Ὁ Σάρχος μὲ τὸν Σταῦρον Ξυλούρη ἐνθα εἶχεν ἐξ ἀρχῆς δράσει καὶ ὁ τουφεκισθεὶς Νικήτας Στρατάκις. Οἱ Βοῦτες μὲ τὸν Ιατρόν Ἐμμ. Μαλτζεζακιν, τὸν Στ. Ὁρφανὸν (τουφεκισθέντα ἐπίσης) καὶ τὸν Χρ. Μεροδουλάκιν. Ἡ Τύλισσος μὲ τὸν Ιατρόν Κ. Κουβίδη. Τὰ Σταυράκια μὲ τὸν Γ, Ἀμπαρτζάκιν καὶ Ἀλ. Παπαδιάκιν. Τὸ Βενερίτο μὲ τὸν Ν. Βολιτάκιν. Οἱ Γωνιῆς μὲ τὸν Θωμᾶν καὶ Ὀδυσσεᾶ Νάθεναν (ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ὁποίων ὁ ἐτουφεκίσθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν) καὶ τὸν Ε. Μανιαδῆν.

1. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι τὰ ὄργανα τῆς Χωροφυλακῆς (πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων) ἰδίως εἰς τὴν ὑπαιθρον, ἐξυπηρετήσαν τοὺς σκοποὺς τῆς ΕΟΚ μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀποτελεσματικῆς ἀφοσιώσεως.

Πάντες οἱ ἀνωτέρω, καταλλήλως ἐνεργοῦντες, ἰδρύνουν παρτηρήματα τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως εἰς τὰ χωριά καὶ μὲ ἐμψυχωμένους ἀνθρώπους πλαισιώνουν τὸ μέγιστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαιθρου. Θὰ ἐλέγαμεν τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ ἂν δὲν ὑπῆρχε καὶ τὸ Κομμουνιστικὸν ΕΑΜ.

IX

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1942, μετὰ τὸ ψευδώνυμον Κομνηνός, ἦλθεν εἰς Κρήτην ὁ κομμουνιστὴς ἡγέτης Πορφυρογένης, μετὰ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ ἰδρῦσῃ καὶ ἔδω παραρτήματα τοῦ καθαρῶς πολιτικοῦ (κομμουνιστικοῦ) κατασκευάσματος τὸ ὁποῖον ὑπὸ διάφορα ὀνόματα παρουσιάσθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου εἰς τὰς ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καταληφθείσας χώρας, διὰ νὰ ἐκμεταλλευθῇ ὑπόιλως πρὸς ἴδιον πολιτικὸν—κομματικὸν ὄφελος τὸ ἔθνικὸν ἀπελευθερωτικὸν αἰσθημα τῶν λαῶν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ὄργανον αὐτὸ τῆς Κόμιντεν (Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς) εἶναι τὸ γνωστὸν Ε. Α. Μ. Ὁ Πορφυρογένης ἔκαμε τὴν ἐμφάνισίν του εἰς τὸν Ἰταλοκρατούμενον Νομὸν Λασηθίου καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς μυστικῆς Ἰταλικῆς ἀντικατασκοπείας, ἐκινήθη καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Κρήτην, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν του. Ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα ἔμεινε κρυπτόμενος εἰς τὴν Νεάπολιν ὡς καὶ εἰς τὸ ἐν Ποταμιῆς Ἀγιοταφικὸν Μετόχιον, ὅπου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς εἶχε καταφύγει συγγενικῆ τῆς συζύγου του ἐξ Ἡρακλείου οἰκογένεια. Ὡς ἦτο φυσικὸν τὴν ἐργασίαν του ὁ Π. ἤρχισε μετὰ τὴν ἀνασύνδερσιν τῶν ἐν Κρήτῃ μελῶν τῆς καὶ πρωτύτερα—ἐν καιρῷ εἰρήνης—συνωμοτικῆς κομμουνιστικῆς ὀργανώσεως, ἣ ὁποία καταχρηστικῶς ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη νὰ ὀνομάζεται «κόμμα» ἐνῶν κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ κόμμα τὸ ἐγκληματικότερον αὐτὸ συγκρότημα, πὺρ ἐγνώρισεν ὡς τώρα ὁ κόσμος. Τὸ μόνον πὺρ προσετέθη εἰς τὴν ὀργάνωσιν αὐτὴν τώρα ἦτο τὸ προσωποῖον τῆς

ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Γερμανῶν—ἡ μάσκα τοῦ πατριωτισμοῦ.

Μὲ τὸ προσωπεῖον αὐτὸ ἐξηπάτησε μὲν ὄχι ὀλίγους ἀκραί-
φνεῖς πατριώτας, κυρίως ὅμως ἐπέτυχε νὰ ἐνσωματώσῃ, ὄχι μό-
νον τοὺς καταδικουπόδικους καὶ λοιπὰ ἀπόβλητα κοινωνικὰ στοι-
χεῖα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνεργατίστους ἐκείνους φιλοδόξους, πὺν εἶ-
ναι παντοῦ καὶ πάντοτε πρόθυμοι νὰ προσφέρουν γῆν καὶ ὕδωρ
καὶ νὰ γίνουν ἀσυνείδητα ὄργανα ἐκείνου ὁ ὁποῖος τοὺς ὑπόσχε-
ται ταχεῖαν ἀνοδὸν εἰς τὰς ἡγετικὰς τάξεις.

Τὸ οὕτω πως ἰδρῦθὲν ἐν Κρήτῃ ΕΑΜ ἤρχισε νὰ κινῆται
δραστηρίως καὶ εἰς τὸν Νομὸν τοῦ Ἑρακλείου, ὅπου ὅμως ἡ
ὑπαρξὶς τῆς ΕΟΚ ἀπετέλεσε δι' αὐτὸ ἐξ' ἀρχῆς ἀνυπέρβλητον
ἀνασχετικὸν κώλυμα. Μὲ τὴν ΕΟΚ δὲν ἐτόλμα νὰ ἀντιταχθῇ
φανερὰ, διότι οὔτε τοὺς πατριωτικὸς σκοποὺς τῆς ἦτο δυνατόν
νὰ ἀμφισβητήσῃ, οὔτε τὸ ἠθικὸν κῆρος τῶν στελεχῶν τῆς νὰ
ἀρνηθῇ. Τὸ ΕΑΜ ἠσθάνετο πάντοτε τὴν ἀδυναμίαν του ἀπέ-
ναντι τῆς ΕΟΚ καὶ μόνον δι' αὐτὸ δὲν ἀπεφάσισε ποτὲ
νὰ ἀντιμετωπηθῇ πρὸς αὐτήν, οὐδὲ ὅταν εἰς τὸ Κανλῆ-Καστέλλι
(κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν ἐκ τοῦ Ν. Ἑρακλείου)
ἐξεδήλωσε τὰς ὁρῆξεις του περὶ κυριαρχίας καὶ τοῦ ἐδόθη ἡ
ἀπάντησις τοῦ «μολὼν λαβέ».

Τὴν ὑπεροχὴν αὐτὴν ἀπέναντι τοῦ ΕΑΜ, ἀπέκτησεν ἐξ ἀρ-
χῆς καὶ διετήρησε μέχρι τέλους ἡ ΕΟΚ ὄχι μόνον, διότι ὁ Κρητι-
κὸς πληθυσμὸς ἐν τῷ συνόλῳ του μὲ τὴν ἀλάνθαστον πατριωτι-
κὴν του διαίσθησιν, πρὸ πολλοῦ εἶχε διαγνώσει τοὺς ἀντεθνικὸς
σκοποὺς τοῦ ΕΑΜ, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ παρουσιασθέντες, δηλ. διορι-
σθέντες, κατὰ περιφερείας ἀρχηγοὶ του ἦσαν πρόσωπα τελείως
ἄγνωστα εἰς τὴν κοινωνίαν μας, παρουσιαζόμενοι μὲ ψευδώνυμα.
Παράδειγμα ἀδιάψευστον ὁ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Βασίλης Χριστοδου-
λάκις» ἐμφανιζόμενος ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ΕΑΜ, Ἑρακλείου, ὁ ὁποῖος
ἦτο σκοτεινὸν ὑποκείμενον, ἐλληνόφωνον μὲν ἀλλὰ μὲ σλαυϊκὴν
ψυχὴν ἐλληνομάχου ἐκ τοῦ Βογατσικοῦ τῆς περιφερείας Φλωρί-
νης καταγόμενον. Ἡ Βουλγαρικὴ προέλευσις του ἀπεκαλύφθη
ὑπὸ τοῦ Βρεττάκι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς. Λέγεται ὅτι τὸ πραγματικόν

του ὄνομα ἦτο Κοτροκώτσος ἢ Κοτροκότσης, ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἄγνωστον. Παρόμοια ὑποκείμενα ἦσαν καὶ οἱ εἰς τοὺς ἄλλους Νομοὺς διορισθέντες ἡγέται τοῦ ΕΑΜ.

Διὰ ποίους λόγους ἡ κεντρικὴ κομμουνιστικὴ ἡγεσία κατέφυγεν εἰς τοιαῦτα ὄργανα, εἶναι μυστήριον. Ἴσως διότι οἱ πραγματικοὶ ἀρχηγοί, σύμφωνα μὲ τὴν κομμουνιστικὴν τακτικὴν, ἀπέφυγαν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν νὰ φανερωθοῦν, λόγῳ τοῦ ἐκ τῶν Γερμανῶν κινδύνου. Ἴσως διότι ἐκείνοι, πού θὰ ἐδικαιοῦντο κατὰ τὴν κρίσιν τῆς δημοσίας γνώμης, νὰ εἶναι ἐπὶ κεφαλῆς τῶν κομμουνιστῶν, ὅπως ἐθεωρεῖτο ὁ δικηγόρος Μαμαλάκας εἰς τὸ Ἡράκλειον, εἶχαν ὑποβάλει, ἐπὶ τῆς δικτατορίας Μεταξᾶ, δηλώσεις καὶ δὲν ἦσαν πρόσωπα ἀπολύτου κομμουνιστικῆς ἐμπιστοσύνης. Τὸ πιθανώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ πρᾶγμα ὠφείλετο εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ μὴ φαίνεται μὲν ἡ κομμουνιστικὴ ὑπόστασις τοῦ ΕΑΜ, ἀλλὰ νὰ εἶναι καὶ ἐξηφασισμένη ἢ ἀπόλυτος ὑποταγὴ τῶν κατὰ τόπους παραρτημάτων εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κόμιντερν. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἐνισχύει τὸ γεγονός, ὅτι κατὰ τὰς διαπραγματεύσεις τῆς ΕΟΚ μὲ τὸ ΕΑΜ Ἡρακλείου πρὸς συντονισμόν τῶν ἐνεργειῶν τῶν δύο Ὄργανώσεων κατὰ τῶν Γερμανῶν, ὁ δικηγόρος Ν. Σακλαμπάνης, πού παρουσιάζετο μετὰ τοῦ «Βασίλη Χριστοδουλάκι» ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ΕΑΜ, δὲν ἄφηκε ποτὲ καμμιάν ἀμφιβολίαν, ὅτι ὑπετάσσετο δουρικὰ εἰς τὰς ἀπόψεις τοῦ κομμουνιστοῦ ἐγκαθέτου.

Τὴν ἔστω καὶ περιορισμένης ἐκτίσεως ἐπιτυχίαν τοῦ ΕΑΜ διηκούλουναν ἐξαιρετικοὶ παράγοντες, σπουδαιότερος τῶν ὁποίων εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ λόγος ὑπάρξεως καὶ σκοπὸς τῆς δημιουργίας του, δηλ. ἡ ἀ ἰ σ τ ρ ᾶ ἔ κ μ ε τ ἄ λ λ ε υ σ ι ς τ ο ὦ ἰ ε ρ ο ὦ π ὄ θ ο υ τοῦ ἑλλ. λαοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσιν, διὰ καθαρῶς πολιτικοὺς σκοποὺς. Ματαίως οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΕΟΚ. ἐτόνιζον εἰς πᾶσαν συνάντησιν, ὅτι πρωταρχικὸς ὄρος πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Κατακτητῶν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ κατάπαυσις πάσης πολιτικῆς διενέξεως καὶ διαιρέσεως μεταξὺ τῶν παραγόντων τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ. Οἱ κομμουνισταὶ ἐπέμειναν πάντοτε μὲ κυνικὴν εὐλικρίνειαν εἰς τὴν δήλωσιν ὅτι

τοὺς ἦτο ἀδύνατον νὰ παύσουν νὰ ἐργάζωνται κομματικῶς. Ὡς
Τὴν προσπάθειαν ὅμως τῶν διὰ τοῦ ΕΑΜ ἐργαζομένων
κομμουνιστῶν πρακτικῶν διηκούλυναν καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἐκτὸς
τοῦ ἀνωτέρω, παράγοντες, ὅπως εἶναι: α) Ἡ εἰδικὴ κατάρτισις
τῶν εἰς εἰδικὰς σχολὰς προπαγάνδας καὶ ἡ μακρὰ πεῖρά των νὰ
ἐκμεταλλεύωνται πᾶσαν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν. β) Ἡ ἀπὸ
τὸν καθαρῶς ἐθνικὸν ἀγῶνα ἀντιστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
ὄλοσχερῆς σχεδὸν ἀπουσία τοῦ πολιτικοῦ κόσμου πρὸς ὑπεύ-
θυνον καὶ ἔγκαιρον διαφώτισιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μοναδικὴν
πάντως ἐξαίρεσιν εἰς τὸν Νομὸν Ἡρακλείου, ἀπετέλεσεν ὁ βου-
λευτὴς Κ. Πολυχρονάκης. γ) Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἀντιβασιλικοῦ
δημοκρατικοῦ φρονήματος τοῦ πολλοῦ κόσμου καὶ ἡ συκοφαντι-
κὴ ἀπόδοσις βασιλικῆς ἰδεολογίας εἰς τὴν ΕΟΚ. δ) Ἡ κατα-
στροφὴ τῆς Βιάννου καὶ ἡ τελεία ἀπαθλίωσις τοῦ ἀπομεινάντος
πληθυσμοῦ τῆς, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας οὗτος κατέστη εὐκόλος λεία
τοῦ Κομμουνισμοῦ. Ἄμεσον δὲ σχέσιν μὲ τὴν καταστροφὴν αὐ-
τὴν ἔχει καὶ ἡ ἀπόσχισις τοῦ κομμουνιστοῦ Ποδιᾶ ἀπὸ τὴν ἀν-
ταρτικὴν ὁμάδα τοῦ εἰς Αἴγυπτον ἀπομακρυνθέντος Μπαντουβᾶ,
καὶ ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις αὐτοῦ εἰς ἀρχηγὸν καθαρῶς ἑαμικῆς συμ-
μορίας, τοιαύτης μὴ ὑπαρχούσης μέχρι τότε. Ἡ συμμορία αὕτη,
κατεμήθη κατόπιν εἰς μικροομάδας, μὲ τὰς ὁποίας οἱ κομμουνι-
σταὶ ἤρχισαν νὰ πᾶν ἰσχυρῶς τὸν λαὸν ὠρισμένων περιφερει-
ῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ 1944. ε) Ἡ ἀνυπόμονος καὶ ὀρη-
τικὴ φύσις τοῦ Ἑλλήνος καὶ μάλιστα τοῦ Κρητὸς ἔκανε πολλοὺς
θερμόαιμους—ἰδίᾳ νέους—νὰ προτιμοῦν τὸν ἐπαναστατικὸν καὶ
βίαιον τρόπον διεξαγωγῆς τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, τὸν
ὁποῖον ἐπρότειναν οἱ κομμουνισταὶ (ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰς ἀπω-
λείας) ἀπὸ τὸν συγκρατημένον καὶ βραδὺν—προφανῶς λογικώ-
τερον καὶ ἀσφαλέστερον—τὸν ὁποῖον ἐπέβαλλε τὸ Συμμ. Στρα-
τηγεῖον. Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ἔδῳ, ὅτι μολοντί οἱ κομ-
μουνισταὶ δὲν ἄφηναν οὐδὲ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀνεκμετάλλευτον,
διαλαλοῦντες ὅτι οἱ Ἄγγλοι δὲν ἤθελαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς
Κρήτης, ὁ Κρητικὸς λαὸς ἐν τῷ συνόλω του ἔμενε φανατικῶς
ἀγγλόφιλος, ἐθεώρει τιμὴν του νὰ ἐξυπηρετῇ πάντα Ἄγγλον

καὶ εἶχεν ἰδιαιτέραν ὑπόληψιν πρὸς ἐκείνους πού συνειρογάζοντο μετὰ τὴν Ἀγγλικὴν ὑπηρεσίαν. στ) Τὸ γεγονός διὰ τὸ πλεῖστον τῶν μελῶν τοῦ ΕΑΜ ἀπετελεῖτο ἀπὸ καταδικούποδίκους καὶ γενικῶς ἀπόβλητα κοινωνικά στοιχεῖα τὰ ὁποῖα, μετὰ τὸν παρασιτισμὸν καὶ τὸ πλιατσικολόγημα, συγκετροῦντο καὶ ἐν εἰρήνῃ. ζ) Ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ ΕΑΜ ὀργάνωσις καὶ χρησιμοποίησις τῶν ἀνηλικίων τῆς σχολικῆς ἡλικίας, οἱ ὁποῖοι καὶ εὐκολώτερον ἐπίστευον εἰς τὰ ἀπατηλὰ πατριωτικά συνθήματα τῶν κομμουνιστῶν καὶ τελείως ἀδαεῖς ἦσαν ὡς πρὸς τοὺς πραγματικοὺς σκοποὺς των, δὲν ἐφανατίζετο δὲ οὐδὲ τοὺς κινδύνους τοῦ πράγματος. Ἀντιθέτως ἡ ΕΟΚ, ἡ ὁποία πολλάκις συνεζήτησε τὸ ζήτημα, δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ ἀναμίξῃ τοὺς ἀνηλικίους εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅχι μόνον διότι ὁ ἀγὼν αὐτὸς ἀπῆται πρὸ παντὸς φρόνησιν, ἀλλὰ καὶ διότι κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἦτο ἐθνικῶς συμφέρον νὰ ἐκτεσθῆ καὶ ἡ ἀνηλικίος νεολαία εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ συστηματικοῦ ἀπὸ μέρους τῶν Γερμανῶν ἀποδεκατισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑφίστατο ἤδη ὁ ἐνήλικος ἄρρην πληθυσμὸς.

Θὰ ἦτο ὅμως παράλειψις νὰ μὴν σημειωθῆ ἐδῶ ἡ φωτισμένη καὶ ἀποφασιστικὴ ἐθνικὴ δραῖσις διαφόρων νεαρῶν τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ΕΟΚ, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας, ὅχι μόνον ὡς σύνδεσμοι καὶ διαγγελεῖς, ἀλλὰ καὶ ὡς διανομεῖς προκηρῦξεων (στελλομένων ἐξ Αἰγύπτου ἢ δακτυλογραφουμένων ἐνταῦθα) διὰ τῶν ὁποίων δὲν ἀφίγοντο ἦσαν οἱ Γερμανοὶ καὶ τὰ ὄργανά των. Ὑπὸ τῶν ἰδίων διενέμετο κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἡ Ἐφημερὶς «Νίκη» τῆς ΕΟΚ Ἡρακλείου.

X

Καθόσον ἐπροχώρει πρὸς τὸ τέλος τῆς ἡ ὑπὸ τῆς ΕΟΚ δικτύωσις ὀλοκλήρου τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου περὶ τὸ τέλος τοῦ 1943, εἶχε δὲ ἐκτελεσθῆ μὲν ὁ Μπετεινάκις, παραμερισθῆ δὲ ἀπὸ τὸ προσκίνητον ὁ Πλεύρης, ἀνέκυπτε καθημερινῶς ἐπιτακτι-

κωτέρα ἢ ἀνάγκη στρατιωτικοῦ ἡγέτου, ὁ ὁποῖος ὡς τεχνικὸν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ ὀλοκλήρωνε τὴν Ὁργάνωσιν. Συγχρόνως ἐπεβάλλετο ἢ μετὰ τῶν ὁμοειδῶν Ἐπιτροπῶν τῶν ἄλλων Νομῶν συνεννόησις, πρὸς συντονισμόν τῶν κατὰ τοῦ Κατακτητοῦ ἐνεργειῶν, ὅταν θὰ παρουσιάζετο ἢ πρὸς τοῦτο εὐκαιρία, ἢ ὁποία δὲν ἐφαίνετο νὰ ἀπέχη πολὺ. Κατὰ τὰς εἰσηγήσεις μάλιστα τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου ἢ συνεννόησις αὐτὴ ἐπηρεπε νὰ γίνῃ καὶ μὲ τὸ ΕΑΜ, μολονότι τοῦτο διὰ τῶν ἡγετικῶν μελῶν του δὲν ἀπέκρυπτε—τοῦναντίον μετὰ φανατισμοῦ καὶ εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν ἐξεδήλωνε — συναισθήματα καθαρῶς ἐχθρικά πρὸς τοὺς Ἀγγλοσάξωνας καὶ ἰδιαίτατα τοὺς Βρεττανούς.

Περὶ τῆς «Νίκης» δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ Ἰανουάριον 1944 ἐν συνεδριάσει τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ, παρισταμένου καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Συμμ. Στρατηγεῖου, ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ ἐκδοσις ἐβδομαδιαίου ὁργάνου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τοῦ δελτίου εἰδήσεων νὰ δημοσιεύωνται καὶ διαφωτιστικὰ ἄρθρα περὶ τῶν ἀντεθνικῶν ἰδίως σκοπῶν καὶ ἐνεργειῶν τοῦ ΕΑΜ. Ἡ Νίκη ἤρχισε νὰ ἐκδίδεται ἀνατεθείσης τῆς σχετικῆς ἐπιμελείας εἰς τὸν Μ. Ἀκουμιανῶν, ἀδελφοῦς Ἰω. καὶ Εὐάγ. Μπιζῆκιν καὶ Κρ. Ἀνδρεαδάκιν. Τὰ κύρια ἄρθρα τῆς «Νίκης» ἐγράφοντο πρὸ τοῦ Ἐ. Πετράκι. Ἡ «Νίκη» προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὴν, ὅτε ἀπετέλεσε μοναδικὸν Παγκρήτιον ὄργανον ἐθνικῆς διαφωτίσεως.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συνεννοήσεως μὲ τοὺς ἄλλους Νομούς κατὰ τὴν 6 Δεκεμβρίου 1943 ὁ Λυγνὸς μετὰ τοῦ Πετράκι μετέβησαν εἰς Ἀνώγεια, διὰ νὰ συναντηθοῦν μετὰ τῶν Χρ. Τζιφάκι καὶ Γ. Χαλκιαδάκι, ἀντιπροσώπων τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως Ρεθύμνης ὡς καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου Ταγματάρχου Τόμ Νταμπάμπιν. Καὶ ὁ μὲν Λυγνός, διὰ λόγους ἐργασίας ἐπέστρεψεν αὐθημερὸν εἰς Ἡράκλειον, ἔμεινε δὲ ὁ Πετράκις, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς Ἡρακλείου, εἰς τὴν γενομένην σύσκεψιν. Κατ' αὐτὴν συνεζητήθησαν μετὰξὺ ἄλλων καὶ καθω-

ρίσθησαν οἱ ὄροι καὶ αἱ προϋποθέσεις συνεργασίας μετὰ τοῦ Ε.Α.Μ. Εἰς τοὺς ὡς ἄνω ἀντιπροσώπους, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς συσκέψεως, ἡ κοινότης Ἀνωγειῶν παρέθηκεν ἐπίσημον δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον, φυσικά, παρεκάθισαν ἐκτὸς τοῦ σώφρονος καὶ γενναίου Καπετὰν Ξυλοῦρη, Ἀρχηγοῦ τῶν Ἀνωγειανῶν, καὶ ὁ ὀλίγον κατόπιν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν φονευθεὶς φλογερὸς πατριώτης Στέφανος Δραμουντιάνης καὶ ἄλλοι Ἀνωγειανοὶ ὡς καὶ ξένοι, παρεννεθέντες ἐκεῖ καὶ ἐτοιμαζόμενοι πρὸς μετάβασιν εἰς Μ. Ἀνατολήν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἄριστ. Καστρινογιάννης, ὁ ὁποῖος ὅμως λόγῳ ἀτυχήματος (κάταγμα τῶν χειρῶν) ἐπέστρεψε μετὰ τοῦ Πετράκι εἰς Ἡράκλειον πρὸς νοσηλείαν, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν Πολυκλινικὴν Γιαμαλάκι.

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ ἐνωμοτάρχης Ἀπόστολος Κατσιρντάκις, ὡς Σταθμάρχης Ἀνωγειῶν—σπουδαιοτάτου κέντρου συνωμοτικῆς κινήσεως κατὰ τῶν Γερμανῶν — προσέφερε καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας συγκαλύψεως.

Δι' ἐγγράφου τῆς ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατιγγείου, ἐπέμεινεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ στρατιωτικοῦ ἡγέτου, δεδομένου, ὅτι ἡ περαιτέρω προώθησις τῆς Ὄργανώσεως ἦτο πλέον καθαρῶς τεχνικὸν ζήτημα καὶ τὸ στρατιωτικὸν τοῦτο μέλος ἔπρεπε νὰ εὔρεθῇ μετὰ τῶν ἐν Μ. Ἀνατολῇ ἡρακλειωτῶν ἀξιωματικῶν. Ὡς τοιοῦτος δὲ κατόπιν εἰδικῆς συσκέψεως ἀπεφασίσθη νὰ μετακληθῇ ὁ ἀντιπυραγματάρχης Ἀνδρέας Νάθενας. Εἰς τὴν σύσκεψιν, γενομένην τὴν νύκτα τῆς 26 πρὸς 27 Ἰανουαρίου εἰς τὴν Κλινικὴν Λυγγοῦ, περικυκλωμένην ἀπὸ Γερμανικὰς περιπόλους καὶ σκοπούς, ἔλαβον μέρος, ἐκτὸς τῶν 4 μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ ὁ Νταμπάμιν, ὁ Μ. Ἀκουμιανάκης καὶ ὁ Ἀπόστ. Κατεχάκης. Ὁ Τὸμ (ἀντιπρ. τοῦ Σ. Στρ.) εἶπεν ὅτι διὰ τεχνικοὺς λόγους ἡ ἄφιξις του δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμένεται πρὸ τῆς παρελεύσεως ἐνὸς καὶ ἡμίσεως μηνός. Ἐπέρασαν ὅμως ἀρκετοὶ μῆνες, διότι μόνον περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου ἀπεβιβάσθη εἰς ἐρημικὴν καὶ ἀπόκρημνον παραλίαν πλησίον τῆς Ἀγ. Γαλήνης καὶ μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς Σε-

πτεμβρίου ήλθεν εις επαφήν μετά τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ καθυστέρησις δὲν ἦτο ἄσχετος μὲ τὰ τραγικὰ γεγονότα, πού συνετάραξαν τὰς ἑλληνικὰς δυνάμεις ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ κατὰ τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1944, συνέπειά τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας, ἡ ὁποία ἐξήρθησε μὲν τὸ πεζικόν, ἀκριβῶς κατὰ τὴν στιγμὴν πού ἐπρόκειτο νὰ σταλῇ εἰς Ἰταλίαν, παρ' ὀλίγον δὲ νὰ ἐξουδετερώσῃ τελείως καὶ τὸν στόλον μας. Ὅλα ὁμως αὐτὰ τὰ ἐπληροφορήθημεν ἐκ τῶν ὑστέρων.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ γίνῃ ἐπισταμένη ἐπιθεώρησις τῶν ἀντὶ τὸν Νομὸν τμημάτων τῆς Ὄργανώσεως καὶ ἀνετέθη ἡ σχετικὴ περιοδεία εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ἀπόστολον καὶ Ζαχαρίαν Κατεχάκη, ἀμφοτέρους ἀξιωματικούς. Ἡ ἐπιθεώρησις αὕτη ἀφ' ἑνὸς ἐπιστοποίησε τὴν ἀρίστην κατάστασιν τῆς Ὄργανώσεως ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνίσχυσε τὴν συνοχὴν καὶ τὸ κῦρὸς τῆς.

Οἱ ὡς ἄνω ἀδελφοὶ Κατεχάκη, οἱ ὁποῖοι πολλὰς καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας προσέφεραν εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Κατακτητοῦ, δὲν εἶχαν ἀκόμη προσχωρήσει εἰς τὸ Ε.Α.Μ., εἰς τὸ ὁποῖον παρεούρθησαν, δυστυχῶς, κατόπιν, ἄγνωστον διατί.

Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1944 ἤλθεν εἰς Κρήτην, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ὁ τότε Σμήναρχος Ἐμμανουὴλ Κελαϊδῆς, ἄνθρωπος μὲ δυνατὴν ἀντίληψιν — στρατιωτικὴν καὶ πολιτικὴν — ἰσχυρὰν θέλησιν, ἀκαταλόγητον ἐνεργητικότητα καὶ θετικὸν πατριωτισμόν. Διαμένων συνήθως εἰς τὸν Ν. Ρεθύμνης, περιήρατο συνεχῶς τὴν Κρήτην, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἡλίας, διὰ νὰ γίνῃ ἐντὸς ὀλίγου ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς καὶ ὁ συντονιστὴς τῶν προσπαθειῶν ὄχι μόνον τῶν κατὰ νομοὺς Ἐθνικῶν Ὄργανώσεων τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ Κατακτητοῦ γενικῶς. Ὁ ἴδιος ἐξέδιδε τὴν «Φωνὴν τῆς Κρήτης» ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἑδρας του ἐξαπεστέλλετο, μετ' ἄλλων ἐγγράφων καὶ ὁδηγιῶν, μέσα σὲ σάκκους μὲ κάρβουνα, εἰς ἄλλους Νομοὺς. Εἰς τὸ Ἡράκλειον συνηντήθη ἐπαυλειμημένως μετὰ τοῦ Λυγνοῦ, καὶ ἄλλων μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Μαρτίου.

Ἡ συνεννόησις ὄλων τῶν Ὄργανώσεων ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον, ἤρchiσε νὰ λαμβάνῃ συγκεκριμένην μορφήν μὲ διαπραγματεύσεις ἀντιπροσώπων τῆς ΕΟΚ καὶ τοῦ ΕΑΜ πρὸς καθορισμὸν τῶν ὄρων συνεργασίας. Εἰς τὸν Νομὸν Ἑρακλείου τῆς μὲν Ἑθνικῆς Ὄργανώσεως ἀντιπρόσωποι ὠρίσθησαν οἱ Ἑμμ. Πετρίκας καὶ Στυλιανὸς Γιαμαλάκης, τοῦ δὲ ΕΑΜ οἱ Βασίλης Χριστοδουλάκις (Κοτροκῶτσος) καὶ Νικόλαος Σακλαμπάνης. Κατὰ τὰς σχετικὰς συνομιλίαις διηκρινίσθη πλήρως, ὅτι εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ ΕΑΜ ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν Γερμανῶν ἔπαιξε δευτερεύοντα ὄλον, πρωταρχικὴν δὲ σημασίαν εἶχεν ἡ πολιτικὴ ἐπικράτησις αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Κομμουνισμοῦ) ἀμέσως μετὰ ἢ καὶ συγχρόνως μὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Κατακτητῶν.

Εἰς μάτην οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΕΟΚ ἐτόνιζον τὸ αὐταπόδεικτον, ὅτι δηλ. ὄρος ἀπαραίτητος δι' ἀποτελεσματικὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κοινῦ ἐχθροῦ ἀποτελεῖ ἡ ψυχικὴ ἐνότης τῶν συμβαλλομένων, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὁποίας ἐπιβάλεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πάλης καὶ τῆς ἐντάσεως τῶν δυνάμεων ἡ ἐγκατάλειψις πάσης ἰδιαιτέρας πολιτικῆς βλέψεως καὶ κομματικῆς ἐνεργείας. Μὲ μασημένα λόγια ὁ Σακλαμπάνης καὶ μὲ ἀπερίφραστον ὁμότητα ὁ (Βούλγαρος) Χριστοδουλάκις ἐδήλουν, ὅτι διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν τοῦτο ἦτο ἀδύνατον.

Ἐξόχως χαρακτηριστικὸν τοῦ πνεύματος τῶν ἑαμιτῶν εἶναι τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον. Ἀφοῦ εὐρέθησαν σύμφωνα ἀμφοτέρωτα τὰ μέρη, νὰ συντονίσουν τὰς ἐνεργείας τῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καί, μετὰ τὴν ἐκδιώξιν του, νὰ ἀντιταχθοῦν ἐπίσης κατὰ πάσης δικτατορικῆς ἐνεργείας, ὁ π ο θ ε ν δ ἦ π ο τ ε π ρ ο ε ρ χ ο μ ἔ ν η ς καὶ διευπλώθη τοῦτο γραπτῶς, ὡς πρῶτος ὄρος τῆς συμφωνίας, ὁ Χριστοδουλάκις εἶπε :

— Μὰ πρέπει νὰ ἐπεξηγήσωμεν εἰς τὴν συμφωνίαν τί ἐννοοῦμεν ὅταν λέμε δικτατορικὰς ἐνεργείας.

— Εὐχαρίστως, τοῦ εἶπεν ὁ Πετρίκας. Λέτε καὶ γράφομεν.

— Χρ.—...δικτατορικῆς ἐνεργείας βασιλικῆς, καπιταλιστικῆς, στρατιωτικῆς.

—Καὶ προλεταριακῆς, προσέθηκεν ὁ Πετράκις.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς λέξεως αὐτῆς ἀνεπήδησεν ὁ «Χριστοδουλάκης» σὰν νὰ διέδραμε τὰ μέλη του ἠλεκτρικὸν ρεῦμα καὶ ἐκραύγασε :

—Ὅχι ! Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, δὲν εἶναι δικτατορία !!

—Ἄλλὰ τί εἶναι, σκορδαλιὰ χωρὶς σκόρδο ; Δὲν παίζομε ἐδῶ ἤτο ἡ ἀπάντησις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΕΟΚ, καὶ ἐτέθη καὶ τὸ «προλεταριακῆς».

Καὶ ἐπειδὴ τὸ ΕΑΜ, διὰ νὰ ὑπογράψῃ γενικὴν συμφωνίαν ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸ μὲν εἶχεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐτοιμοὺς ἐξουσιοδοτημένους ἀντιπροσώπους δι' ὅλην τὴν Κρήτην, ἐνῶ ἡ ΕΟΚ δὲν εἶχε παρὰ τοπικοὺς μόνον τοιούτους, ἀπεφασίσθη νὰ συναντηθοῦν εἰς τὸ Ἄρκαδι κατὰ τὴν 8 Μαρτίου ἀντιπρόσωποι τῶν Νομαρχιακῶν τμημάτων τῆς ΕΟΚ διὰ νὰ διατυπώσουν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς ὅρους συνεργασίας. Εἰς τὴν σύσκεψιν ταύτην (εἰς τὴν ὁποίαν παρέστη καὶ ὁ Κελαϊδῆς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως καὶ ὁ Τὸμ Νταμπάμπιν ἀπὸ μέρους τοῦ Συμμ. Στρατηγείου) τὸν Νομὸν Ἡρακλείου ἀντιπροσώπευσεν ὁ Πετράκις, τὴν δὲ νεοσύστατον τότε ἐθνικὴν ὀργάνωσιν Λασηθίου ὁ δικηγόρος Μιχαὴλ Ἀλεξάκις. Κατὰ τὴν σύσκεψιν ἐνεκρίθη καὶ πάλιν κατ' ἀρχὴν ἡ συνεργασία μετὰ τὸ ΕΑΜ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν κατακτητῶν καὶ ἀπεφασίσθη ἡ προσεχὴς σύγκλησις Παγκρητίου συνεδρίου ἀντιπροσώπων τῶν ὀργανώσεων τῆς ΕΟΚ καὶ τοῦ ΕΑΜ, ἀφέθη δὲ εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Κελαϊδῆ ὁ καθορισμὸς τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου.

Ἐν ἰδιαιτέρῳ συνομιλία τοῦ Νταμπάμπιν, τοῦ Κελαϊδῆ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ ὁμάδος ἀνταρτῶν Γ. Πετρακογιώργη, εἰς τὴν ὁποίαν κληθεὶς παρέστη καὶ ὁ Πετράκις, λόγου γενομένου περὶ τοῦ τρόπου ἐφοδιασμοῦ εἰς ἄρτον καὶ τροφίμα τῆς ὁμάδος Πετρακογιώργη, ὁ Πετράκις ἐδήλωσεν, ὅτι δὲν εὕρισκε λογικὸν νὰ μεταβληθῆ ἡ ἐν Ἡρακλείῳ Ἐπιτροπὴ εἰς προμηθευτὴν, ὡς ἐπρότεινεν ὁ ἐν λόγῳ ἀρχηγός, δεδομένου, ὅτι θὰ διέτρεχεν αὕτη ἄμεσον καὶ βέβαιον κίνδυνον νὰ ἀνακαλυφθῆ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν

καὶ ὅτι τὸ φρονημώτερον ἦτο νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ γίνεται ὁ ἐφοδιασμός διὰ τῶν ἰδίων μυστικῶν πρακτόρων-ἐμπόρων τῆς ὑπαίθρου πὺν ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τῆς ὁμάδος καὶ μέχρι τότε. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἔγινε λόγος περὶ μιᾶς ἀγγλικῆς λίρας κατ' ἄνδρα ἡμερησίως, πὺν θὰ ἔπρεπε νὰ διθῆτῃ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον, τοῦ ὁποῖου θ' ἀπετέλει τοῦ λοιποῦ φρουρὰν ἢ ὡς ἀνω ἀνταρτικὴ ὁμάς.

Τὸ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὁρισθὲν παγκρήτιον συνέδριον ἀντιπροσώπων τῶν Ὑργανώσεων ἔγινε τὴν 2 Ἀπριλίου εἰς θέσιν Βασιλῆς τῆς περιφερείας τοῦ χωρίου Κάτω Βαρσαμόνερο τῆς ἐπαρχίας Ρεθύμνης, ὑπὸ τὴν φρουρῆσιν τῆς ἀνταρτικῆς ὁμάδος τοῦ Νομοῦ Ρεθύμνης Χριστοῦ Τζιφάκι. Εἰς τὸ συνέδριον, ἐκτὸς τῶν Κελαῖδῃ καὶ Νταμπάμπιν, παρέστησαν οἱ Χρῖστος Τζιφάκις καὶ Ἰ. Παξιμάδης (ὁ καὶ γραμματεὺς τοῦ Συνεδρίου) ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ΕΟΚ Ρεθύμνης, ὁ Ἐμμ. Πετράκις ὡς ἐκπρόσωπος τῆς ΕΟΚ Ἡρακλείου, ἐξουσιοδοτημένος ἀντιπρόσωπος καὶ τῆς ΕΟΚ Λασηθίου, ὁ Σπανουδάκις ἀντιπρόσωπος τῆς ΕΟΚ Χανίων καὶ ὁ ἐκ Χανίων δικηγόρος Ἰ. Τζιβῆς, πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τοῦ ΕΑΜ τῆς Κρήτης. Οὗτος ἦλθε συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐκ Ρεθύμνης δικηγόρου Δασκαλάκι.

Τὸ συνέδριον ἤρχισε τὰς ἐργασίας του μέσα εἰς τὴν εὐρείαν καὶ μεγαλοπρεπῆ αἴθουσαν...φυσικοῦ σπηλαίου, ὅπου, κατόπιν ἀρκετῆς συζητήσεως, ἐλήφθησαν ὁμοφώνως αἱ κάτωθι ἀποφάσεις :

α) Ἐνεκρίθη συμφωνία συνεργασίας τῶν δύο Ὑργανώσεων εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Κατακτητῶν.

β) Ἡ λύσις τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος ἐπαρέθη εἰς τὴν ἐλευθέρην ψηφοφορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Κατακτητῶν καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

γ) Ἀπεφασίσθη νὰ δημοσιευθῇ τὸ κείμενον τῆς συμφωνίας διὰ τῶν ἐπισήμων ὀργάνων ἀμφοτέρων τῶν Ὑργανώσεων. (Διὰ τὴν ΕΟΚ ἦτο ἡ «Νίκη»).

δ) Καθωρίσθησαν λεπτομερειακά τινα ζητήματα περὶ ἀνταρτικῶν σωμάτων, γενομένης εἰδικῆς μνείας περὶ τῆς ὁμάδος

Πετροαγογιώργη, ὅτι θὰ ἔμενον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου, ὡς φρουρὰ αὐτοῦ.

Συνετάχθη τὸ σχετικὸν σύμφωνον, τὸ ὁποῖον ὑπεγράφη παρὰ τῶν συνέδρων καὶ ἐπικολούθησεν ὑπαίθριον λιτὸν κρητικὸν γεῦμα, τὸ ὁποῖον προσέφεραν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μικρῆ Γωνιά, μετὰ τὴν οἰκογένειαν Σκαλίδη ἐπὶ κεφαλῆς.

Καὶ ἡ μὲν ΕΟΚ, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς Ἡράκλειον τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτῆς ἐδημοσίευσεν τὸ περιεχόμενον τῆς συμφωνίας εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανόν της—τὴν «Νίκην». Τὸ ΕΑΜ ὅμως παρεσπὸνδῆσεν, ὡς συνήθως, καὶ οὔτε τὴν ἐδημοσίευσεν οὔτε τὴν ἐκοινοποίησεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτὸ ὄργανα, μετὰ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι ὁ Τζίβης—ἐπίσημος ἀντιπρόσωπός του—ἦτο... «ἀνεύθυνον πρόσωπον» καὶ ἡ ἐνέργειά του, ὑπογράφαντος τὴν συμφωνίαν, δὲν ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἰς τὸ αὐτὸ φύλλον τῆς «Νίκης» ποῦ ἐδημοσίευσεν τὸ ὡς ἄνω σύμφωνον ἐδημοσιεύθη καὶ ἄρθρον, ἐπέχον θέσιν καταστατικοῦ τῆς ΕΟΚ, κατὰ τὸ ὁποῖον, ἡ Ὁργάνωσις αὐτῆ, οὔσα γνησίως Δημοκρατικῆ, διεξάγει ἀγῶνα καθαρῶς ἀντιγερμανικὸν καὶ δέχεται προθύμως τὴν συνεργασίαν παντὸς ἐπιδιώκοντός τὸν αὐτὸν σκοπὸν, οἰαδιῆποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ πολιτικά του πεποιθήσεις, ἐφόσον τὸ πολιτικὸν ζήτημα θὰ λύσῃ ἐν καιρῷ διὰ τῆς ἐλευθέρως πλειοψηφίας του ὁ ἑλληνικὸς λαός.

Εἰς συνάντησιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΕΟΚ Ἡρακλείου (Πετρόκι—Γιαμαλάκι) μετὰ τοῦ ΕΑΜ («Χριστοδουλάκι»—Σακλαμιάνη), τὴν ὁποῖαν προεκάλεσαν οἱ πρῶτοι, διὰ νὰ μάθουν τοὺς λόγους τῆς παρασπονδίας τοῦ ΕΑΜ, οὗτοι ἐπληροφοροῦντο (ὄχι μετ' ἐκπλήξεως, διότι ἐγνώριζον μετὰ ποίους διεπραγματεύοντο) ὅτι :

α) «ἐπεβάλλετο»...ἡ συγχώνευσις τῆς ΕΟΚ μετὰ τὸ ΕΑΜ διὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικωτέρα ἢ δρᾶσις αὐτῶν.

β) «ἔπρεπε» νὰ στείλωμεν κοινὸς ἀντιπροσώπους εἰς τὴν ΠΕΕΑ — τὴν τότε σχηματισθεῖσαν εἰς τὰ βουιὰ τῆς Ἑλλάδος ἑαμικὴν(=κομμουνιστικὴν) Κυβέρνησιν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ, λέγει, πανελλήνιον κῦρος καὶ

«διὰ τοῦ φρόνου μεμονωμένων ἀτόμων ἢ μικρῶν ομάδων αὐτῶν».

Εἰς τὰς προτάσεις ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας σαφῶς διαφαίνονται οἱ πραγματικοὶ σκοποὶ τοῦ ΕΑΜ, οἱ ἀντιπρόσωποι μᾶς ἀπήντησαν διὰ τοῦ Πετρίκι :

α) Ὅτι ὁ φρόνος μεμονωμένων Γερμανῶν εἶναι πράξις ἀντιπατριωτικῆ, διότι χωρὶς οὐσιαστικὴν βλάβην τοῦ ἐχθροῦ ἀπλῶς θὰ προκληθοῦν ἄγρια ἀντίποινα ἀπὸ μέρους του καὶ περαιτέρω δεκατισμὸς τοῦ ἄρρενος πληθυσμοῦ ὡς καὶ νέαι καταστροφαί.

β) Ὅτι εἶναι ἀστεῖον νὰ γίνεται λόγος περὶ ἀποστολῆς ἀντιπροσώπων τοῦ κρητικῆ λαοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ διενέργεια ἐκλογῶν πρὸς ἀνάδειξιν των, ὡς τοῦτο παρεδέχθησαν καὶ αἱ ἴδιοι εἰς προηγουμένας συζητήσεις καὶ

γ) Ὅτι δὲν βλέπομεν τὸν λόγον νὰ χάσῃ τὴν αὐτοτέλειάν της ἐκίστη τῶν Ὄργανώσεων, ἐφ' ὅσον ἀποφασίζουν εἰς λιζοτινῶς νὰ συνεργασθοῦν.

Εἰς ταῦτα ὁ «Χριστοδουλάκις» — ὁ Βούλγαρος αὐτὸς ἡγέτης τοῦ ΕΑΜ Ἡρακλείου (!!) — ἀπήντησε μὲ μὴ συγκρατούμενον θυμὸν καὶ φλόγες μίσους :

— «Τὸ ξέρω, πὼς τορπιλλίζεις κάθε εὐγενικὰ προσπάθεια».

XI

Περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου καὶ ἀκριβῶς τὴν νύκτα τῆς 26ης πρὸς τὴν 27ην ἐσημειώθη ὄχι βέβαια τὸ σημαντικώτερον, πάντως ὅμως τὸ περισσότερον ἐγνησιακὸν γεγονός τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς ἐν Κρήτῃ. Τοῦτο εἶναι ἡ ἀπαγωγὴ τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ Κράϊπε.

Τὴν ἰδέαν τῆς ἀπαγωγῆς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Γερμανικῆς Μεραρχίας ἐνεπνεύσθη ὁ Ταγματάρχης Μιχαὴλ Λῆ Φέριμορ. Τὸ δεδομένον ὅτι κάθε βράδυ ὁ Στρατηγὸς κατέβαινε ἐπ' αὐτοκινήτου ἀπὸ τῆς Ἀρχάνες εἰς τὴν ἑπαυλιν «Ἀριάδνη» παρὰ τὴν Κνωσόν, ὅπου διέμενε, διανύων οὕτω δεκάδα χιλιομέτρων ἀφύ-

λακτος ἀπὸ οἰανδήποτε ἄλλην φρουράν, ἐκτὸς τοῦ ὀδηγοῦ τοῦ αὐτοκινήτου του, ἦτο λεπτομέρεια πολὺ δελεαστικὴ δι' ἀποφασιστικὸν τόλμημα. Ἐξ ἄλλου τὸ εὐκολον τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς ἀποκρύψεως καὶ φυγαδεύσεως ἐκτὸς τῆς Κρήτης ἐνὸς ἀτόμου δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποκλείσῃ τὴν ὀπόθεσιν, ὅτι ἐπεχειρήθη ἀπὸ μικρὰν ὀμάδα δόλιοφθορέων, πού ἦλθαν ἀπ' ἔξω ἢ κατέβηκαν ἀπὸ τὸ βουνό, χωρὶς νὰ εἶναι ἀναγκαία ἡ συμμετοχὴ (τοῦλάχιστον εἰς εὐρεῖαν κλίμακα) τοῦ ἐγχωρίου εἰρηνικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁλων αὐτῶν τῶν πιθανοτήτων καὶ μικρολεπτομερειῶν ἐγένεον ἀριστοτεχνικὴ ἐκμετάλλευσις, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ κατὰ τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ πρωτότυπος ἐπιχειρήσις νὰ ἐπιτύχῃ 100 οἶο.

Καὶ τὴν μὲν ἔμπνευσιν τῆς ἀρπαγῆς εἶχεν, ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὁ Λῆ Φέρμορ, τὸ δὲ σχέδιον τῆς πραγματοποιησέως τῆς κατεστρώθη κυρίως ὑπὸ τοῦ Παύλου Ζωγραφιστοῦ καὶ εἰς τὸ πατρικόν του σπίτι εἰς τὸ χωρίον Πατιόδες, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς ρεματιᾶς, πού κατέρχεται ἀπὸ Κάτω Ἀρχάνες πρὸς τὴν Κνωσόν. Τὸ χωρίον ἀπέχει μόλις 300 μέτρα ἀπὸ τὴν πρὸς Ἀρχάνες διακλάδωσιν τῆς κεντρικῆς ἀρτηρίας, ἡ ὁποία συνδέει τὸ Ἡράκλειον μὲ τὸ Ἀρκαλοχωρι καὶ τὴν Βιάννον.

Περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς ὁ Ζωγραφιστός, διὰ τοῦ γαμβροῦ του Μιχ. Σταυρακάκι, εἰδοποίησε τὸν Λυγγόν, ζητῶν τὴν σχετικὴν γνώμην τῆς Ὀργανώσεως. Ἡ ἀπάντησις δοθεῖσα μὲ τὸν αὐτὸν σύνδεσμον προφορικῶς μὲν εἰς τὸν Ζωγραφιστόν, ἐγγράφως δὲ εἰς τὸν Ταγματάρχην Λῆ Φέρμορ, διελάμβανεν, ὅτι ἡ Ὀργάνωσις δὲν ἐπιδοκιμάζει μὲν κατ' ἀρχὴν τὴν ἀρπαγὴν, ὡς μὴ ἔχουσαν ἄλλην σκοπιμότητα, πλὴν τῆς ἐντυπωσιακῆς τοιαύτης, ἐγκλείουσαν ὅμως σοβαροὺς κινδύνους ἀντεκδικήσεων, κατὰ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀντιτάσσεται εἰς αὐτήν, διὰ νὰ μὴν ἀντιστρατευθῇ εἰς διαταγὴν τοῦ Στρατηγοῦ. Ὁ Ζωγραφιστός καὶ οἱ περὶ αὐτὸν σύνδεσμοι ἀφήνοντο ἐλεύθεροι, ὡς ἄτομα καὶ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην, διὰ τὰς ἐνδεχομένας καταστροφὰς τῶν χωρίων των, νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγχειρήματος. Εἰς τὴν σχετικὴν ἐπιστολὴν ὁ Λῆ Φέρμορ ἀπήνησεν, ὅτι ἐλήφθησαν ὅλα τὰ μέτρα, διὰ νὰ μὴν πᾶ-

θη ὁ πληθυσμὸς τῆς περιοχῆς. Συγχρόνως ὁμος (καὶ κατόπιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης) ἐτροποποιήθη τὸ σχέδιον τῆς ἀπαγωγῆς, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀποφυγῆς πάσης λεπτομερείας, ἢ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ ὑπονοίας, ὅτι ὁ ἐγχώριος πληθυσμὸς εἶχεν οἰανδήποτε γινῶσιν ἢ ἀνάμειν εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Οὕτω περιορίσθη μὲν εἰς τὸ ἐλάχιστον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτελεστῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀπεφασίσθη δὲ ἡ ἀπαγωγή τοῦ Στρατηγοῦ νὰ γίνῃ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αυτοκινήτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ὤδηγεῖτο φιμωμένος διὰ τῆς πόλεως Ἡρακλείου πρὸς Γενῆ-Γκαβὲ καὶ ὄχι πρὸς Ἀσσίτες, ὡς εἶχε σχεδιασθῆ κατ' ἀρχάς. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ διηνύετο μὲν ἀπόστασις ὑπερδιπλασία, ἀλλὰ διὰ κεντρικῆς ὁδοῦ καὶ ἐπ' αυτοκινήτου καὶ δὴ τοῦ στρατηγικοῦ τοιοῦτου, μὴ δίδοντος ἀφορμὰς εἰς ὑπονοίας. Ἐνῶ ἡ πρὸς Ἀσσίτες διαδρομὴ, χωρὶς δρόμους δι' αυτοκίνητα, διὰ μέσου χωρίων καὶ κατοκημένων τόπων, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἀπαράτητος.

Εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἔλαβον μέρος οἱ κάτωθι: Ὁ Ταγματάρχης Λῆ Φέρμορ, ὁ Ἄγγλος λοχαγὸς Μπίλ. ὁ Παῦλος Ζωγραφιστός, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημήτριος καὶ ἡ ἀδελφή του Ἄννα (ὡς νοσοκόμος ἔχοντας μαζί της καὶ τὸ ὑλικὸν ἐπιδέσεως) ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ ἐξαιρετικὸς τύπος ἀφανοῦς καὶ ἀθορύβου ἥρωος χωροφύλαξ Ζωϊδάκης Ἀντώνιος, ὁ Ν. Κόμης, ὁ Παπαλεωνίδας, ὁ Γρ. Χναράκις, ὁ χωροφύλαξ Εὐστρ. Σαβιολάκις, ὁ Τυράκις, ὁ τακτικὸς συνοδὸς τοῦ Λῆ Φέρμορ Ἐμμ. Πατεράκις, ὁ Ἡλίας Ἀθανασάκις καὶ ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν Συνδέσμων τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου, γνωστὸς διὰ τὴν πατριωτικὴν δρασίαν του, Μιχαὴλ Ἀκουμιανάκις.

Τὸ σχέδιον τῆς ἀπαγωγῆς τοῦ Κράϊτε ἐφηρμόσθη ἀκριβῶς. Εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἐνώνεται ὁ ἐξ Ἀρχανῶν δρόμος μετὰ τὴν κεντρικὴν πρὸς τὸ Ἡράκλειον ἀρτηρίαν, τὸ αυτοκίνητον τοῦ Στρατηγοῦ ἐσταματήθη μετὰ φωτεινὰ σήματα, διότι εἶχε νυκτώσει καὶ ἐντὸς ὀλίγων δευτερολέπτων ὁ μὲν σωφὲρ τοῦ Στρατηγοῦ, ποῦ ἦταν ἀνεπιός του, ἀνηρέπαγη, φονευθεὶς εἰς ἀπόστασιν ἑκατοντάδων τινῶν μέτρων ἀπ' ἐκεῖ, ὁ ἴδιος ὁ Κράϊτε ἐφινώ-

θη και περιορίσθη εις τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ αὐτοκινήτου κρατού-
μενος στερεά ὑπὸ δύο συνωμοτῶν, καὶ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Γερ-
μανοῦ Στρατηγοῦ μετὰ τὸ σχετικὸν διακριτικὸν σῆμα, ἀλλὰ μετὰ ὀ-
δηγὸν τὸν Ἄγγλον Ταγματάρχην Λη Φέρμορ, ἐξηκολούθησε τὸν
δρόμον του, διέδραμε τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου, σὰν νὰ μὴ εἶ-
γε συμβῆ τίποτε, ἐπέρασεν ἀπ' ὅλα τὰ φυλάκια καὶ τοὺς σκο-
ποὺς τῶν Γερμανῶν καὶ κατηυθύνθη πρὸς Γενῆ-Γκαβέ. Σ' ἕνα
σημεῖον τῆς διαδρομῆς ἐρημικόν, τὸ αὐτοκίνητον ἐγκατελείφθη,
μετὰ σημεῖωμα γραμμένον ἀγγλικά, ὅτι ὁ στρατηγὸς ἀπήχθη ὑπὸ
κοιμάντος, πού εἶχαν βγῆ ἀπὸ ὑποβρύχιον, πρὸς τὸ ὁποῖον τάχα
τὸν ὠδήγησαν, τραπέντες πρὸς τὴν Βορείαν παραλίαν. Εἰς
τὴν πραγματικότητά ὅμως ἡ συνοδεία, μετὰ τὸν σημαίνοντα αἰχ-
μάλωτόν της, ἐστράφη πρὸς Νότον—πρὸς τὰ βουνὰ τοῦ Ψηλορεί-
τη, ὅπου τὸν ἀπέκρυπτεν ἐπιμελῶς ἐπὶ δεκαήμερον καὶ πλέον,
ἕως ὅτου ἀγγλικὸν πολεμικὸν μέσον τὸν παρέλαβεν ἀπὸ κάποιου
σημεῖον τῆς νοτίας ἀκτῆς τῆς Κρήτης καὶ τὸν μετέφερεν εἰς
Μέσην Ἀνατολήν. Πρὸς πλήρη παραπλάνησιν τῶν Γερμανικῶν
ἀρχῶν, ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ ἀπὸ τὸ Κάϊρον, γενομένη κατὰ
τὴν ἐπομένην ἀπὸ τῆς ἀπαγωγῆς, νύκτα, ἔφερε τὸν Γερμανὸν
Στρατηγὸν ὀμιλοῦντα καὶ ἀναφέροντα τὴν εὐγενικὴ συμπεριφο-
ρὰ τῶν ἀπαγωγέων του...

Ἡ καταπληκτικὴ ἐπιτυχία τοῦ ὄλου ἐγχειρήματος ἦταν τοι-
αύτη, ὥστε καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοί, φαίνεται, ἐπίστευσαν εἰς
τὴν ἀρχήν, ὅτι ὁ στρατηγὸς ἀπήχθη ὑπὸ κοιμάντος, ἔξωθεν ἐλ-
θόντων καὶ ἐστράφησαν εἰς ἀναζήτησιν συνεννόχων εἰς τὸ ἄμε-
σον περιβάλλον του. Εἰς τὸ Ἡράκλειον διεδόθη τότε, ὅτι συνέ-
λαβον καὶ ἐφυλάκισαν τὸν ὑπασπιστὴν του ὡς ὑποπτον. Ἐννο-
εῖται, ὅτι, μετὰ πάροδον ἡμερῶν, ἄρχισαν νὰ μυρίζωνται τὴν
πραγματικότητα καὶ δὲν παρέλειψαν νὰ τὸν ἀναζητήσουν μετὰ
ἰσχυρὰ ἐκστρατευτικὰ ἀποσπάσματα εἰς τίς λόχμες καὶ τίς χαρά-
δρες τοῦ Ψηλορείτη. Ἄλλ' ἤτο πλέον ἀργά.

Πάντως ἡ κατ' Αὐγουστον πλήρης καταστροφή καὶ ἐκθεμε-
λίωσις τῶν Ἀνωγείων (διὰ τὴν ὁποίαν εἶχαν καὶ ἄλλας ἀφρο-
μὰς οἱ Γερμανοί) ὡς καὶ τῶν γραφικῶν χωρίων τοῦ Ἀμαρίου

περὶ τὸ Γερακάρι, καὶ ὁ ἄγριος ὁμαδικὸς τουφεκισμὸς πολλῶν δεκάδων ἀνδρῶν δὲν ἦτο ἄσχετος μὲ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Κραΐπε. Ἡ ἐκδικητικὴ μανία τῶν Γερμανῶν ἐστράφη μὲ λύσαν πρὸς ὅλα τὰ χωρία, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, κατὰ τὰς πληροφορίας των, εἶχε περάσει καὶ ἀποκρυβῆ μέχρι τῆς ὀριστικῆς φυγαδεύσεώς του, ὁ στρατηγὸς των.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Μπίλ ἤθελε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ πείραμα ἐναντίον τοῦ μεμονωμένου οἰκίσκου τῶν Ἀρχανῶν, ὅπου συνεκεντροῦτο τὸ ἐπιτελεῖον τῆς Γερμανικῆς Μεραρχίας, ἀλλ' ἡ ἰδέα δὲν εὐρῆκε προθύμους συνεργάτας, διότι ὅλοι ἐσκέπτοντο τὰς ἀντεκδικήσεις. Ἀλλὰ περὶ τοῦ λοχαγοῦ Μπίλ θὰ γίνῃ λόγος περαιτέρω.

XII

Κατὰ μῆνα Μάιον τοῦ 1944 ὁ Πλεύρης ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ὁργάνωσιν. Τοῦ ὑπεδείχθη, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ γράψῃ καὶ ὁ ἴδιος σχετικῶς εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Στρατηγείου. Τὸ ἔπραξε μέσῳ τῆς Ὁργανώσεως, ἡ ὁποία κατ' ἀρχὴν δὲν ἀπέκρουε τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα παντὸς δυναμένου νὰ προσφέρῃ πραγματικὰς ὑπηρεσίας. Ὁ δὲ Πλεύρης ἐδήλωσεν, ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ βγῇ στὸ βουνὸ ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος ἀνταρτῶν. Δὲν ἦτο δυνατὸν βέβαια νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐπανόδου τοῦ Πλεύρη εἰς τὴν Ὁργάνωσιν, μὲ τὴν θέσιν πού εἶχεν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, πρὸ τῆς δίκης εἰς τὴν Ἀγυίαν καὶ τῆς ἀποφυλακίσεως μὲν αὐτοῦ, τουφεκισμοῦ δὲ τοῦ Μπετεινίσι, Γιακουμάκι καὶ λοιπῶν. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διὰ τοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σημειωθῆ εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος, ἀλλὰ καὶ διότι εἶχεν ἤδη ἀποφασισθῆ καὶ εἶχε ζητηθῆ ἀπὸ τὴν Μ. Ἀντιολὴν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἀντισυνταγματάρχου Νάθενα. Ἡ παρουσία ὁμοίως νέας καὶ μάλιστα ἰσχυρᾶς ὁμάδος ἐθνικοφρόνων ἀνταρτῶν ἐγίνετο μέρα μὲ τὴν ἡμέρα περισσότερον ἀναγκαία, λόγῳ τῆς δραστηριότητος τὴν ὁποῖαν ἤρχισε νὰ ἀναπτύσῃ εἰς τὴν ὑπαιθρον—ἰδίως εἰς τὴν Πεδιαδα—τὸ ΕΑΜ. Τοῦτο εἶχεν ἐπωφελῆ-

θῆ τῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὴν Κρήτην τοῦ Μανώλη Μπαντουβᾶ καὶ τῶν περισσοτέρων ἀνδρῶν του, ὕστερ' ἀπὸ τὰ γεγονότα τῆς Βιάννου, καὶ εἶχε συγκροτήσει τὴν ομάδα Ποδιᾶ, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶχε προσχωρήσει εἰς τοὺς κομμουνιστάς, δὲν ἐφυγεν εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν. Μὲ τὴν ομάδα αὐτὴν, ὡς δυναμικὸν στοιχεῖον, καὶ μὲ τὰς γνωστάς εἰς τὸν κομμουνισμὸν μεθόδους ἐξαπατήσεως ἢ τρομοκρατίσεως — κατὰ τὰς περιστάσεις — ἐγένετο φανερόν, ὅτι τὸ ΕΑΜ δὲν θὰ ἤρχει νὰ γίνῃ κύριον ὀλοκλήρων διαμερισμάτων τοῦ Νομοῦ, ἰδίως τῶν πρὸς τὴν Δίκτην τοιούτων, ἂν δὲν ὀργανοῦτο ἐγκαίρως τὸ ἀντίπαλον δέος. Ἡ ὕμᾶς Ἰωάννου Μπαντουβᾶ, ποὺ εἶχεν ἀπομείνει εἰς τὸν Νομὸν (ἐκτὸς τῶν ἐπὶ τοῦ Ψηλορείτη τοιούτων) δὲν ἤρχει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸν κίνδυνον, διότι καὶ ὀλιγομελής ἦτο καὶ εἰς ἄλλην περιοχὴν ἐλημέριαζεν.

Εἰς συνάντησιν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Στρατηγείου, τοῦ Λυγγοῦ (συνοδευομένου καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Κατεχάκη) καὶ τοῦ Πλεύρη, ἡ ὁποία εἶχεν ὀρισθῆ νὰ γίνῃ εἰς τὴν Μοῆν τῆς Ἀγκαράθου τὴν 27 Μαΐου θὰ ἐρρουθιζέτο τὸ ζήτημα Πλεύρη. Κατὰ σύμπτωσιν ὅμως τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχε γίνῃ ὁ τραυματισμὸς ὑπὸ ἀνταρτῶν τοῦ ἐκ Γαλύφας προδότου Ἰωάννου Μανδαλάκη (Κιαγκούλα), συνεπεῖα τοῦ ὁποίου οἱ Γερμανοὶ ἐλυμαίνοντο τὴν περιοχὴν καὶ ὑπῆρχον πληροφορίαί, ὅτι θὰ ἐστρέφοντο καὶ κατὰ τῆς Ἀγκαράθου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐματαιώθη ἡ ὀρισθεῖσα συνάντησις καὶ ὁ Πλεύρης διὰ τῆς Ὄργανώσεως ὑπέβαλεν ἔκθεσιν εἰς τὸν Τὸμ περὶ τῶν ἀπαιτουμένων εἰδῶν διὰ τὴν ἄνοδόν του εἰς τὸ βουνὸ μετὰ 50 ἀνδρῶν.

Ἡ γνώμη τοῦ Στρατηγείου δὲν ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου εὐμενῆς πρὸς τὴν ἐνέργειαν ταύτην καὶ αἱ ἀπαντήσεις τῆς ἦσαν ἀκαθόριστοι. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως νέον σοβαρὸν γεγονὸς ἐπετάχυνε τὴν ἐπάνοδον τοῦ Πλεύρη εἰς τὴν Ὄργανωσιν. Ἐνῶ ὁ Ἀπόστολος Κατεχάκης, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ τοῦ Ταγματάρχου Ἀριστοδήμου Σταματάκι, περιώδευε τὴν περιοχὴν Λαγκαδος, περιέπεσαν εἰς ἐνέδραν Ἰταλῶν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των ἐκ Μοχοῦ. Ἀμφότεροι ὤδηγήθησαν εἰς Μάλια, ὅπου καὶ ἐκλείσθησαν

εις κρατητήριον. Ἡ Ὁργάνωσις, εἰδοποιηθεῖσα ἀμέσως, ἀπεφάσισε νὰ ἀπαγάγῃ τοὺς κρατουμένους ἀπὸ τὰ Μάλια ἢ νὰ τοὺς ἀπελευθερώσῃ καθ' ὁδὸν μεταφερομένους, δι' ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ συνοδεύοντος αὐτοὺς ἀποσπάσματος. Διότι ἦτο βέβαιον, ὅτι ἂν οἱ συλληφθέντες κατωρθοῦτο νὰ μεταφερθῶν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν εἰς τὸ Ἡράκλειον, θὰ κατεδικάζοντο εἰς θάνατον, λόγῳ τῶν ἐπὶ τοῦ Κατεχάμι εὐρεθέντων ἐνοχοποιητικῶν στοιχείων. Τὰ πράγματα ἦτο δυνατόν νὰ λάβουν ἑκτασιν, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ προῖδῃ.

Ὁ Βρεττανίος ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως εἰς Σκαλάκι καὶ Ἐπισκοπήν, ὅπου συνητήθη μετὰ τοῦ Πλεύρη καὶ Ζωγραφιστοῦ, ἀμέσως δὲ κατηρτίσθη καὶ ἐκινητοποιήθη δύναμις ἰκανή, ἣ ὁποία δι' ἐνέδρας εἰς Κακὸν Ὅρος θ' ἀπηλευθέρωσε τοὺς κρατουμένους κατὰ τὴν εἰς Ἡράκλειον μεταφορὰν τῶν. Οὗτοι ὁμως εἶχον ἤδη καιροθώσει νὰ δραπετεύσουν ἀπὸ τὸ κρατητήριον τῶν Μαλιῶν καὶ τὸ ὄλον ἐπεισόδιον ὡς ἀποτέλεσμα εἶχεν, ἀφ' ἐνός, μὲν νὰ ὁποδειχθῇ τὸ ἄρτιον τῆς Ἐθνικῆς Ὁργανώσεως, δυναμένης νὰ κινητοποιήσῃ τὰς δυνάμεις τῆς εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν ὅπου παρίστατο ἀνάγκη, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐκ νέου ἔνταξιν τοῦ Πλεύρη εἰς αὐτήν.

Μὲ τὸν τραυματισμὸν τοῦ Γιαγκούλα καὶ τὸν φόνον τοῦ κατόπιν, ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς ἐκτελέσεως καὶ ἄλλων προδοτῶν. Τότε ἐξετελέσθη καὶ ὁ διευθυντῆς τοῦ «Κρητικοῦ Κήρυκος»—ἡμεπισημίου ὄργανου τῶν Γερμανῶν εἰς τὸ Ἡράκλειον— Πέτρος Βάρβογλης εἰς Σάρχον, ὡς καὶ ὁ Ἰταλὸς Ἀναστάσης κ.ἀ. θὰ ἐξετελεῖτο δὲ καὶ ὁ ἔμπιστος τῶν Γερμανῶν διοικητῆς τῆς Χωροφυλακῆς Ἡρακλείου Ἰωάννης Παυλιουδάκις, ἂν δὲν ἐκωλύετο τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὁ πρὸς τοῦτο σταλεὶς κατὰλληλος ἄνθρωπος. Ὅλοι οἱ συνεργάται τῶν Γερμανῶν, καὶ ἰδίως οἱ ἐν τῇ πόλει μυστικὸσύμβουλοι τῶν, κέντρον τῶν ὁποίων ἦτο τὸ σπίτι τοῦ Μάνου Καβαλάκι καὶ τοῦ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γερμανῶν ἐκτελεσθέντος συμβολαιογράφου Κ. Ζαχαριάδη ἢ Πομπιανοῦ—διότι ὑπάρχει καὶ ἕτερος Ζαχαριάδης Ἐμμ. συμβολαιογράφος ἐπίσης— ἐθουρβήθησαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἀπὸ

τοὺς ἄλλεπαλλήλους αὐτοὺς φόνους δοσιλόγων καὶ ἤρχισαν νὰ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς Κατακτητὰς νὰ τοὺς προφυλάξουν ἀποτελεσματικῶς. Φαίνεται ὅτι ἐπρότειναν τὴν σύλληψιν ἴσως καὶ ἐκτέλεσιν ὁμήρων πρὸς τρομοκράτησιν τοῦ πληθυσμοῦ. Τότε ἐγένεον ἰδιαιτέρως λόγος καὶ περὶ ἀπορρητοῦ ὑπομνήματος τοῦ Γερμανοῦ τὴν ψυχὴν Νομάρχου Ἡρακλείου (μετὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἰωάννου Παχιαδάκι εἰς Γενικὸν Διοικητὴν Κρήτης) Ἐμμανουὴλ Ζανθάκι, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπρωτεύετο εἰς τὸ Γερμανικὸν Φρουραγεῖον ὁ ἐκτοπισμὸς ἐκ τῆς Νήσου (ὄχι δι' ἀτμοπλοίου, ἀλλὰ δι' ἀεροπλάνου) χιλίων σημαινόντων προσώπων ἐκ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου.

Πάντως συνεπεῖα τῶν ὡς ἄνω εἰσηγήσεων κατὰ τὴν νύκτα τῆς 26 Ἰουνίου συνλήφθησαν αἰφνιδιαστικῶς 32 σημαίνοντες πολῖται τοῦ Ἡρακλείου καὶ ἐκλείσθησαν εἰς συρματοπλέγματα παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ἐνετικοῦ φρουρίου τῆς πόλεως*. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων ἦτο καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ὁργανώσεως Λυγγός, ὁ ὁποῖος ὅλως τυχαίως ἔμεινε κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ὄχι εἰς φιλικὴν οἰκίαν ὅπως συνήθιζε τότε. (Ὅλοι μας τότε διενυκτερεύαμεν πότε εἰς τὸ ἕνα καὶ πότε εἰς τὸ ἄλλο φιλικὸ σπίτι, ἀκριβῶς διὰ τὸ ἐνδεχόμενον αἰφνιδιαστικῆς συλλήψεως).

Εἰς τοὺς κρατουμένους αὐτοὺς, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἑβραίους, οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ δίδεται γάλα ἀπὸ τὰ συσσίτια τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Καὶ κατὰ τὴν πρώτην μετάβασιν ἐκεῖ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον τῆς προΐσταμένης τῶν ὡς ἄνω συσσιτίων

*) ΣΗΜ. — Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ εἶχαν συγκενρωθῆ ἕξ ὅλης τῆς Κρήτης φρουρούμενοι ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καὶ εἰ Ἑβραῖοι, τριακόσιοι περίπου, τοὺς ὁποίους τὴν ἐπαύριον ἐπεβίβασαν ἐπὶ ἐνὸς ἀτμοπλοίου μαζὶ μὲ Ἱταλοὺς αἰχμαλώτους, καταδίκους Γερμανοὺς στρατιώτας καὶ μερικοὺς ἰδικούς μας, ὡς οἱ ἀδελφοὶ Κουτεντάκηδες. Τὸ πλοῖον αὐτὸ, μόλις ἀπεμακρύνθη πρὸς τὰ ἀνοικτὰ τοῦ Κρητικοῦ Πελάγους, τὸ ἐβύθησαν οἱ ἴδιοι οἱ Γερμανοὶ μαζὶ μὲ ὄλον τὸ ἀνθρώπινον φορτίον του !

κ. Μαρκῆς Πετράκι ὁ Λυγνὸς συνεννοήθη μαζί της νὰ τοῦ φέρῃ τὴν ἐπαύριον σκοινὶ μὲ κόμβους διὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσῃ νὰ κατεβῆ ἀπὸ τὸ τεῖχος καὶ ἀποδράσῃ. Καὶ ἐκόμισε μὲν ἡ κ. Πετράκι, κάτω ἀπὸ τὰ ἐνδύματά της, τὸ σκοινὶ τὴν ἐπαύριον, ἀλλ' ὡς τόσον οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἀπαγάγει τοὺς κρατουμένους εἰς Χανιά διὰ νὰ τοὺς κλείσουν εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Ἁγυῖας.

Ἡ πόλις ἐτρομοκρατήθη καὶ πάλιν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, μὲ τὴν αἰφνιδίαν αὐτὴν ἀπαγωγὴν τῶν συλληφθέντων, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιβεβαιοῦντο αἱ ἀπὸ πολὺ πρωτότερα κυκλοφοροῦσαι φῆμαι περὶ συλλήψεως καὶ ἐξορίας ὁμήρων ἐκτὸς τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπεβάλλετο λοιπόν, διὰ τὴν πρόληψιν τοῦ ἐνδεχομένου τούτου, ἡ ταχυτάτη χρησιμοποίησις πάσης δυνατῆς ἐπεμβάσεως παρὰ τοῖς Γερμανοῖς. Ἄλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐνδεδειγμένος πρὸς τοῦτο, λόγῳ τῶν σχέσεών του μὲ τὰς γερμανικὰς Ἀρχάς, Νομάρχης Ἡρακλείου Ε. Ξανθάκις, ὄχι μόνον ὁ ἴδιος προσωπικῶς ἠρνήθη νὰ κινήθῃ, λέγων ὅτι δὲν ἐπιείγει τὸ πρῶγμα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναπληρωτὴν τοῦ Μητροπολίτου Πρωτοσύγκελλον Εὐγένιον, ἔτοιμον νὰ ἀναχωρήσῃ ἀ μ ε σ ω ς διὰ Χανιά, προσεπάθησε νὰ καθυστερήσῃ, διὰ νὰ πάνε, λέγει, μαζί καὶ νὰ κάμουνε ἀπὸ κοινοῦ τὰ διαβήματα. Ὁ Πρωτοσ. Εὐγένιος, κατόπιν τῆς ὑποδείξεως αὐτῆς τοῦ Ξανθάκι, ἔχων ὑπ' ὄψει τοῦ ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅτι ἀπουσίαζεν εἰς Ἀθήνας τότε δι' ἀσθένειαν ὁ Γεν. Διοικητὴς Παχιαδάκις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ὁ ἴδιος δὲν ἦτο καθόλου ἀρεστός εἰς τοὺς Γερμανοὺς, ἐσκέπετο ἂν ἔρεπε νὰ περιμένῃ καὶ τὸν Νομάρχην, διὰ νὰ ἔχουν περισσοτέραν πιθανότητα ἐπιτυχίας παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἢ νὰ φύγῃ ἀμέσως, διὰ νὰ μὴν εἶναι, ἔστω καὶ τὴν ἐπαύριον ἀργά. Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Πετράκις, τοῦ ὁποίου τὴν γνώμην ἐζήτησεν ἐν προκειμένῳ ὁ Πρωτοσύγκελλος, τὸν προέτρψε νὰ μὴν ἀναβάλλῃ οὐδὲ κατὰ λεπτὸν τὴν ἀναχώρησίν του, πρῶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἔπραξεν, ἐν πλήρει γνώσει τοῦ κινδύνου τὸν ὁποῖον διέτρεχε νὰ συλληφθῆ καὶ ὁ ἴδιος. Μόλις ἔφθασεν εἰς Χανιά καὶ ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς φυλακισμένους εἰς Ἀγυῖαν ἐπέτυχε νὰ λάβῃ καὶ ποικιλοτρόπως ἐνήργησε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των, ἡ ὁποία

καὶ ἐπραγματοποιήθη μετὰ εἰκοσαήμερον τμηματικῶς. Περιττὸν νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ Ξανθάκις μόνον τὴν προπαραμονὴν τῆς ἀπολύσεως τῶν κρατουμένων κατώρθωσε νὰ κάμῃ τὴν ἐμφάνισίν του εἰς Χανιά, καὶ τοῦτο κατόπιν ἰσχυρᾶς πιέσεως τῆς δημοσίας γνώμης Ἑρακλείου. Μὲ τὴν ὅλην στάσιν του πάντως ἐπεβεβαίωσε τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι αἱ συλλήψεις εἶχαν γίνει μὲ τὴν συγκατάθεσιν ἢ καὶ τὴν ὑπόδειξίν του.

XIII

Ἄλλὰ μόλις ἔληξεν ἡ περιπέτεια αὐτὴ τοῦ προϋσταμένου τῆς Ὀργανώσεως Λυγνοῦ, ἤρχισε νέα τοιαύτη εἰς βάρος ἄλλου ἕκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς—τοῦ Πετράκι.

Ἐλέχθη προηγουμένως, ὅτι τὴν δημιουργίαν νέας ἰσχυρᾶς ἀνταρτικῆς ὁμάδος, καθαρῶς ἐθνικῆς, ἐπέβαλε τὸ γεγονός τῆς ὀλοένα ἀποθρασυνομένης κομμουνιστικῆς ἐπιθετικότητος κατὰ τῶν στελεχῶν τῆς ΕΟΚ ἰδίως εἰς τὴν ὑπαιθρον. Καὶ δὲν ἐτόλμησαν μὲν οἱ κομμουνισταὶ ἐαμῖται νὰ προβοῦν εἰς προδοσίας πρὸς τοὺς Γερμανοὺς εἰς βάρος δεδηλωμένων μελῶν τῆς ΕΟΚ *, διότι ἤσθάνοντο, ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἀνεκτὸν ἀπὸ τὴν δημοσίαν γνώμην. Ὅπως ἐπείσθησαν καὶ ἀπὸ μεμονωμένας δοκιμασιακᾶς δολοφονίας ἐθνικοφρόνων πού ἐνήργησαν (τοῦ Κουταλά εἰς τὸ Ρέθυμνον καὶ τοῦ Τσακίρη εἰς Ἱεράπετραν) ὅτι τὸ μέσον αὐτὸ δὲν ἔχει πέρασιν εἰς τὴν Κρήτην καὶ ὅτι θὰ εἶχε καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὸ ξενοκίνητον συγκρότημά των. Ἐκ τῆς αἰτίας δὲ αὐτῆς, ἡ ὁποία σχετίζεται ἀμέσως μὲ τὴν εὐθυκρισίαν καὶ τὸ βαθυτάτον αἰσθημα ὑγιοῦς πατριωτισμοῦ

*) ΣΗΜ.—Δὲν ἐδίστασαν πάντως νὰ χρησιμοποιήσουν καὶ τὸ μέσον αὐτὸ εἰς βάρος τοῦ Ρούσου Κουνδούρου, ὅταν οὗτος ἐξεδήλωσε διαθέσεις ν' ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὸ ΕΑΜ Λασηθίου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε προσχωρήσει ἐξυπατηθεὶς, ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸ κατευθύνῃ αὐτός.

τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, μὴ ὄντος διατεθειμέ-
νου ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἐπιτρέψῃ
ἐμφύλιον σπαραγμόν, ἀπεφύχθη ἐν Κρήτῃ, ἐκεῖνο
τὸ ὅποιον δὲν ἀπεφύχθη, δυστυχῶς, εἰς τὰς περισσοτέρας ἄλ-
λας περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν παρέλειπον ὅμως οἱ ἰθύνοντες τὸ ΕΑΜ κομμουνισταί,
ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὸν «ἀπελευθερωτικὸν» σκοπὸν, ποῦ διε-
κίηρυσαν ὅτι εἶχαν, νὰ διατυπώνουν καθημέραν καὶ ἐντονώτε-
ρον συγκεκριμένας ἀπειλὰς πρὸς τρομοκράτησιν καὶ ἐκβασμὸν
γνωστῶν στελεχῶν τῆς ΕΟΚ. Ἴδου διατί, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ
Ἰουλίου, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ἐπιστευθῇ ἡ ἔξο-
δος εἰς φανεράν ἀνταρσίαν τοῦ Πλεύρη, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ομά-
δος, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἤδη ἐτοιμήν. Τὸ ἔγγραφο ὅμως τὸ ὁποῖ-
ον ἐστάλη, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, ληφθείσης εἰς
τὴν Κλινικὴν Βρεττάκι, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἐγνωστοποιεῖτο ἡ
ὡς ἂν ἀπόφασις εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερ-
νήσεως ἐν Κρήτῃ καὶ εἰς τὸν ἐκπρόσωπον τοῦ Συμμαχικοῦ Στρα-
τηγείου, παρέπεσεν εἰς χεῖρας τῆς Γκεστάπο, ἡ ὁποία, δι' αἰ-
φνιδιαστικῆς ἐρεῦνης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κεβόρκ Μαδανιάν*,
κατέσχε τὴν βαλίτσαν συνδέσμου τῆς Ἀγγλικῆς μυστικῆς ὑπηρε-
σίας, μὲ τὸ ἐν λόγῳ ἔγγραφο, γραμμένον ἰδιοχείρως παρὰ τοῦ
Πετράκι. Καὶ ὑπεγράφετο μὲν τοῦτο μὲ τὸ ψευδώνυμον τοῦ
Πετράκι, οὐχ' ἦττον ὅμως ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν κατάσχεσιν τῆς
βαλίτσας οἱ Γερμανοὶ προέβαιναν εἰς ἐρεῦνας εἰς τὸ Λύκειον «ὁ
Κοραῆς» πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ συντάξαντος τὸ ἔγγραφο, διὰ τῆς
ἐξετάσεως τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος τῶν καθηγητῶν. Συγχρόνως
ὁ διαβόητος προδότης Παπᾶ Λευτέρης εἰζήτη ἐπιμόνως νὰ συναν-
τήσῃ τὸν Πετράκι, ὡς παλαιὸς μαθητῆς καὶ φίλος του, ὅπως
ἔλεγεν. Ὁ Πετράκις ὅμως εἶχεν εἰδοποιηθῆ ἐν τῷ μεταξύ ὑπὸ

*) ΣΗΜ.—Ὁ Μαδανιάν, συλληφθεὶς, φυσικά, ὑπὸ τῶν Γερμα-
νῶν, ὑπεβλήθη εἰς ἀνήκουστα βασανιστήρια, διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν
κάτοχον τῆς βαλίτσας, ἀλλ' ἀντέσχεν ἡρωϊκῶς μέχρι τέλους χωρὶς
νὰ ὁμολογήσῃ.

τοῦ Μιχαὴλ Ἀκουμιανάκι καὶ τὴν ἰδίαν ἡμέραν (15 Ἰουλίου) ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον εἰς Σκαλί, ὅπου ἔτυχε περιποήσεων εἰς τὸ σπίτι τοῦ Χαραλάμπους Λιαπάκι, καὶ ἀπ' ἐκεῖ διὰ τοῦ Προέδρου τῆς κοινότητος Λουλακάκι ὠδηγήθη, σὺν ἐνύκτωσε, εἰς τὸ παρὰ τοὺς Πέντε Δρόμους, πλησίον τῶν πηγῶν Μηλιαρᾶ, μετόχι τοῦ Ζωγραφιστοῦ. Ἐκεῖ ἀπεκρούβη προσωρινῶς—φιλοξενούμενος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Ζωγραφιστοῦ—μετὰ τοῦ δελαπενταετοῦς υἱοῦ του Λουκά, ὁ ὁποῖος ἔφυγεν ἐπίσης τὴν ἐπαύριον ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον διὰ νὰ μὴ συλληφθῇ. Λόγω τῆς ὀμφαλοκίλης ἐκ τῆς ὁποίας (καθ' ὑποτροπὴν) πάσχει ὁ Πετράκις, ἡ παραμονὴ του εἰς τὸ βουνὸ καθίστατο ἐπικίνδυνος καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους καὶ ἐπεβάλλετο νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Αἴγυπτον, πρᾶγμα περὶ τοῦ ὁποίου εἰδοποιήθη τὸ Συμμ. Στρατηγεῖον. Ἐν ἀναμονῇ δὲ τῆς ἀπαντήσεως τούτου ἔμεινεν ἐπὶ δεκαπενθήμερον εἰς Πέντε Δρόμους. Κατὰ τὸ δεκαπενθήμερον τοῦτο συνέβησαν σημαντικὰ τινα γεγονότα.

1. Ἐγένετο ἡ μεταφορὰ τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς ἐφημερίδος «Νίκη» διότι οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ἀρχίσει συστηματικὰ ἐρεῦνας εἰς τὸ Ἡράκλειον διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς κρύπτῃς ὕπου ἐξετυπούτο. Γραφομηχανὴ λοιπόν, πολύγραφος καὶ ραδιόφωνον διὰ τοῦ Μ. Σταυρακάκι, γαμβροῦ τῆς οἰκογενείας Ζωγραφιστοῦ, καὶ τοῦ ἐνθουσιώδους καὶ γενναίου χωροφύλακος Κ. Μπουζουνιεράκι, μετεφέρθησαν εἰς Πέντε Δρόμους καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς βαθὺν ὑπόγειον δωμάτιον τὸ ὁποῖον ἐσκίαφη μέσα στὸ ἀιπέλι (κερβατίνα) τοῦ Ζωγραφιστοῦ, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διευθύνοντος τὴν ἐφημερίδα ψυχωμένου νέου ὀδοντογιατροῦ Ἰωάννου Μπιζάκι, βοηθουμένου ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν του Εὐάγγελον καὶ τὸν Κρίτωνα Ἀνδραδάκιν. Ὁ Μπουζουνιεράκις, ὁ Σταυρακάκις καὶ τὰ μέλη τῆς ἡρωϊκῆς οἰκογενείας Ζωγραφιστοῦ—ἀγόρια καὶ κορίτσια—μετὰ τοῦ διευθύνοντος τὸ μηχανοστάσιον ἀνυψώσεως ὕδατος τῶν πηγῶν Μηλιαρᾶ Ἐ. Σταυρουλάκι, ἀπετέλουν τὴν ἄγρυπνον φρουρὰν τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς ἐφημερίδος καὶ τοὺς μεταφορεῖς πρὸς ἀποστολὴν τῆς ὕπου δεῖ.

2. Περὶ τὰς 20 Ἰουλίου ἦλθεν εἰς Πέντε Δρόμους καὶ ἐ-

κρύπτετο εἰς τὴν ἐκεῖ βαθεῖαν καὶ ἀπόκρημον χαράδραν ὁ γνω-
στός ἀπὸ τὴν ἀπαγωγὴν τοῦ Κραίπε ἄγγλος λοχαγὸς Μπιλ. ἐπὶ
κεφαλῆς 5-6 ἰδικῶν μας ἀνταρτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο ὁ ἕξ
Αὐγενικῆς ἐκλεκτὸς πατριώτης Ζαχ. Χαιρέτης. Εἰς συνομιλίας με-
τὰ τοῦ Πετρόκι, ρωσιστὶ γενομένης, ὁ Μπιλ, τοῦ ὁμοίου ἢ μητέ-
ρα ἦτο Ρωσὶς, ἀπειλάψεν, ὅτι σκοπὸς τῆς παραμονῆς του ἦτο
νὰ ἐπιχειρήσῃ κατὰ τινα προσεχῆ νύκτα καὶ εἰς τὸ ἴδιον περίπου
μέρος ὅπου εἶχε γίνεῖ ἡ ἀπαγωγὴ τοῦ Κραίπε, ἐπιθεῖν ἐξ ἐνέ-
δρας διὰ τὸν φόνον τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ Φρεϊμπε, τοῦ
διαδεχθέντος τὸν Κραίπε. Ἦτον προφανές ὅτι «οὐκ εἶα αὐτὸν
καθεύδειν» ἡ ἐπιτυχία τοῦ Λῆ Φέρμορ, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη φανε-
ρότερον, ὅτι ἂν ἐπραγματοποιεῖτο τὸ σχέδιον αὐτὸ οὔτε οἱ Ἄρ-
γάνες, οὔτε οἱ Πατσίδες, οὔτε τὸ Σκαλάκι, οὔτε τὸ πλείστον
τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου, θὰ ἐσώζοντο ἀπὸ τὴν ἀγρίαν ἐκδί-
κησιν τῶν Γερμανῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Πετρόκις, ἀφοῦ προσεπά-
σε, ματαίως, νὰ πείσῃ τὸν Μπιλ νὰ μὴ πραγματοποιήσῃ τὸ σχέ-
διόν του, ὅχι μόνον διότι δὲν εἶχε πρωτοτυπία τινά, ἀλλὰ καὶ
λόγω τῶν καταστροφῶν πού θὰ εἶχεν ὡς ἀφεντικὸν συνέπειαν, κα-
τέφυγεν, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς οἰκογενείας Ζωγραφιστοῦ καὶ
τοῦ Χαιρέτη εἰς τέχνασμα, μετὰ τὸ ὁποῖον κατορθώθη ἡ ἀπομά-
κρυνσις του ἀπ' ἐκεῖ. Συνεφωνήθη δηλ. νὰ τοῦ δηλώσῃ ὁ Σταυ-
ρακάκις, ὅτι ὑποπτοὶ κινήσεις τῶν Γερμανῶν τοῦ Σκαλακίου ἔ-
δειχναν ὅτι ἀπὸ ὄρας εἰς ὄραν θὰ ἐπραγματοποιεῖτο ἔρευνα εἰς
τὴν χαράδραν καὶ ὅτι ἡ παραμονὴ του ἐκεῖ ἦτο ἐκτάκτως ἐπι-
κίνδυνος καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν Ζωγραφιστοῦ
ὡς καὶ δι' ὄλους τοὺς εἰς τὰ γύρω μετόχια παραμένοντας, λόγῳ
τῆς ἐπολῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου τοῦ ἐδηλώθη ὅτι ἀπεκλείετο καὶ
ἡ περαιτέρω τροφοδότησις τοῦ ἀποσπασμάτος του, διότι εἶχον
ἐξαντληθῆ τὰ τρόφιμα τῆς οἰκογενείας. Κατόπιν τῶν ὑποδείξε-
ων αὐτῶν ὁ Μπιλ μετὰ τὸ ἀπόσπασμά του ἔφυγε διὰ νὰ...κατα-
στρέψῃ ἄλλην περιοχὴν. Πράγματι μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἔχων εἰς
τὸ ἀπόσπασμά του καὶ 2—3 Ρώσους αἰχμαλώτους, πού εἶχαν
δραπετεῦσαι ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, ἐπετέθη ἐξ ἐνέδρας ἐναντίον
ἐνὸς γερμανικοῦ τάνκ εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὰ Χανιά παρὰ τὴν

Δαμάσταν. Καί ἔγινε μὲν ἄχρηστο τὸ γερμανικὸν ἄρμα καὶ ἐφω-
νεύθησαν 2—3 στρατιῶται, ἀλλὰ τὰ ἀντίποινα ἦσαν τρομακτι-
κά. Διότι ἐξετελέσθησαν ἄνευ διαδικασίας 37 ἄνδρες δαμαστια-
νοί, κατεδαφίσθησαν τελείως ἄνω τῶν 100 οἰκιῶν τοῦ χωριοῦ
καὶ εἰς τὸ ἔξῃς κάθε ἐφοδιοπομπῆς Γερμανικῶν αὐτοκινήτων ἀ-
πὸ Ἡρακλείου εἰς Ρέθυμνον Χανιά καὶ τὰνάπαλιν, προηγεῖτο
φορητὸν αὐτοκίνητον, κατάφορτο μὲ κορίτσια, ποῦ ἔπαιρναν ὡς
ὀμήρους οἱ Γερμανοί, ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον διὰ τὴν μέγχι Ρεθύ-
μνον διαδρομὴν, ἀπὸ τὸ Ρέθυμνον διὰ Χανιά, ἀπὸ τὰ Χανιά
διὰ τὸ Ρέθυμνον κ.ο.κ.

3. Τὴν νύκτα τῆς 26 Ἰουλίου ἔγινεν ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴν
Πεδιάδος ἡ ἔξοδος πρὸς τὸ βουνὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἀνταρτικῆς ομά-
δος Πλεύρη, κατὰ τὴν ὁποίαν παρίστατο καὶ ὁ Πετρούκας. Ὡς
ὑπαρχηγοὶ εἰς τὴν ομάδα ἔλαβον μέρος δύο ἐξαιρετικὰ εἰς πα-
τριωτισμὸν καὶ γενναϊότητα παληκάρια τῆς ΕΟΚ — ὁ Παῦλος Ζω-
γραφιστὸς καὶ ὁ Δημήτριος Τζατζᾶς. Ἡ ἐκκίνησις ἔγινεν ἀπὸ τὸ
σπίτι τοῦ Δ. Τζατζᾶ καὶ συναδεύετο ἀπὸ σιηνὰς πατριωτισμοῦ
ἐξόχως συγκινητικᾶς. Σημειοῦται ἐδῶ ἓν σχετικὸν ἐπεισόδιον :

Ἐνῶ ὁ Τζατζᾶς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ του ἀποχαιρετᾷ
τοὺς δικούς του, μιὰ ἀπὸ τίς κόρες του κλαίει. Ἡ μητέρα τῆς
μ' ἓνα «πῆγαινε μέσα» τὴν διώχνει, ἐνῶ συγχρόνως πιάνει ἀπὸ
τὸ τραπέζι, ὅπου ἦταν τοποθετημένον, τὸ τουφέκι τοῦ συζύγου
τῆς, τὸν καταφιλεῖ σταυρωτὰ καὶ σὰν ἀρχαία Σπαρτιάτισσα, τοῦ
τὸ ἐγχειρίζει λέγοντας : «Τιμημένο νὰ τὸ γυρίσης».

Κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου ὁ ἀτρόμητος καὶ σεμνὸς σύνδεσμος
τοῦ Συμμ. Στρατηγείου Ἐμμ. Χατζηδάκις παρέλαβε τὸν Πετρού-
κιν, τὸν υἱὸν του καὶ τὸν Κρ. Ἀνδρεαδάκιν ἀπὸ τοὺς Πέντε
Δρόμους καὶ τοὺς ὠδήγησε, μὲ μυρίας προφυλάξεις καὶ κινδύ-
νους, εἰς Νίθαιρον Ἀμαρίου, ὁπόθεν μετὰ 15θήμερον ὠδηγή-
θησαν εἰς ἀπόκρημνον σημεῖον τῆς Ν παραλίας καὶ ἐπεβιβάσθη-
σαν ἀγγλικῆς τορπιλλακάτου, ἡ ὁποία τοὺς μετέφερεν εἰς Το-
μπρούκ. Τῆς ἰδίας τορπιλλακάτου ἐπέβαινε, ἐλθὼν εἰς Κρήτην
καὶ ὁ Ἀντισυνταγματάρχης Ἀνδρέας Νάθνας, ὡς στρατιωτικὸς
ὑπεύθυνος τῆς ΕΟΚ Ἡρακλείου.

XIV

Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἀπὸ τὴν Ἀγυιάν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὄργανώσεως ἰατρὸς Λυγνός, ἀνέλαβε τὴν θέσιν του. Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον προσελήφθησαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ὡς νέα μέλη ὁ βουλευτὴς Κωνστ. Πολυχρονάκης παλαιὸν σημαῖνον στέλεχος τῆς Ὄργανώσεως καὶ ὁ βιομήχανος Γεώργιος Καστρινάκης, ἀδελφὸς τοῦ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐκτελεσθέντος Ἀντωνίου Καστρινάκι. Τότε προσετέθη καὶ ὁ Εὐγένιος, ὁ ὁποῖος ὅμως οὐσιαστικῶς συνειργάζετο μετὰ τῆς Ὄργανώσεως ἐξ ἀρχῆς. Εἶχε γίνει πρότασις νὰ προσληφθῆ καὶ ὁ Γεώργιος Ἀγγελιδάκης, ἀλλὰ δὲν ἔγινεν ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς, καθόσον οὗτος εἶχεν ὁμιλήσει ἀπὸ τὸν ραδιοφωνικὸν σταθμὸν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰς ἀπόψεις τῶν Γερμανῶν, ὑπὸ τῶν ἐποίων καὶ εἶχε μεταφερθῆ ἐκεῖ.

Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Ἀγγλου Λοχαγοῦ Ἀλέξη, ἀντιπροσώπου τοῦ Συμμ. Στρατηγείου, ὁ Λυγνός μετέβη εἰς τὴν περιοχὴν Σκινιά κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐκτὸς τοῦ ζητήματος τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ομάδος Πλεύρη, εἶχον παρουσιασθῆ καὶ ἄλλαι πολλαπλαῖ ἀνάγκαι δυσθεράπευτοι, λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν, πὺν εἶχαν συρρεύσει εἰς αὐτήν. Ἐπὶ πλέον δὲ παρεπονεῖτο καὶ ὁ Ἰωάννης Μπαντουβᾶς —εὐρισκόμενος τότε μετὰ τῆς μικρᾶς ομάδος του (ἐκ 10—15 ἀνδρῶν) εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ Μονοφατισίου—ὅτι δὲν ἐνισχύεται ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὄργανώσεως. Ὑπὸ τοῦ Λυγνοῦ τοῦ ἐδηλώθη εἰς τὸ χωρίον Βακιῶτες, ὅτι οἱ ἔρανοι εἰς Ἡράκλειον ἦσαν ἐκτάκτως ἐπινίνδυος ὑπόθεσις καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἀρκῆται εἰς τὰ ἐφόδια πού τοῦ ἔσταλλεν ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξ Ἡρακλείου εἰς ἱματισμὸν καὶ ὑπόδησιν, δεδομένου ὅτι κατὰ τὰ λοιπὰ συνετηρεῖτο ἀπὸ τὴν πρόθυμον συμβολὴν τοῦ ἐπαρχιακοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ μετὰ τοῦ Πλεύρη ὅμως καὶ τοῦ Λοχαγοῦ Ἀλέξη σύσκεψις ἐν Σκινιά δὲν ἐπραγματοποιήθη διότι ἐν τῷ μεταξύ οἱ σύνδεσμοι ἀνήγγελλον, ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἤτοιμάζοντο νὰ ἐκκινή-

σουν ἀπὸ τὸ Ἄρκαλοχώρι καὶ ὑπῆρχε πιθανότης νὰ προβοῦν εἰς ἀποκλεισμόν τοῦ Μονοφατισίου. Συνεπεία δὲ τούτου ὁ μὲν Λυγνὸς ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἡράκλειον, πρὶν ἀποκλεισθῆ ὁ δρόμος, ὁ δὲ Πλεύρης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ὁμάδα του (παράμενον ἐν ἐπιφυλακῇ) ἀφοῦ ἐπ' ὀλίγον συνητήθη μετὰ τοῦ Ἄλέξη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱατροῦ Παπαδημητροπούλου, χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ μεταξύ των συνεννόησις. Καὶ τοῦτο λόγῳ τῆς ψυχρότητος, τὴν ὁποίαν τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον διειργεῖ ἀπέναντι τοῦ Πλεύρη, παρὰ τὴν θερμὴν ὑποστήριξίν του ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὀργανώσεως, ἣ ὁποία, ἐν τῇ ἐκτιμῇσει τοῦ κινδύνου, ποῦ διέτρεχεν ὁ ἑλληνικὸς (ὁ μὴ βαμικὸς) πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου ἀπὸ τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν κομμουνιστῶν, ἠσθάνετο, ὡς καὶ ἀλλαγῶν ἐλέγχθη, ὅτι ἦτο ἀπαραίτητον «τὸ ἀντίπαλον δέος» καὶ ὡς τοιοῦτο παρουσιάζετο τότε ἡ ἰσχυρὰ ὁμὰς τοῦ Πλεύρη. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀλιγόωρον συνάντησιν τοῦ Πλεύρη μετὰ τοῦ Ἄλέξη δὲν εὐρίσκετο οὔτε ὁ Λυγνὸς διὰ τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν αἰτίαν, οὔτε ὁ Βρεττανικὸς μὲ τὸν Γιαμαλάκι, ποῦ εἶχαν συνητηθῆ πρὸς διημέρου μὲ τὸν Πλεύρη εἰς Νιπηδητὸν καὶ εἶχαν ἐνημερωθῆ πλήρως ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ὁμάδος του. Ἄν οἰονδήποτε ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς παρίστατο εἰς τὴν συνάντησιν Πλεύρη— Ἄλέξη, πιθανώτατα ἡ ψυχρότης θὰ διελύετο καὶ δὲν θὰ διευτυῖτο καὶ ὅταν μετὰ ὀκταήμερον ὁ Λυγνὸς συνητηθῆ μὲ τὸν Ἄλέξη, ὅταν πλέον οἱ Γερμανοὶ εἶχαν φύγει ἀπὸ τὸ Ἄρκαλοχώρι καὶ εἶχαν συμπτυχθῆ εἰς Ἡράκλειον.

Ἄς σημειωθῆ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Βρεττανικὸς καὶ ὁ Γιαμαλάκις, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των ἐκ Νιπηδητοῦ, ὑπέστησαν αὐστηρὸν γερμανικὸν ἔλεγχον καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἐσώθησαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἀντισυνταγματάρχης Ἀνδρέας Νάθνας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν 15 Αὐγούστου εἶχε φθάσει εἰς Κρήτην, διὰ νὰ ἀναλάβῃ ὡς στρατιωτικὸς ὑπεύθυνος τὴν διεύθυνσιν τῶν δυνάμεων ἀντιστάσεως τοῦ Ν. Ἡρακλείου, περιεφέρετο εἰς τὸν Ψηλορείτην, μὴ δυνάμενος νὰ προσεγγίσῃ καὶ συνδεθῆ μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς, λόγῳ τῶν μεγάλων Γερμανικῶν μετακινήσεων. Κα-

τά τὰ τέλη Αὐγούστου πρόσκλησις τῶν Τόμ, Κελαϊδῆ, Νάθενα καὶ Κατεχάκι πρὸς τὸν Λυγνόν, ὅπως μεταβῆ εἰς τι σημεῖον τοῦ Ψηλορείτη πρὸς συνεννόησιν, ἀπέτυχε διὰ τὸν ὡς ἄνω λόγον, παρ' ὀλίγον μάλιστα νὰ συλληφθῆ ὁ συνοδευὼν αὐτὸν Ταγματάρχης Καζαντζάκις, ὁ ὁποῖος, παρὰ τὴν προσέγγισιν Γερμανῶν ἐπροχώρησε καὶ πέραν τῶν Ἀσσιτῶν.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Νάθενας κατώρθωσε νὰ κατέλθῃ εἰς Πειροῦνι τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ, παραληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Σμπώκου, ἀρχηγοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως εἰς τὴν ἐκεῖ περιφέρειαν. Διὰ τὴν πρὸς Ἡράκλειον προώθησίν του ἐξῆλθον οἱ Λυγνὸς καὶ Βρεττάκις. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀνέμενεν εἰς τὸ παρὰ τὰ Γιοφυράκια Μετόχι τοῦ Κατεχάκι, ὁ δὲ Βρεττάκις, μολονότι δις ἐνέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν, κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Νάθεναν εἰς Γιοφυράκια, (ὅπου διενυκτέρευσαν ὅλοι μαζί) καὶ ἀπ' ἐκεῖ, ἐνδεδυμένον εἰς ἐργατικόν, εἰς Ἡράκλειον. Ἀξιοσημείωτον ἐπαισόδιον συνέβη τότε, κατὰ τὸ ὁποῖον αὐτοκίνητον τῆς Γκεσταπὸ κατέφθασε τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Βρεττάκι καὶ ἐκινδύνευσε νὰ ἀποκαλυφθῆ ὁ σκοπὸς τῆς ἐκεῖ παρουσίας του. Ὁ Ἐμμ. Κεφαλογιάννης ἐπίλεκτον μέλος τῆς Ὀργανώσεως, παρακολουθῶν ὀπισθεν φράκτου καὶ διαβλέπων τὸν κίνδυνον, ἦτο ἔτοιμος νὰ ρίψῃ χειροβομβίδα πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν Γερμανῶν, ἔστω καὶ ἂν ἐθυσιάζετο ὁ Βρεττάκις. Εὐτυχῶς, αἱ εὐστροφὸι ἀπαντήσεις τοῦ Βρεττάκι διέλυσαν τὰς ὑποψίας τῶν Γερμανῶν καὶ ὁ Κεφαλογιάννης δὲν ἐπραγματοποίησε τὴν πρόθεσίν του.

Ἡ παρουσία τοῦ γενναίου ἀξιωματικοῦ εἰς τὴν πόλιν, φιλοξενουμένου εἰς τὴν Κλινικὴν Βρεττάκι μετὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ του Λοχαγοῦ Γ. Κάβου, παρ' ὅλας τὰς προφυλάξεις ἔγινε ταχέως γνωστὴ καὶ πολλοὶ συνέρροον πρὸς συνάντησίν του. Ἐπὶ παρουσίᾳ του μάλιστα ἔγιναν καὶ δύο συνεδριάσεις μετ' ἀντιπροσώπων τῆς ΕΟΚ καὶ τοῦ ΕΑΜ περὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐνεργειῶν κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἐπὶ τῇ βεβαιότητι τῆς ἐπικειμένης καταρρεύσεώς των. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις αὐτὰς κατεφάνη διὰ πολλοστὴν φορὰν ἡ δολιότης τῶν κομμουνιστῶν ἡγετῶν καὶ ὁ ἔμ-

μονος σκοπός των να γίνουν κύριοι τῆς καταστάσεως μὲ κάθε μέσον. Κατὰ τὴν διάρκειαν ἐπίσης τῆς παραμονῆς τοῦ Νάθνενα εἰς τὴν πόλιν (εἰς τὴν Κλινικὴν Βρεττάκι) παρουσιάσθη εἰς αὐτόν, τῇ μεσολαβίσει τοῦ Λυγνοῦ καὶ Βρεττάκι, καὶ ὁ τότε Διοικητὴς τῆς Χωροφυλακῆς Λιαφάκις, δεχθεὶς νὰ τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ὡς καὶ ὁ Πωλιουδάκις, ὁ ὁποῖος ὅμως, δόλιος ὡς πάντοτε, ἐπρόδωσεν ὅτι εἶδε καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἡ Γκεσταπὸ ἔκανεν ἔρευναν εἰς τοῦ Βρεττάκι, ὁ ὁποῖος ὅμως, ὡς καὶ ὁ Γ. Κάβος, εἶχον φύγει, ὑποφιασθέντες τὴν προδοσίαν καὶ διὰ νυκτὸς εἶχον μεταβῆ εἰς Κανλῆ Καστέλλι ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη τὸ Στρατηγεῖον τῆς ΕΟΚ. Ἐκεῖ ἐξετυλίσθησαν αἱ δραματικώτεραι ἴσως σκηναὶ τοῦ ὄλου ἐθνικοῦ ἀγῶνος ἐν Κρήτῃ. Ἀλλὰ περὶ τούτων θὰ γίνῃ λόγος μετ' ὀλίγον.

Κατὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Νάθνενα εἰς τὸ Ἡράκλειον εἰσῆλθε καὶ ὁ Λοχαγὸς Ἀλέξης τοῦ Συμμ. Στρατηγεῖον πρὸς συνεργασίαν μετὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὄργανώσεως. Ἡσθῆνησεν ὅμως καὶ ἐνοσηλεύθη ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας ὑπὸ τοῦ Λυγνοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα ἀκριβῶς τοῦτο ἐνηργήθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καθολικὴ ἔρευνα εἰς τὴν πόλιν, ἐπὶ τῇ πληροφορίᾳ, ὅτι ἐκυκλοφόρουσιν «παρτιζᾶνοι». Ἀλλ' ἐνῶ ὀλόκληρος ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἡρακλείου ὑπέστη μεγάλην δοκιμασίαν καὶ ἐπέρασε στιγμὰς πραγματικῆς ἀγωνίας, οὔτε ὁ Ἀλέξης ἀπεκαλύφθη — ἀσφαλῆς εἰς τὸν κρυφῶνά του — οὔτε ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἔπαθε τίς. Οἱ Γερμανοί, μολονότι ἦσαν βέβαιοι πρὸ πολλοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν δύο Ὄργανώσεων (τῆς ΕΟΚ καὶ τοῦ ΕΑΜ), ἐν τούτοις μέχρι τέλους ἐστάθησαν ἀνίκανοι νὰ τεθοῦν ἐπὶ τὰ ἔγνη εἴτε τῆς μιᾶς εἴτε τῆς ἄλλης.

Τὸ γεγονός αὐτὸ πρέπει νὰ τονισθῆ πρὸς τιμὴν τοῦ κρητικοῦ λαοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ δημόσιον αἴσθημα τῆς ἀποστροφῆς πρὸς τὸν Κατακτητὴν, ἠμπόδισε καὶ αὐτοὺς τοὺς κομμουνιστάς, τοὺς μηδὲν σεβομένους, προκειμένου νὰ ἐξουδετερώσουν τοὺς ἀντιπάλους των, νὰ μὴ προβοῦν εἰς προδοσίας ἐθνικοφρόνων, ὅπως ἐπραξάν ἄλλοι.

Ποσὸν τι χρυσῶν λιρῶν (25), τὰς ὁποίας ὁ Ἀλέξης φεύγων

ἐκ τῆς πόλεως ἀφῆκεν εἰς τὸν Λυγνὸν δι' ὠρισμένον συναφῆ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Ὀργανώσεως, διετέθη (ἀρθέντος μετ' ὀλίγον τοῦ εἰδικοῦ σκοποῦ, διὰ τὸν ὁποῖον προωρίσθη) πρὸς συμπλήρωσιν τῶν 100 λιρῶν μὲ τὰς ὁποίας ἐδωροδοκῆθησαν αἱ γερμανικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ δὲν ἀνετίναξαν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των ἐξ Ἡρακλείου τοὺς βραχίονας τοῦ νέου λιμένος, πού εἶχαν ὑπομεύσει πρὸ πολλοῦ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Τὴν 20 Σεπτεμβρίου ὁ Βρεττῆς μετέβη εἰς Ἐπισκοπὴν, ὁπόθεν παρέλαβε τὸν Ἰωάννην Μπαντουβᾶν καὶ τὸν ἀπόστρατον ἀξιωματικὸν τῆς Χωροφυλακῆς Γρηγόριον Ἀδαμάκιν, διὰ νὰ τεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς ἀνταρτικῶν ὁμάδων, ὀργανουμένων καὶ ἐντὸς τῆς πόλεως. Συνελήφθησαν ὁμοῦ καὶ οἱ τρεῖς κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν εἰς Ἡράκλειον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ὁ μὲν Ἀδαμάκης ἐξηναγκάσθη εἰς ἀγγαρείαν, οἱ δὲ Βρεττῆς καὶ Μπαντουβᾶς ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, τοῦ πρώτου βεβαίωσαντος, ὅτι ὁ Μπαντουβᾶς ἔπασχεν ἐκ σκοληκοειδίτιδος καὶ μετεφέρετο εἰς τὴν πόλιν, διὰ νὰ ὑποστῇ ἐγχείρισιν.

XV

Περὶ τὰ τέλη Σεβρίου, οἱ Γερμανοὶ ἤρριξαν τὰ ἀποσύρονται ἀπὸ τὴν ὑπαιθρον τοῦ Νομοῦ καὶ νὰ συμπύσσωνται εἰς τὴν πόλιν, καίοντες κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ ὑλικά των καὶ καταστρέφοντες τὰς ὁδικὰς συγκοινωνίας. Τότε, οἱ μὲν Πλεύρης, Γιαμισλῆς καὶ Βρεττῆς κατώρθωσαν νὰ ἀποσπάσουν δι' ἀγορᾶς σημαντικὸν ἀριθμὸν ὄπλων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἰταλοὺς, ὁ δὲ Λυγνός, κατόπιν σημειώματος τοῦ Συμμ. Στρατηγείου, ἐφρόντιζε διὰ τὴν ἄμεσον ἐπισκευὴν τῶν ὁδῶν, ὅπου εἶχαν καταστραφῆ, καὶ τὴν ἀποκαταστασιν τῶν συγκοινωνιῶν. Οὕτως ἐπέβλεψε μετὰ τοῦ μηχανικοῦ Βογιατζῆ-κι εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς ὁδοῦ εἰς τοὺς Ἀνεγύρους καὶ εἰς τὸν Βαθὸν Ποταμὸν, (ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ζημίαι τῆς ὁδοῦ εἶχον ἐν μέρει ἐπιδιορθωθῆ ὑπὸ τῶν χωρικῶν) μὲ τὴν πρόθυμον

συρροήν τῶν κατοίκων τῶν γύρω χωρίων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἀφ' ἑαυτῶν εἶχαν ἤδη καταρτίσει σχετικά συνεργεῖα.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Ἐπιτροπὴ, εἴτε δλόκληρος εἴτε δι' ἑνὸς ἢ δύο μελῶν της εὕρισκετο εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν καὶ συνειργάζετο τακτικά μετὰ τὸν ἐν Κανλῆ-Καστέλλι εὕρισκόμενον Νάθιεναν καὶ τοὺς ἄλλους ἠγήτορας τῶν ἐνόπλων ὁμάδων ὡς καὶ τὴν Ἀγγλικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐκεῖ, κατὰ τινα συνεδρίασιν τῶν ἠγετικῶν μελῶν τῶν Ὁργανώσεων ΕΟΚ καὶ ΕΑΜ, ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΑΜ ἐπετέθη μετὰ σφοδρότητος κατὰ τοῦ Πλεύρη, μετὰ τὴν κατηγορίαν, ὅτι ἦτο προδότης τοῦ κοινῆς ἀγῶνος, διότι εἰς τὸ Ἀλάγνι μεσολαβήσει τοῦ προδότου καὶ ἀργότερον εἰς Ἐπισκοπὴν Πεδιάδος ἐκτελεσθέντος Ἀβραμάκη Πριάμου, παρέλαβεν ὅπλα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Οὗτος ὅμως τοὺς ἀπεστόμωσε μετὰ τὴν λακωνικὴν δῆλωσιν : «Παρέλαβον ὅπλα δὲν παρέδωσα !».

Ἄλλ' οἱ κομμουνισταὶ καὶ ἀφοῦ ἀπέτυχον, ὡς ἀνωτέρω, νὰ ἐξουδετερώσουν τὸν Πλεύρη, τὸν ὁποῖον περισσότερον ἐφοβοῦντο, ὡς ἠγούμενον τῆς πολυπληθεστερας καὶ ἰσχυροτέρας ἐθνικῆς Ὁμάδος ἀνταρτῶν, δὲν παρητήθησαν τοῦ σχεδίου των νὰ ἐπιβληθοῦν, παρὰ μόνον ἀφοῦ ἐδηλώθη εἰς αὐτοὺς ρητῶς, ὅτι καθε κίνησις των πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου θὰ ἔχη ὀλέθρια δι' αὐτοὺς ἀποτελέσματα. Κατὰ τὰς σχετικάς θορυβώδεις ἀντεγκλήσεις καὶ τοὺς διαξιφισμούς, οἱ κομμουνισταὶ ἀντελήφθησαν, ὅτι ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ ὁμάδων—οἱ Ἀνωγειανοὶ ὑπὸ τὸν Ξυλοῦρη, οἱ Κρουσανιώτες, ὁ Ἰ. Μπαντουβᾶς ὁ Πετρακογιώργης καί, φυσικά, ὁ Πλεύρης, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ θέσουν τέρμα εἰς τὰς προκλήσεις καὶ τοὺς μὴ ἀπακρυπτομένους πλέον ἀντεθνικούς σκοπούς των. Μόνον κατόπιν τούτου κατέληξαν εἰς συμφωνίαν συντονισμοῦ τῶν κατὰ τῶν ἀποχωρούντων Γερμανῶν ἐνεργειῶν καὶ τῆς ἀποφυγῆς πράξεων, πού θὰ ἔθιγον τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην Ὁργάνωσιν. Συγκεκριμένως μάλιστα συμφωνήθη νὰ παύσῃ ἡ ἔκδοσις ὑπὸ τῶν Ὁργανώσεων προκηρῦξεων ἐναντίον ἀλλήλων. Παρὰ ταῦτα, τὴν ἐπομένην ἀκριβῶς, εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Ἡρακλείου εὐρέθησαν τοιχοκολλημένα προκηρῦξεις μετὰ κόκκινα σφυροδρέπανα καὶ τὴν φράσιν : «Ἡ τῶρα ἢ ποτέ». Ἡρωτήθη σχετικῶς ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ

ΕΑΜ και έβεβαίωσεν, ότι έπρόκειτο ... «περι ενεργείας άνευθύ-
νων προσώπων», Κατόπιν τούτου και ή ΕΟΚ έτοιχοκόλλησεν
κυανολεύκους προκηρύξεις με την φράσιν : «'Ανευ εκλογών, ου-
τε τώρα ούτε ποτέ !».

Ένταύθα πρέπει να σημειωθῆ, ότι αι γερμανόδουλοι άρχαι
του 'Ηρακλείου, με τον Νομάρχην 'Ε. Ξανθάκιν επί κεφαλῆς,
βλέποντες την κατάρρευσιν των Γερμανών, και άνήσυχoi διά
την τύχην των, προσεπάθουν να καταρτισθῆ δύναμις, ή όποία,
ύπό τó πρόσχημα τῆς τηρήσεως τῆς τάξεως, να προστατεύσῃ τó
τομάρι των. Πρὸς τούτο ό Ξανθάκις συνεχάλεσε σύσκεψιν ση-
μαινόντων πολιτών — μεταξύ των όποίων και τον πρόεδρον τῆς
ΕΟΚ Λυγνόν — και έπρότεινε να άνατεθῆ ή άρχηγία τῆς έν λό-
γῳ δυνάμεως εις τον άπόστρατον συνταγματάρχην τῆς Χωρο-
φυλακῆς Διαφάκιν. Κατά την σύσκεψιν ό Λυγνός υπέδειξεν εις
τον Νομάρχην, ότι ὄφειλε πλέον, διά την υπόθεσιν αυτήν, ὡς
και διά πᾶσαν άλλην επίσημον ένεργειαν να άποτεινεται και να
ζητᾶ ὄδηγίαις και διαταγᾶς από την 'Ελληνικὴν Κυβέρνησιν, τῆς
όποίας επίσημος αντιπρόσωπος εύρίσκετο εις τον Νομόν 'Ηρα-
κλείου—έννοῶν τον Νάθηνα. Τότε και ό Διαφάκις ὡμολόγησεν
ότι εἶχεν ἔλθει ἤδη εις έπαφήν μετά του Νάθηνα. 'Ὡς εκ τού-
του ό καταρτισμός ένόπλου δυνάμεως, ὡς την έσχεδίαζεν ό
Ξανθάκις, ένανάγησε και τὰ πράγματα ἠκολούθησαν πλέον τον
μοιραῖον δρόμον των.

Οί Γερμανοί συμπτυσσόμενοι συνεχῶς πρὸς Δυσμάς (—τό
τέλος περιεχαρ ακάθησαν εις μικρὸν τμήμα του Νομού Χανίων
μέχρι τῆς λήξεως του πολέμου κατά τον Μάϊον του 1945—) πα-
ρηκολουθοῦντο κατά πόδας ὑπό τῶν ἡμετέρων άνταρτών, από
τούς όποίους οι έαμοκρατούμενοι έσπευδον πρὸς τούς εκκενου-
μένους χώρους με τó τουτέ τῶν έλευθερωτών, παρὰ τó γεγονός
ότι και άσυγκρίτως ὀλιγώτεροι ἦσαν και τὰ έλατήρια πού έκί-
νουν τούς ἠγῆτοράς των, εἶχε γίνει πολὺ φανερόν, ότι κάθε άλλ-
λο παρὰ ἔθνικᾶ-έλληνικᾶ ἦσαν. Περὶ καθαυτὸ έπιχειρήσεων έ-
ναντίον τῶν Γερμανῶν δέν ἦτο δυνατὸν βέβαια οὐδὲ σκέψις να
γίνεται, διότι αυτοὶ και άριθμητικῶς ἦσαν συντριπτικῶς πολυ-

πληθέστεροι ἀπὸ τοὺς ἐνόπλους ἀντάρτας, καὶ ὁ ὄπλισμός των ἀπείρως τελειότερος καὶ ἀφθονώτερος. Διὰ τὴν ἐθνικὴν ὄμως φιλοτιμίαν ἀρκετὴ ἱκανοποίησις ἦτο τὸ ὅτι οἱ φεύγοντες τύραννοι ἠσθάνοντο ὅτι παρηκολουθοῦντο ἀπὸ τὰς ἐριννύας τοῦ μίσους, τὸ ὁποῖον εἶχαν ἐκθρέψει μὲ τὴν ἐγκληματικὴν συμπεριφορὰν τριῶν καὶ ἡμίσεος ἔτων . . .

Τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1944 ἡ πόλις τοῦ Ἡρακλείου εἶχεν ἐκκενωθῆ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ αἱ ὀμάδες τῶν ἀνταρτῶν εἰσῆρχοντο εἰς αὐτὴν θριαμβευτικῶς. Ἡ ἀνακούφισις ὄμως τὴν ὕποψιν ἐδοκίμαζεν, ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς ἀτελευθερώσεως, ἡ ἐθνικὴ ψυχὴ καὶ ἡ ὥς ἐκ τούτου χαρὰ τῶν πολιτῶν, ἐπεσκιάζετο ἢ μᾶλλον ἐδηλητηριάζετο ἀπὸ τὰς πικρὰς σκέψεις καὶ τοῦ φόβου τοὺς ὁποῖους ἐγέννα ἡ προκλητικὴ καὶ ὑπερφίαλος στάσις τῶν κομμουνιστῶν. Οὗτοι, παρὰ τὴν ἐν Κανλῆ-Καστέλλι διαπιστωθεῖσαν προφανῆ ἀνεπάρκειαν τῶν δυνάμεων των πρὸς βιῶσαν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας, ὄμως ἀπὸ τῆς στιγμῆς πού εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἦτο πρόδηλον, ὅτι δὲν ἐπέζητουν παρὰ τὴν δημογραφίαν εὐκαιρίας διὰ νὰ γίνουσι ἐξ ὑφαρτυγῆς κύριοι τῆς ἀρχῆς, ἐλπίζοντες πρὸς τοῦτο εἰς τὰς συμπαθείας τῆς ἐργατικῆς μάζης καὶ ἄλλων τινῶν ἀκατατόπιστων ὡς πρὸς τοὺς τελικοὺς των πλοκοὺς στοιχείων. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο ἐπικινδύνως ἠλεκτρισμένη καὶ ἦτο φανερόν, ὅτι κάθε ἀφορμὴ — ἕνα τυχαῖον ἐπεισόδιον, ἦτο δυνατόν νὰ ἀποτελέσῃ τὸ σύνθημα ἐνόπλου συγκρούσεως καὶ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο, παρ' ὅλην τὴν ἀναμφισβήτητον ὑπεροχὴν τῆς ἐθνικῆς παρατάξεως, τόσον ἡ διευθύνουσα Ἐπιτροπὴ τῆς ΕΟΚ ὅσον καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνόπλων ὀμάδων, προσεπάθουν μὲ πνεῦμα συνδιαλλαγῆς καὶ ἀκρας μετροπαθείας, νὰ ἀφοπλιζόνται αἱ ὑπερφίαλοι ἀξιώσεις τῶν κομμουνιστῶν ἡγετῶν, ὥστε νὰ μὴ χυθῆ ἀδελφικὸν αἷμα.

Τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς συνδιαλλαγῆς ἔφθασε μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ θυσιασθῆ ἀδίκως ἐν ἀπὸ τὰ ἀγνότερα παληκάρια τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως—ὁ Ἀναστάσιος Μπουτζίαλης, ἐπειδὴ τὸ ἀπῆτησαν οἱ κομμουνισταί. Ὁ ἐνθουσιώδης αὐτὸς καὶ ἀνιδιοτελεῆς πατριώτης, πνέων μένεα κατὰ τοῦ Ποδιᾶ—ἀρχηγοῦ

τῆς ἐνόπλου ἑαυτικῆς ομάδος — διὰ βραεῖαν οἰκογενειακὴν προσβολήν, δὲν συνεκρατήθη, ὅταν τυχαίως τὸν συνήτησεν εἰς τὸ Διοικητήριον, καὶ τὸν ἐπυροβόλησεν. Ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ ὁ Ποδιάς ἐτραυματίσθη μάλλον ἀκινδύνως. Οἱ κομμουνισταὶ ὁμως ἠγέται ἤρχισαν φωνασκοῦντες, κατὰ τὸ σῆνηδες, κατὰ τῆς ἐθνικῆς παρατάξεως καὶ ἠπέλουν γῆν καὶ οὐρανόν. Καὶ εἰς τὴν ψυχολογικὴν σύγχυσιν, ἣ ὁποία ἐπεκρατήσεν ἀμέσως μετὰ τὸν τραυματισμόν, κατώρθωσαν νὰ παρασύρουν καὶ τὸν πρῶ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανελθόντα ἐξ Αἰγύπτου ἀρχηγὸν ομάδος Μανώλην Μπαντουβᾶν μετὰ τὴν ἀξιώσιν των νὰ δικασθῆ ἀμέσως ἀπὸ προχειρῶς συνιστώμενον λαϊκὸν δικαστήριον καὶ νὰ καταδικασθῆ ὁ Μπουτζαλῆς. Ὅπερ καὶ ἐγένε. Κατεδικιάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐτουφεκίσθη αὐθωρεῖ, παρὰ πάντα κανόνα δικαίου καὶ μόνον διὰ νὰ ἐκανοποιηθῆ ἡ αἱμοχαρῆς μανία τῶν κομμουνιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφάνησαν ἐνθουσιασμένοι μετὰ τὸν θάνατον ἐνὸς ἀληθινοῦ Ἑλληνοῦ πατριώτου, ἐνῶ εἰς τὴν πραγματικότητα ἐθλίβοντο διότι δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς φονεύσουν ὅλους, ὅπως ἐπραξάν ἄλλοῦ.

Πάντως καὶ τὸ αἵματηρὸν αὐτὸ ἐπεισόδιον συνετέλεσεν, ὥστε μετὰ τὴν ἀπόρριον τοῦ ψυχολογικοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς συγχύσεως, νὰ ἀναγνωρισθῆ ὑφ' ὅλων τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων, ὅτι δὲν ἦτο φρόνιμον ἔργον ἢ ἐκανοποίησις τῶν κομμουνιστικῶν ἀξιώσεων, καθ' ὅσον μετὰ τὴν τακτικὴν τῶν ἀπέναντί των ὑπογορήσεων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐθυσιαζέτο τὸ δίκαιον, αὐτοὶ ἐγίνοντο ὀλοένα θρασύτεροι καὶ ἀπαιτητικώτεροι.

ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν ἐγένε κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβαίου 1944 εἰς τὸ κινήματοθέατρον «Μινώα» ὀγκώδης συνέλευσις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λυγγοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν, ἐκτὸς τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν τῶν ἐθνικῶν ομάδων ἀντιστάσεως, ἔλαβον μέρος καὶ πλεῖστα τῶν στελεχῶν τῆς ΕΟΚ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἐπαρχιῶν.

Κατ' αὐτὴν ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως, ἐν ὄψει τῶν νέων ἀγώνων, πὸν διεφαίνοντο ἀναπόφευκτοὶ πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ἀντεθνικῶν ἐνεργειῶν τῆς κομμουνιστικῆς παρατάξεως, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐπιτιμήρησιν τῶν εἰς Χανιὰ συμπιτυχθέντων Γερμανῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ διευρυνθοῦν αἱ βάσεις τῆς ΕΟΚ, ὥστε νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς αὐτήν, ἐκτὸς τῶν ἐνόπλων Ἑθνικῶν Ὁμάδων, καὶ ὅλα τὰ ἐθνικῶς σκεπτόμενα στοιχεῖα τοῦ Νομοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ σχηματισθῆ τριακονταμελῆς Ἐπιτροπὴ, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ περιλη-

ρθοῦν τὰ μέλη τῆς Διευθυνούσης Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ Ἡρακλείου, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐνόπλων Ἐθνικῶν Ὀμίδων καὶ ἄλλοι ἀντιπρόσωποι τῆς πόλεως καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν. Τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίασιν Πρόεδρος ἐξελέγη ὁ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐπανελθὼν ἐξ Αἰγύπτου Ε. Πετράκις. Εἰς αὐτὴν μετ' ὀλίγον προσετέθησαν ἀντιπρόσωποι καὶ ἄλλων Νομῶν τῆς Νήσου καὶ ἔγινε Παγκρήτιος. Καὶ διὰ τὴν εὐχεροστέραν διεξαγωγὴν τῶν ἔργασιῶν τῆς αὐτῆς ἀνέδειξε πενταμελῆ ἐκτελεστικὴν Ἐπιτροπὴν, ὀνομασθεῖσαν Ἀνωτάτην Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως Κρήτης (ΑΚΕ τῆς ΑΟΚ) με πρόεδρον τὸν ἴδιον (Ε. Πετράκιν).

Με τὴν ὡς ἄνω Συνέλευσιν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῆς, ἐτεροματίσθη οὐσιαστικῶς τὸ γόνιμον ἔργον τῆς κατὰ τὴν Κατοχὴν καὶ διὰ τὴν ἀνατροπὴν αὐτῆς, σχηματισθεῖσης ἐκ τῶν σπλάγχων τοῦ λαοῦ μυστικῆς ὀργανώσεως, τῆς ὁποίας ἡ ἐθνικὴ δράσις ἐν ἀδραεῖ γραμμαεῖς ἐξετέθη εἰς τὴν παρούσαν ἔκθεσιν. Καὶ διὰ τοῦτο αὕτη τεματίζεται εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, μολοντόι τὰ ἰθύνοντα καὶ λοιπὰ μέλη τῆς Ὀργανώσεως ἀποτελέσαντα τὸν πυρῆνα καὶ τῆς νέας με εὐρυτέρους σκοποὺς συσταθεῖσης Παγκρητίου τοιαύτης, διεδραμάτισαν ἐπίσης ἱστορικὸν ρόλον καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς συνοχῆς τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, παρὰ τὰς ἀντιζηλίας τινῶν ἐκ τῶν ἀρχηγῶν ἐνόπλων ομάδων, καὶ πρὸ παντὸς διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν τῆς ὑπονομευτικῆς δράσεως τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ ρόλος αὐτὸς ἐξησκήθη με τὴν συμπαράστασιν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν νομίμων ἀρχῶν καὶ με τὴν ἐντατικὴν καὶ εὐρεῖαν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ περὶ τῶν ἐγκληματικῶν σκοπῶν καὶ ἀντεθνικῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Κομμουνισμοῦ. Ἡ δ' ἐκ παραλλήλου τόνωσις (διὰ δημοσιευμάτων, διαλέξεων καὶ ὁμιλιῶν) τοῦ πατριωτικοῦ φρονήματος τῆς μεγίστης πλειοψηφίας τοῦ πληθυσμοῦ κατέστησε δυνατὴν τὴν κατὰ πνιξιν ἄμα τῇ γενέσει τῆς εἰς τὴν κεντρικὴν Κρήτην τῆς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἀρχισμμορτίου Ποδιᾶ ἐνόπλου κομμουνιστικῆς προσπαθείας.

Ἡ Ἐθνικὴ Ὀργάνωσις Κρήτης (ΕΟΚ) καὶ αἱ διευθύνουσαι Ἐπιτροπαὶ ἀνεγνωρίσθησαν δυνάμει τοῦ 971/41 Α.Ν. καὶ τῶν ἐν συνεχείᾳ τούτου ἀπὸ 10—3—50 καὶ 9—10—52 Β. Διαταγμάτων καὶ τῶν μεταγενεστέων τροποποιήσεων τούτων.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

